Җир шарының табигате һәм кеше

566. Кайсы шәһәрдә 21 нче мартта Кояш горизонт өстенә, Мәскәү вакыты белән иң соңыннан күтәрелә?

1) А

2) Б

3) В

4) Г

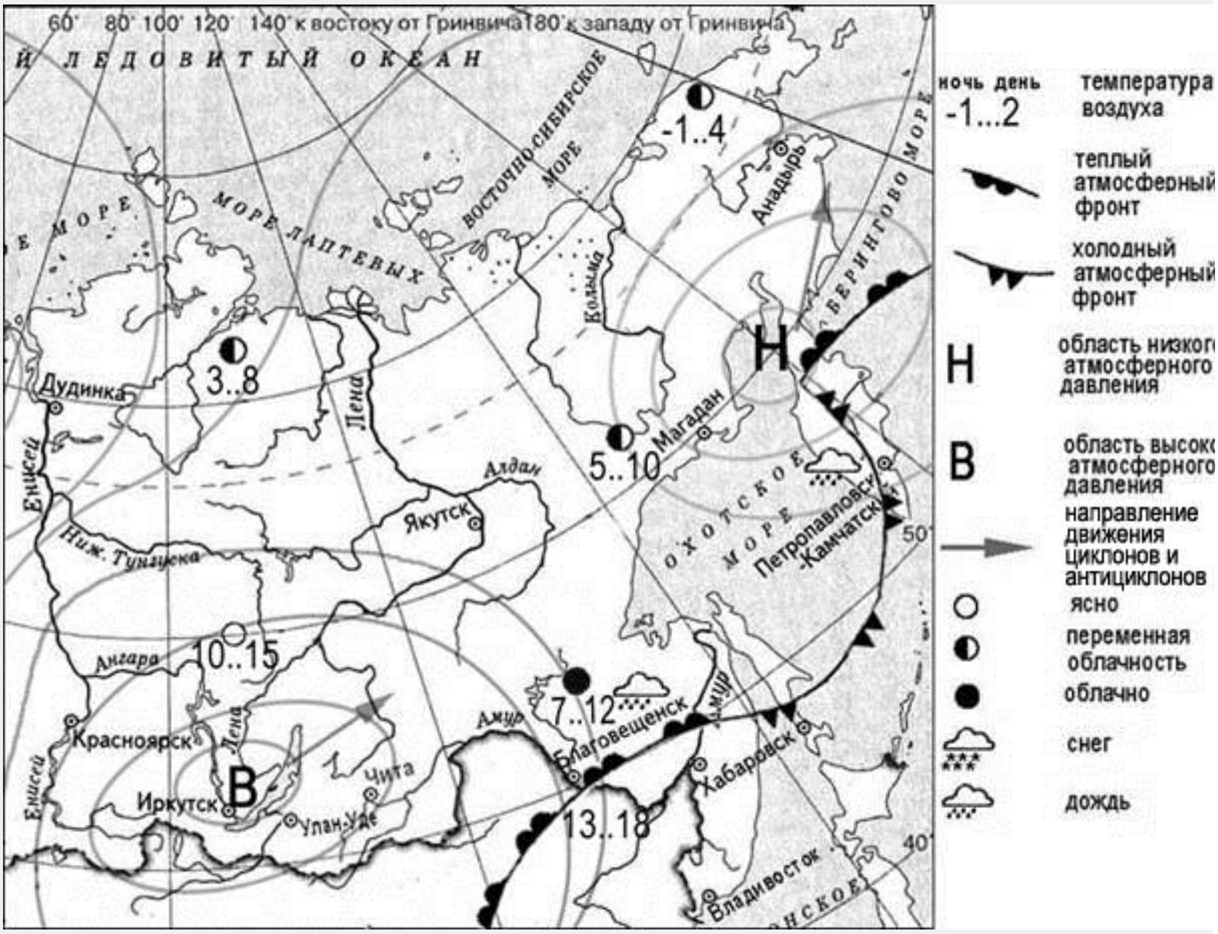

567. Һава торышы картасы 20 нче августта төзелгән. Бирелгән шәһәрләрнең кайсында алдагы көндә шактый җылытып җибәрү ихтималы зур?

1) Магадан

2) Петропавловск-Камчатка

3) Благовещенск

4) Чита

568. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Иркутск

2) Улан-Удэ

3) Чита

4) Магадан

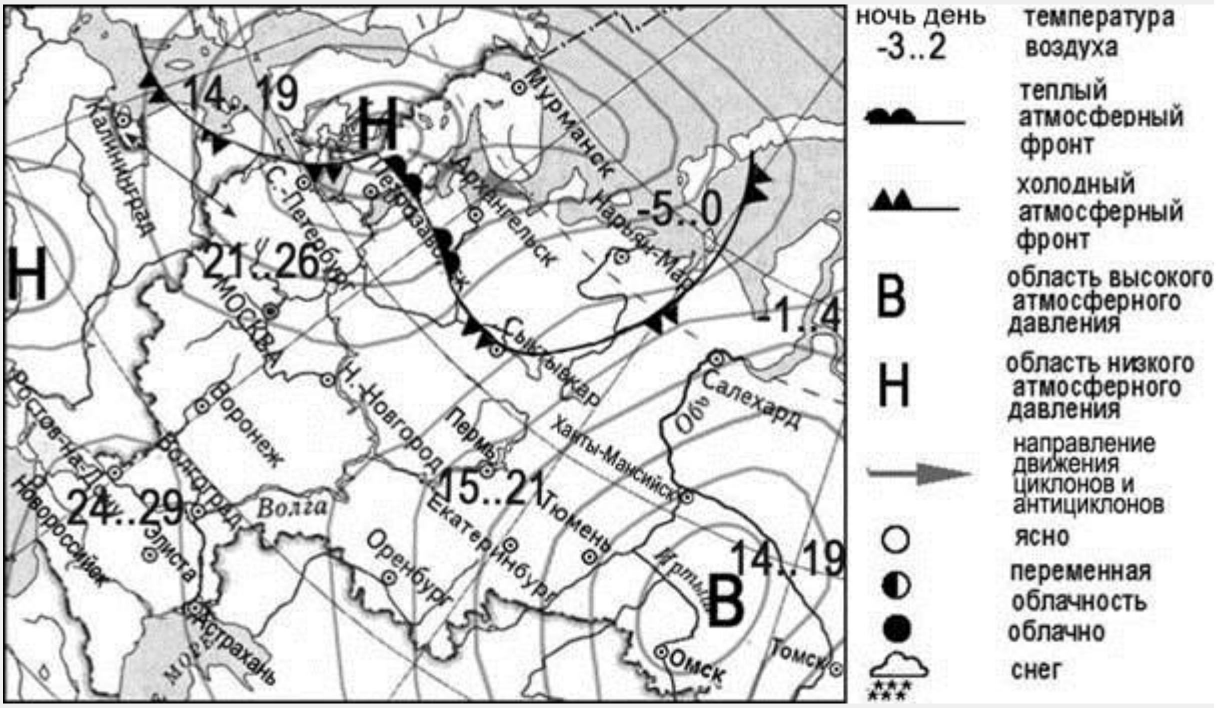

569. Һава торышы картасы 16 нчы майга төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында алдагы көндә шактый суытып җибәрү ихтималы зур.

1) Астрахань

2) Новороссийск

3) Омск

4) Санкт-Петербург

570. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Мәскәү

2) Мурманск

3) Воронеж

4) Төмән

571. 22 нче июньдә кайсы шәһәрдә иң кыска көн була?

1) Ухта

2) Ханты-Манси

3) Братск

4) Благовещенск

572. Кайсы шәһәрдә 22 нче июньдә иң озын көн була?

1) Ухта

2) Ханты-Манси

3) Братск

4) Благовещенск

573. Кайсы шәһәрдә 21 нче мартта Кояш горизонт өстенә, Мәскәү вакыты белән иң иртә күтәрелә?

1) Калининград

2) Казан

3) Екатеринбург

4) Томск

574. Кайсы шәһәрдә 23 нче сентябрьдә кояш горизонт өстенә, Мәскәү вакыты белән иң иртә күтәрелә?

1) Санкт-Петербург

2) Түбән Новгород

3) Самара

4) Оренбург

575. Кайсы торак пункта 20 июньдә көн уртасында җирле кояш вакыты белән кояш нурлары төшү почмагы иң зур булыр?

1) Краснощелье

2) Кострома

3) Югары Баскунчак

4) Дербент

576. Табигый зоналарның кайсы өчен көлсу туфрак характерлы?

1) тайга

2) яфраклы урманнар

3) урман далалар һәм далалар

4)	ярымчүлләр һәм чүлләр

577. Әйтелмәләрнең кайсында һава торышының циклональ тибына характерлы ситуация сурәтләнә?

1)	Урта Азиядән җылы һава куып китергән күрелмәгән кызулар Мәскәү шәһәрендә инде бер атна күзәтелә. Шуңа күрә, кондиционерлар һәм суыткыч җайланмалар актив эшли, нәтиҗәдә, электр энергиясен сарыф итү үсә.
2)	Камчаткага юеш карлы бик көчле җил китереп бәрә. Атмосфера басымы кискен төшә һәм түбән булып кала бирә.
3)	Балыкчылар югары атмосфера басымлы тотрыклы, коры һәм эссе һава урнашканда, балык начар тотыла, ул капмый, диләр.
4)	Кышын аяз салкын һава өстенлек итә, төнге температураның түбән булуы күзәтелә. Краснояр краенда салкыннар –40...–45 °С ка кадәр төшүе күзәтелә.

578. Лена елгасы турындагы әйтелмәләрнең кайсында елганың режимы турында мәгълүмат бирелгән?

1)	Лена елгасының югары агымы, аңа Витима койганчыга кадәр, таулы Байкал алдына туры килә.
2)	70 елга якын күзәтүләр Лена елгасында суның еллык уртача тотылышы бер елга 541 км³ булуын күрсәтә.
3)	Лена елгасы өчен язгы ташу һәм җәй дәвамында берничә тапкыр су шактый күтәрелеп ташкын хасил итү характерлы.
4)	Лена елгасы, нигездә, кар сулары һәм яңгыр сулары хисабына тулылана.

579. Тропосферада күтәрелгәндә, һава температурасы һәр 100 м саен уртача 0,6 ºС ка түбәнәя. Әгәр тауның итәгендәге температура 30 ºС булса, абсолют биеклеге 6000 м булган **А** тау башында нинди температура булыр? Җавабыгызны сан белән языгыз.

580. Текстта бирелгән табигать күренеше ничек аталыр?

Җир тетрәгәннән соң күпмедер вакыт уза, диңгез ярларыннан чигенә, суүсемнәр, ташлар, белән чуарланган тигезсез диңгез төбе ачыла. Тагын берничә минут вакыт уза. Диңгездән тонык тавыш ишетелә. Ярга гадәттән тыш биек, күбектән генә торган ак дулкын якынлаша. Һаваның кискен хәрәкәте сизелә, шуннан соң тәгәрәп килгән дулкын ярга китереп бәрә.

581. Дөньядагы иң югары тау башы ничек атала?

582. Климатка йогынты ясаучы факторларның хәрәкәтләре турындагы раслаулар дөресме?

А. Океанның салкын агымнары атмосферадагы явым-төшүләргә йогынты ясамыйлар.

Б. Евразиянең урта киңлекләрендә Атлантик океаннан материк эченә таба ераклашканда, һава температурасының еллык амплитудасы арта.

1) А гына дөрес
2) Б гына дөрес
3) икесе дә дөрес

4) икесе дә дөрес түгел

583. Дөньядагы иң тирән күл кайсы материкта?

1) Африка

2) Көньяк Америка

3) Евразия

4) Төньяк Америка

584. Кайсы табигый зонада дымлылык җитәрлек булмау күзәтелә?

1) тундра

2) тайга

3) дала

4) яфраклы урман

585. Укучылар үзләре җыйган материалны пунктның географик урыны белән климат үзенчәлекләре арасындагы бәйләнешне ачу максатыннан анализлаганнар. Төрле укучыларның нәтиҗәләре

төрлечә килеп чыкты. Укучыларның кайсы дөрес нәтиҗә ясаган?

1) Елена: Кышын һава температурасы төньяк-көнчыгыштан көньяк-көнбатышка таба хәрәкәт иткәндә эзлекле рәвештә төшә.

2) Роман: Январь аеның уртача температурасы түбәнрәк булган саен, атмосферада каты хәлдәге явым-төшемнәр күзәтелгән көннәр саны күбрәк.

3) Кирилл: Атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләме күбрәк булган саен, аларның каты хәлдәгеләре сирәк ява.

4) Алина: Атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләме төньяк-көнчыгыштан көньяк-көнбатышка таба хәрәкәт иткәндә эзлекле рәвештә кими.

586. Кайсы шәһәрдә 14 январьдә төш вакытында җирле кояш вакыты белән кояш нурлары төшү почмагы иң зур була?

1) Куусамо

2) Варшава

3) Вена

4)	Милан

587. Укучылар үзләре җыйган материалны пунктның географик урыны белән климат үзенчәлекләре арасындагы бәйләнешне ачу максатыннан анализлаганнар. Төрле укучыларның нәтиҗәләре төрлечә килеп чыккан. Укучыларның кайсы дөрес нәтиҗә ясаган?

1)	Дарья: Кышын һава температурасы көнбатыштан көнчыгышка таба хәрәкәт иткәндә эзлекле рәвештә төшә.
2)	Егор: Январь аеның уртача температурасы түбәнрәк булган саен, ел дәвамында атмосферада каты хәлдәге явым-төшемнәр күзәтелгән көннәр саны күбрәк.
3)	Артём: Җәй көне һава температурасы көнбатыштан көнчыгышка хәрәкәт иткәндә түбәнәя.
4)	Софья: Атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләме көнбатыштан көнчыгышка таба хәрәкәт иткәндә эзлекле рәвештә арта.

---

588. Кайсы шәһәрдә 21 июнь көне соңрак килер?

1) Петрозаводск

2) Котлас

3) Сыктывкар

4) Магадан

---

589. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

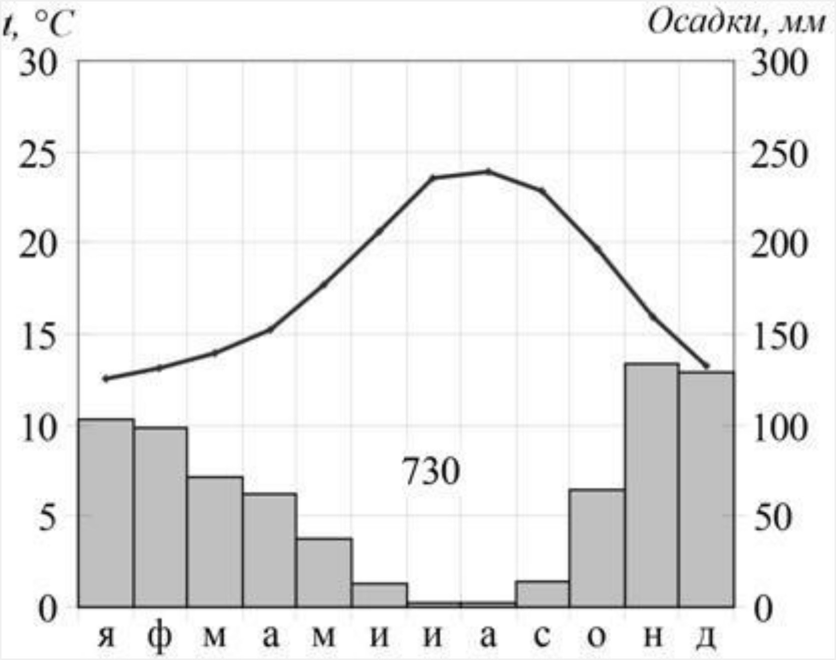

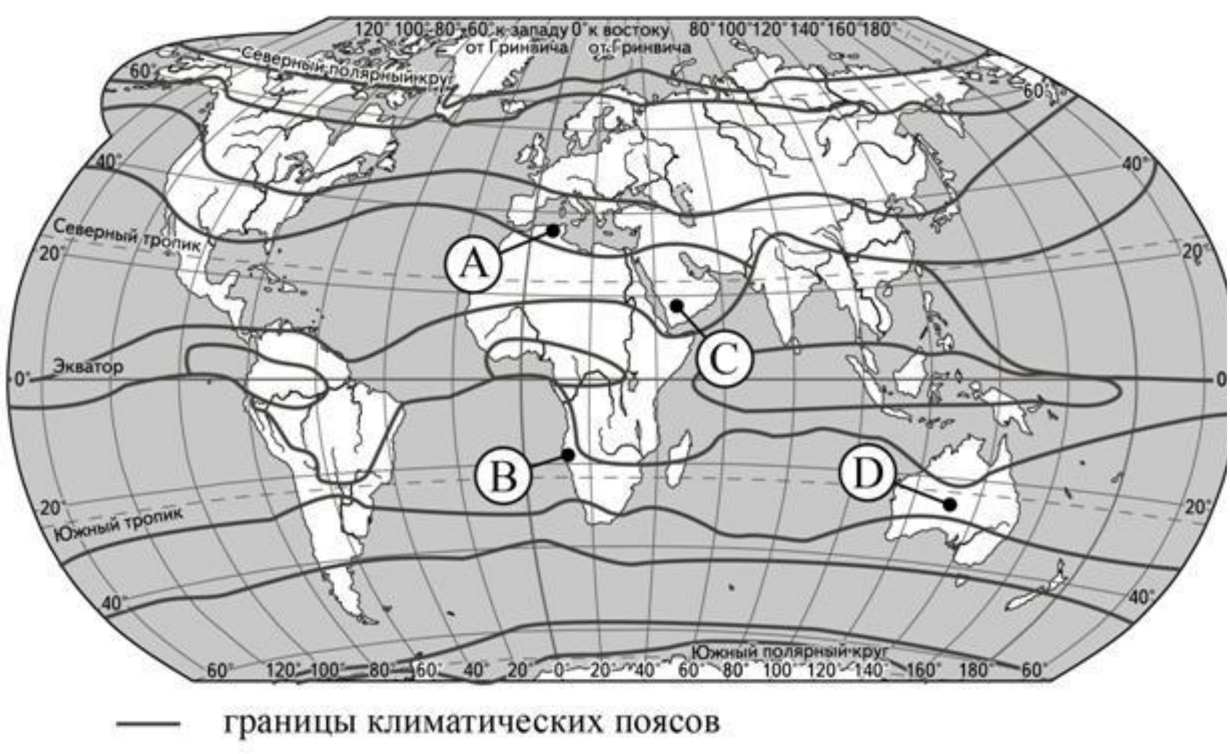

1) A

2) B

3) C

4) D

590. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

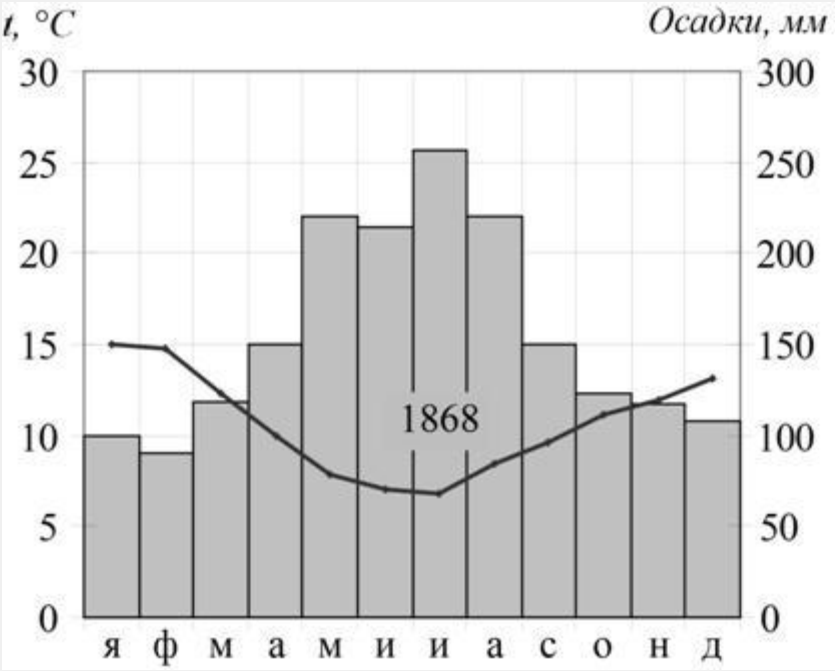
t, °C
Осадки, мм
30
25
20
15
10
5
0
300
250
200
150
100
50
0
1868
я ф м а м и и а с о н д

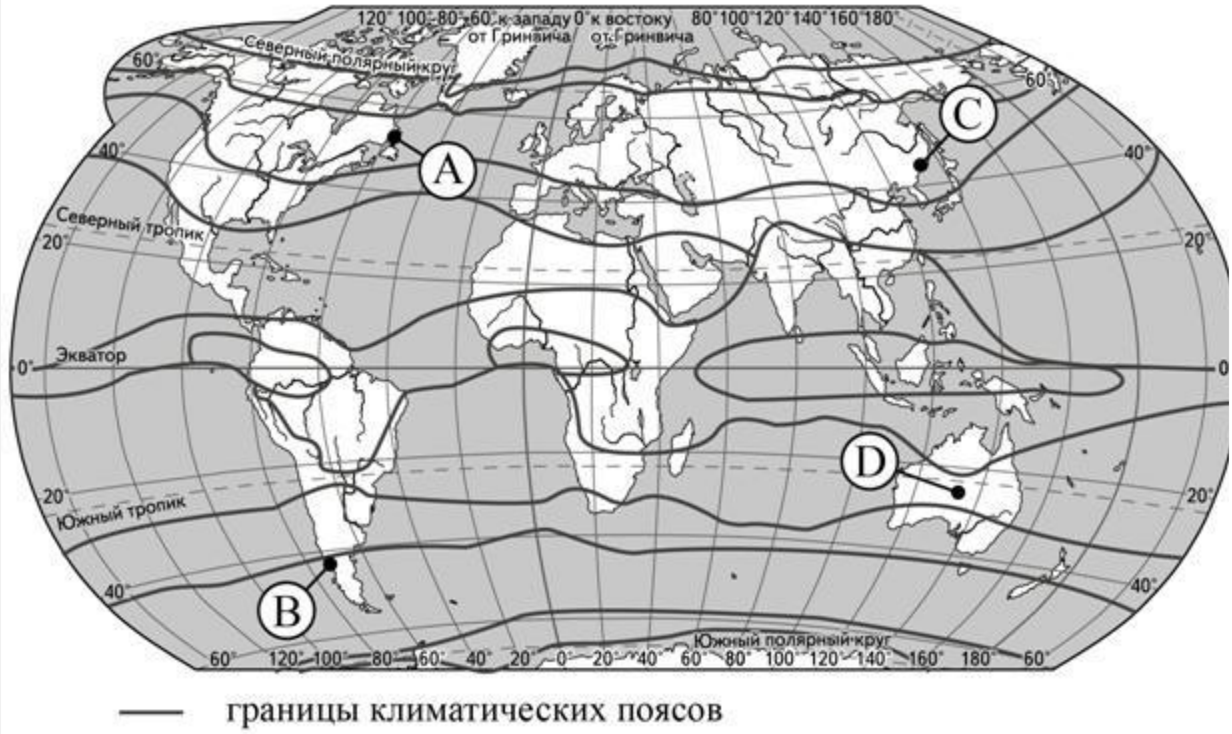
120° 100° 80° 60° к западу от Гринвича
0°
к востоку от Гринвича
80° 100° 120° 140° 160° 180°
Северный полярный круг
60°
40°
Северный тропик
20°
Экватор
0°
Южный тропик
Южный полярный круг
A
B
C
D
60° 120° 100° 80° 60° 40° 20° 0° 20° 40° 60° 80° 100° 120° 140° 160° 180° 60°
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

591. Укучылар алынган характеристикалар арасындагы бәйләнешне ачыклау өчен җыелган мәгълүматларны анализлап чыктылар, укучыларның нәтиҗәләре төрлечә килеп чыкты. Укучыларның кайсысы дөрес нәтиҗә ясаган?

1) Саша: Җәй көне һаваның температурасы урынның биеклеге артуга бәйле рәвештә түбәнәя.

2) Сергей: Июнь аеның көне җылылыгы белән түгел, озынлыгы белән аерылып тора.

3) Иван: Июнь аенда Россиядә һава температурасы көнбатыштан көнчыгышка хәрәкәт иткәндә түбәнәя.

4) Петр: Җәй көне көннең озынлыгы көньяктан төньякка хәрәкәт иткәндә арта.

592. Кайсы торак пунктта 12 нче декабрьдә көннең иң озын булуы

күзәтелә.

1) Анапа

2) Абакан

3) Курск

4) Сыктывкар

593. Алынган характеристикалар арасындагы бәйләнешне ачыклау өчен укучылар җыелган мәгълүматларны анализлап чыктылар, укучыларның нәтиҗәләре төрлечә килеп чыкты. Укучыларның кайсысы дөрес нәтиҗә ясаган?

1) Саша: Җәй көне һаваның температурасы урынның биеклеге кимүгә бәйле рәвештә күтәрелә.

2) Сергей: Июньдә көннәр озынайган саен, җылырак була.

3) Маша: Июнь аенда Россиядә һава температурасы көнчыгыштан көнбатышка таба хәрәкәт иткәндә түбәнәя.

4) Оля: Җәй көне көннең озынлыгы төньяктан көньякка хәрәкәт иткәндә кими.

594. Кайсы торак пунктта 12 нче декабрьдә көннең иң кыска булуы күзәтелә.

1) Анапа

2) Курск

3) Абакан

4) Сыктывкар

595. Кайсы океан агымы салкын?

1) Перуан

2) Гольфстрим

3) Бразилия

4) Гвинея

596. Укучылар экскурсия вакытында тау токымнарының карьер ярында яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

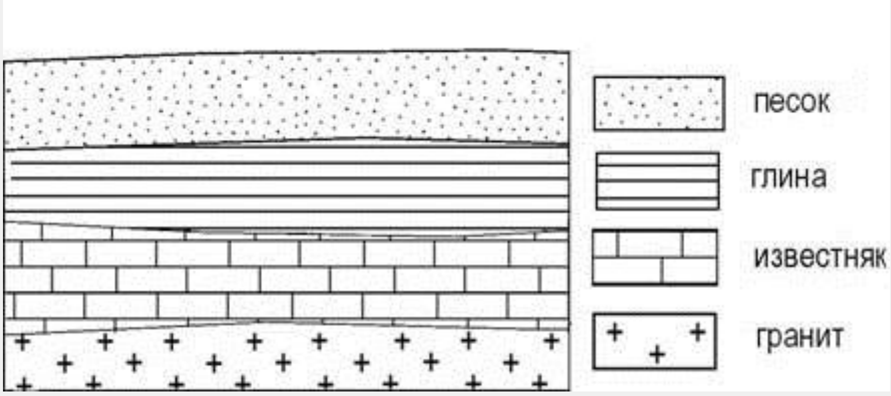

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	балчык
2)	ком
3)	известьташ

597. Түбәндә сөйләнгән табигать күренеше ничек атала?

Бу хәл 1884 нче елны Саратовта Иделнең иң биек ярында була. Башта җирнең өске ягы яргаланып бетә, һәм ул акрын гына аска – елгага таба шуыша башлый. Берничә тәүлек буе төннәрен җимерелә торган йортлар чатнаган һәм пыялалар чылтыраган тавыш ишетелеп тора. Әлеге күренешне күзәтеп торган күпчелек

халык ашыгыч рәвештә үзләренең йортларын ташлап китә башлыйлар.

598. Кайсы тауларда биеклек буенча пояслылыкның саны иң зур?

1) Гималай

2) Альп

3) Пиреней

4) Атлас

599. Укучылар экскурсия вакытында тау токымнарының карьер ярында яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

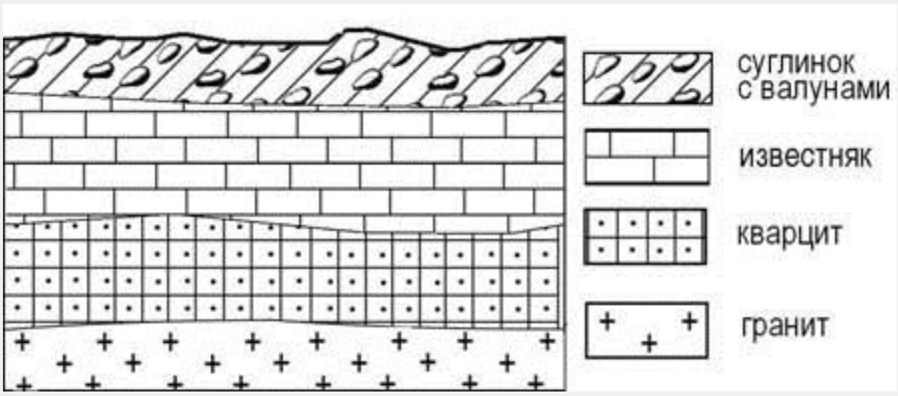

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә, таблицага языгыз.

1) гранит

2) ташлы (валунлы) балчыксыл туфрак

3) известьташ

600. Күлләрнең кайсысы агымсыз күл?

1) Ладога

2) Эйр

3) Онега

4) Байкал

601. Укучылар экскурсия вакытында тау токымнарының карьер

ярында яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

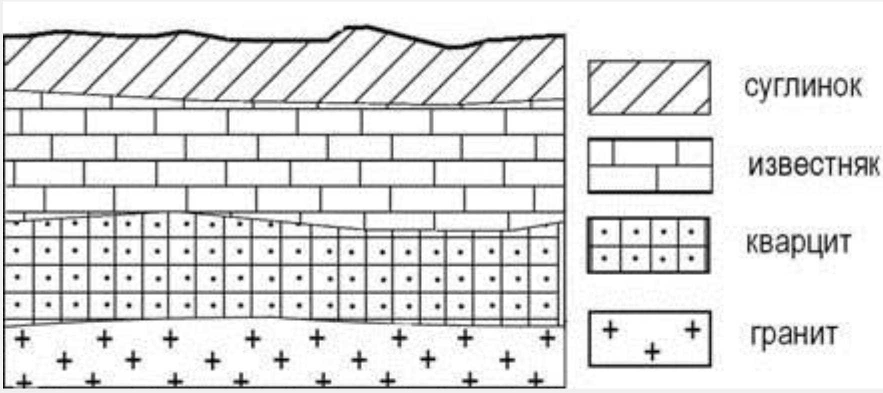

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	кварцит
2)	гранит
3)	бакчылсыл туфрак

602. Кайсы океан агымы салкын?

1) Перуан

2) Куросио

3) Лабрадор

4) Бенгель

603. Кайсы әйтелмәдә Енисей елгасы бассейны турында мәгълүмат бирелә?

1) Енисей Бий-Хем (Зур Енисей) һәм Ка-Хем (кече Енисей) елгаларының кушылуы нәтиҗәсендә ясалган.

2) Кышкы чорда Енисейга эчке су бозлары ясалу характерлы.

3) Енисейга уртача алганда 2,5–3,5 айга сузылган (апрель азагыннан июльгә кадәр) язгы-җәйге су басулар характерлы.

4) Енисейның су җыю бассейнының мәйданы – 2580 мең км, бу дөньяда җиденче һәм Россиядә икенче күрсәткеч булып тора.

604. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

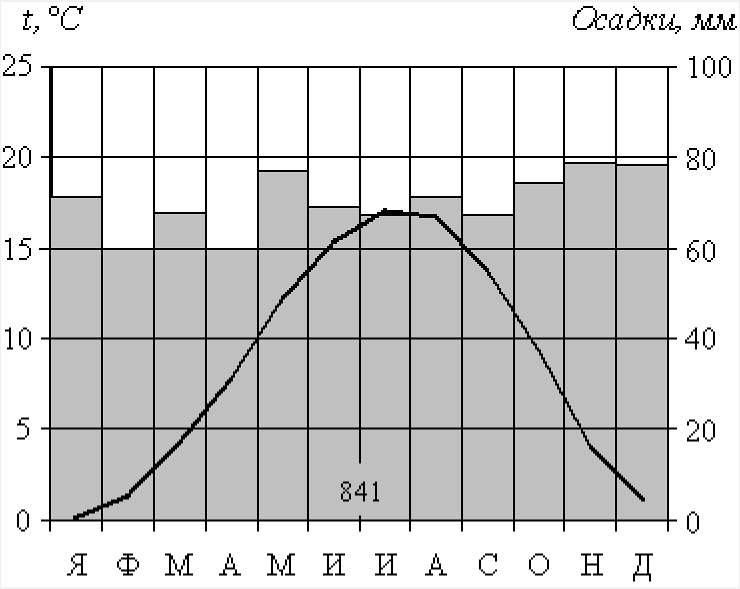
t, °C
Осадки, мм
25
20
15
10
5
0
100
80
60
40
20
0
841
Я Ф М А М И И А С О Н Д

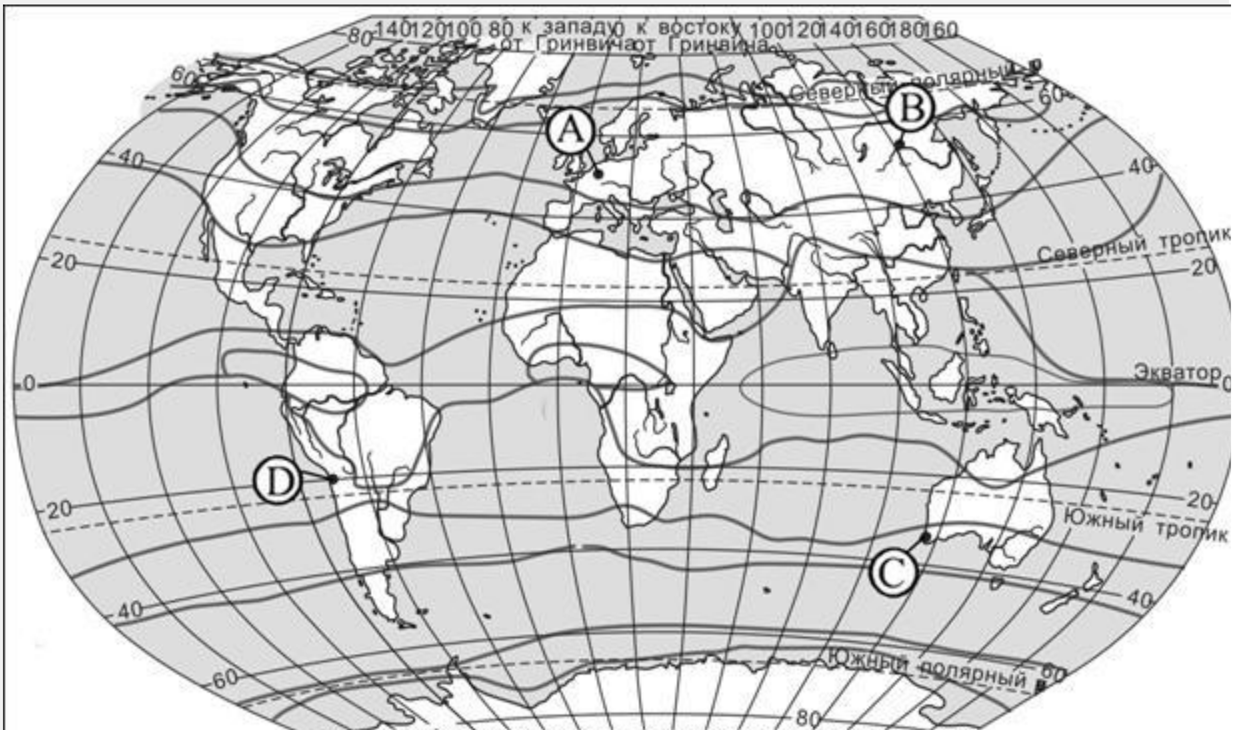
к западу
к востоку
от Гринвича
от Гринвича
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
A
B
C
D
0
20
40
60
80
100
120
140
160
180
границы климатических поясов

1) А

2) B

3) C

4) D

605. Шәһәрләрне аларның диңгез өсте тигезлегеннән биегрәк булу тәртибендә урнаштырыгыз. Цифрларның килеп чыккан эзлеклелеген таблицага языгыз.

1)	Абакан
2)	Кызыл
3)	Архангельск

606. Шәһәрләрне диңгез өсте тигезлегеннән биеклекләре үсү тәртибендә урнаштырыгыз. Цифрларның килеп чыккан эзлеклелеген таблицага языгыз.

1)	Ростов-Дон
2)	Кызыл

3)	Екатеринбург

607. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

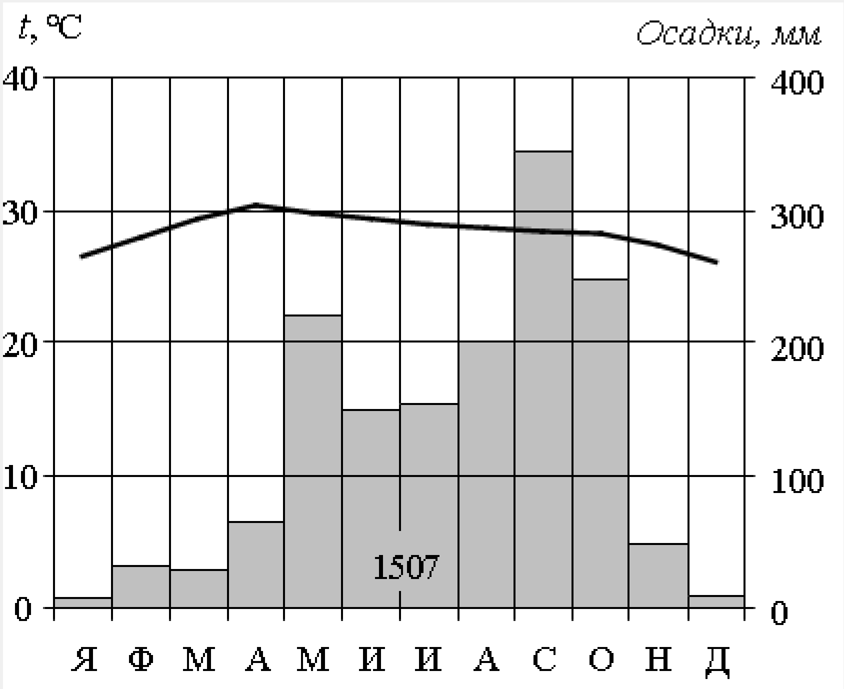

1) A

2) B

3) C

4) D

608. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

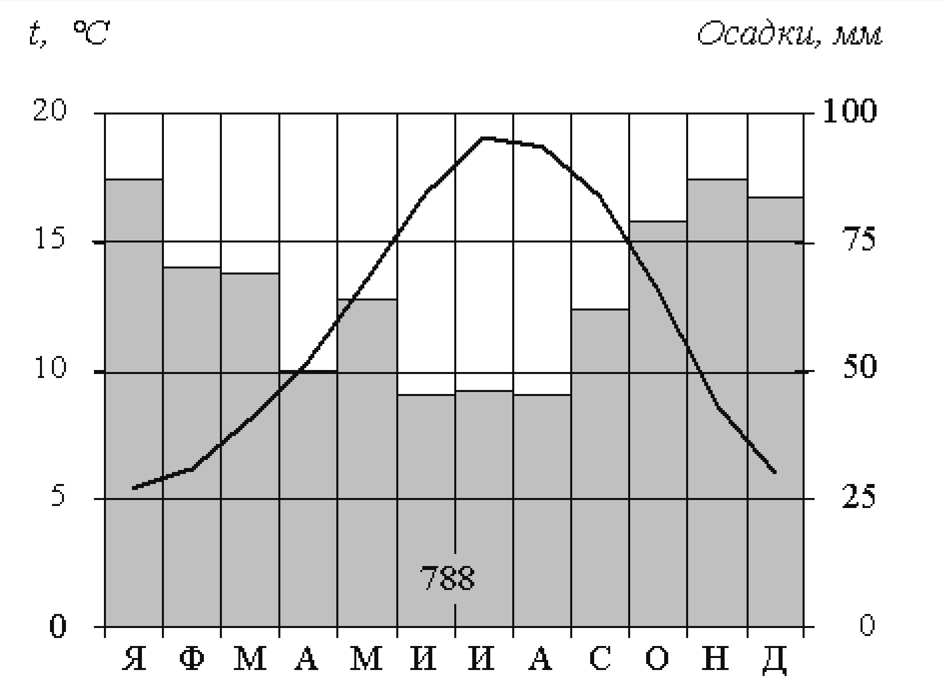

t, °C
Осадки, мм
20
15
10
5
0
100
75
50
25
0
788
Я Ф М А М И И А С О Н Д

к западу от Гринвича
к востоку от Гринвича
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
A
B
C
D
границы климатических поясов

1) А

2)	B
3)	C
4)	D

---

609. Укучылар экскурсия вакытында тау токымнарының карьер ярында яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

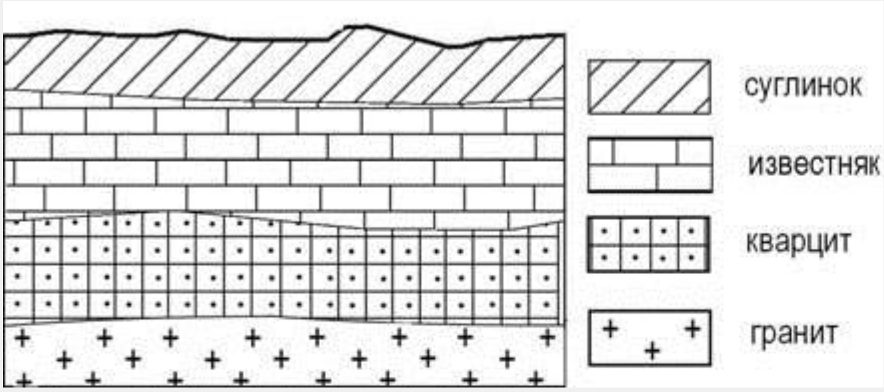

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	кара балчык
2)	доломит
3)	ком

610. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

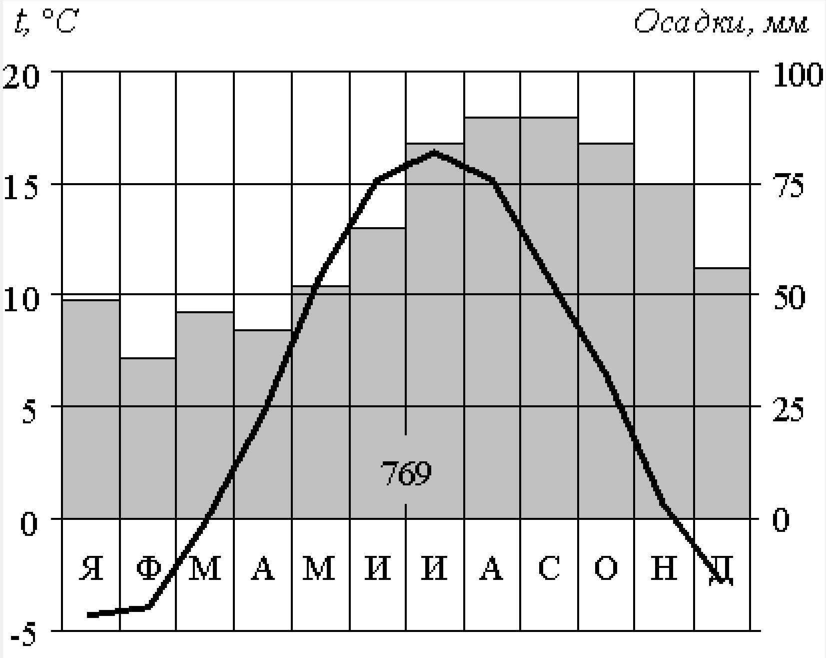

1) A

2) B

3) C

4) D

---

611. Укучылар экскурсия вакытында тау токымнарының карьер ярында яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

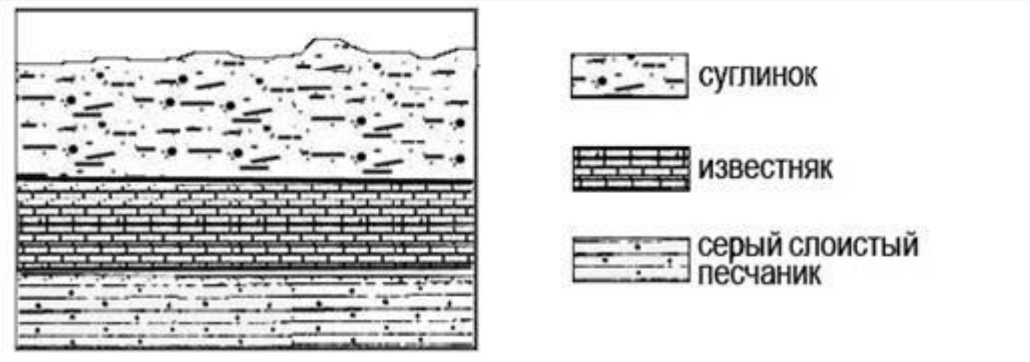

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	катламлы соры комлы таш
2)	известьташ
3)	балчыксыл туфрак

612. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

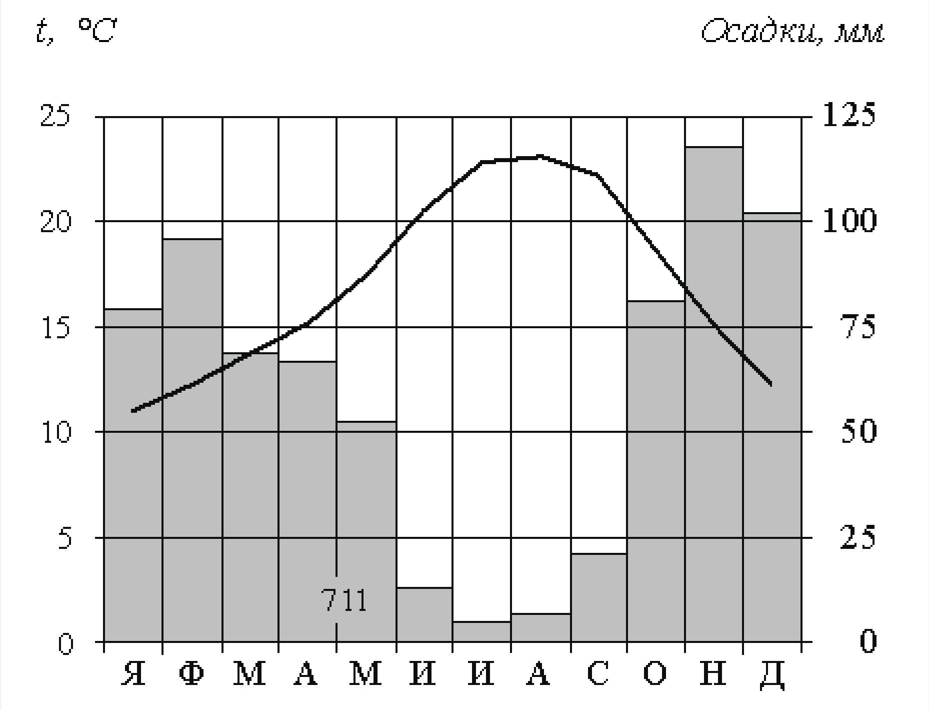

t, °C
Осадки, мм
25 20 15 10 5 0
125 100 75 50 25 0
711
Я Ф М А М И И А С О Н Д

к западу от Гринвича
к востоку от Гринвича
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
A
B
C
D
границы климатических поясов

1) А

2)	B
3)	C
4)	D

613. Укучылар экскурсия вакытында тау токымнарының карьер ярында яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

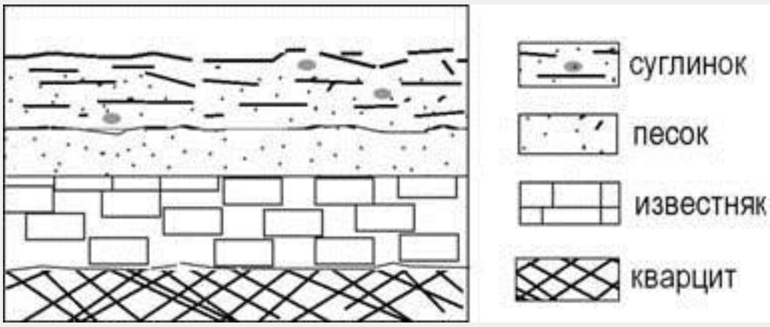

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнарыкатламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	кварцит
2)	ком
3)	балчыксыл туфрак

614. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

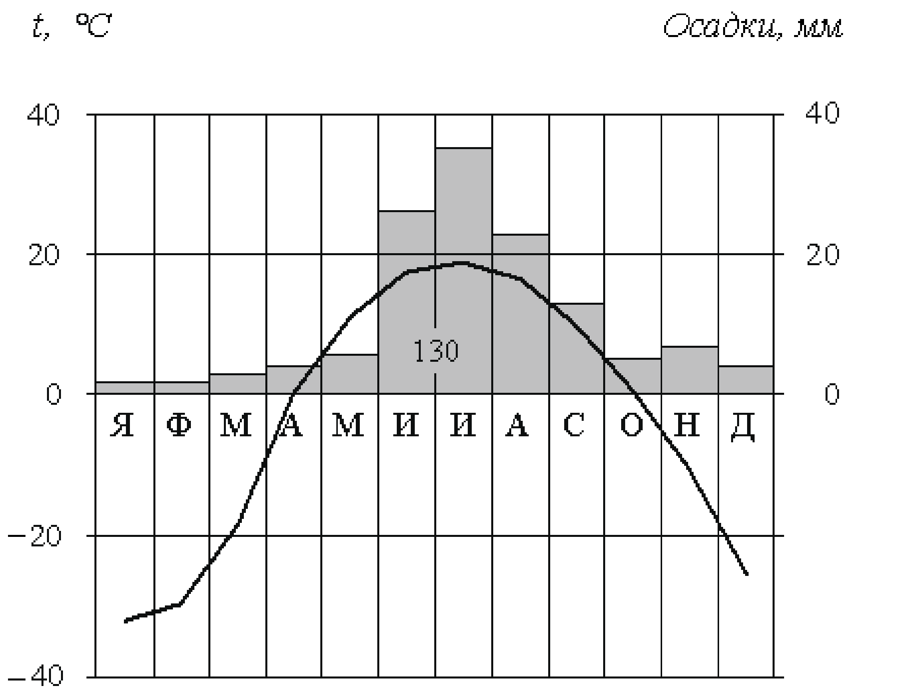

1) A

2) B

3) C

4) D

615. Укучылар экскурсия вакытында тау токымнарының карьер ярында яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

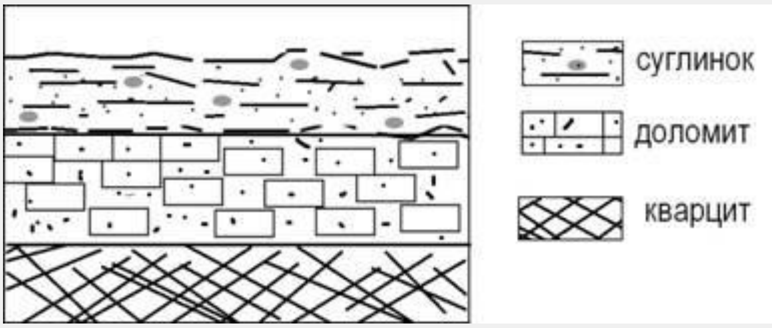

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	доломит
2)	кварцит
3)	балчыксыл туфрак

616. Кайсы утрауда хәрәкәттәге вулкан бар?

1) Мадагаскар

2) Ирландия

3) Куба

4) Хонсю

617. Кыскача сурәтләмәсе буенча табигый зонаны билгеләгез.

Бу табигый зона Төньяк ярымшар тигезлекләренең күпьеллык туң таралган зонасындагы бик зур мәйданнарны били. Агач ярусы составында ылыслы агачлар өстенлек итә, ә җир өстендә мүкләр һәм үләннәр. Җылылык җитмәү һәм дымның артык күп булу - туфракта черемә җитмәүгә китерүче төп сәбәпләрнең берсе. Күп җирләр сазлыкка әйләнгән.

618. Африка саванналары өчен типик булган исемлекне билгеләгез.

1) секвойя

2) баобаб

3) карагач

4) бук

619. Шәһәрләрне диңгез өсте тигезлегеннән биеклекләре үсү тәртибендә урнаштырыгыз. Цифрларның килеп чыккан эзлеклелеген таблицага языгыз.

1)	Чиләбе
2)	Улан-Удэ
3)	Астрахань

620. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

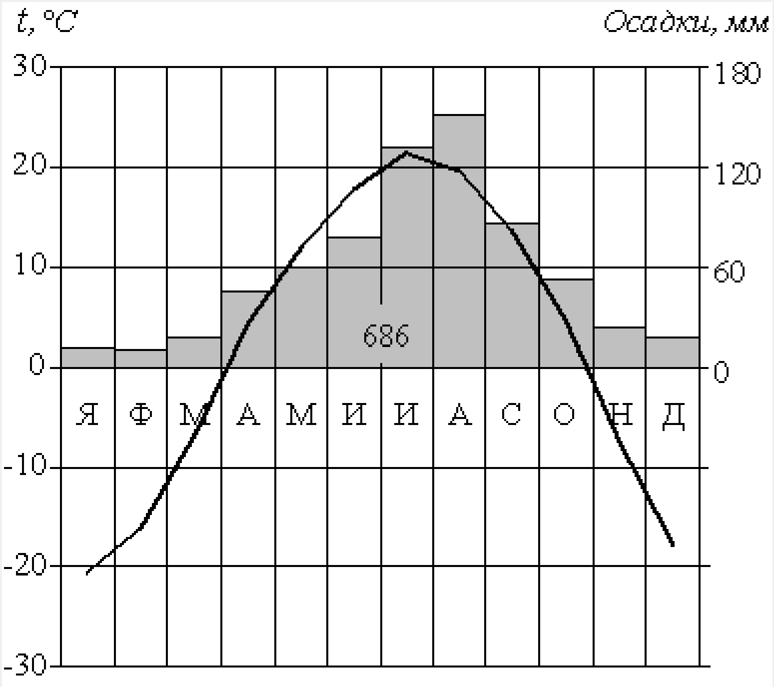
t, °C
Осадки, мм
686
Я Ф М А М И И А С О Н Д

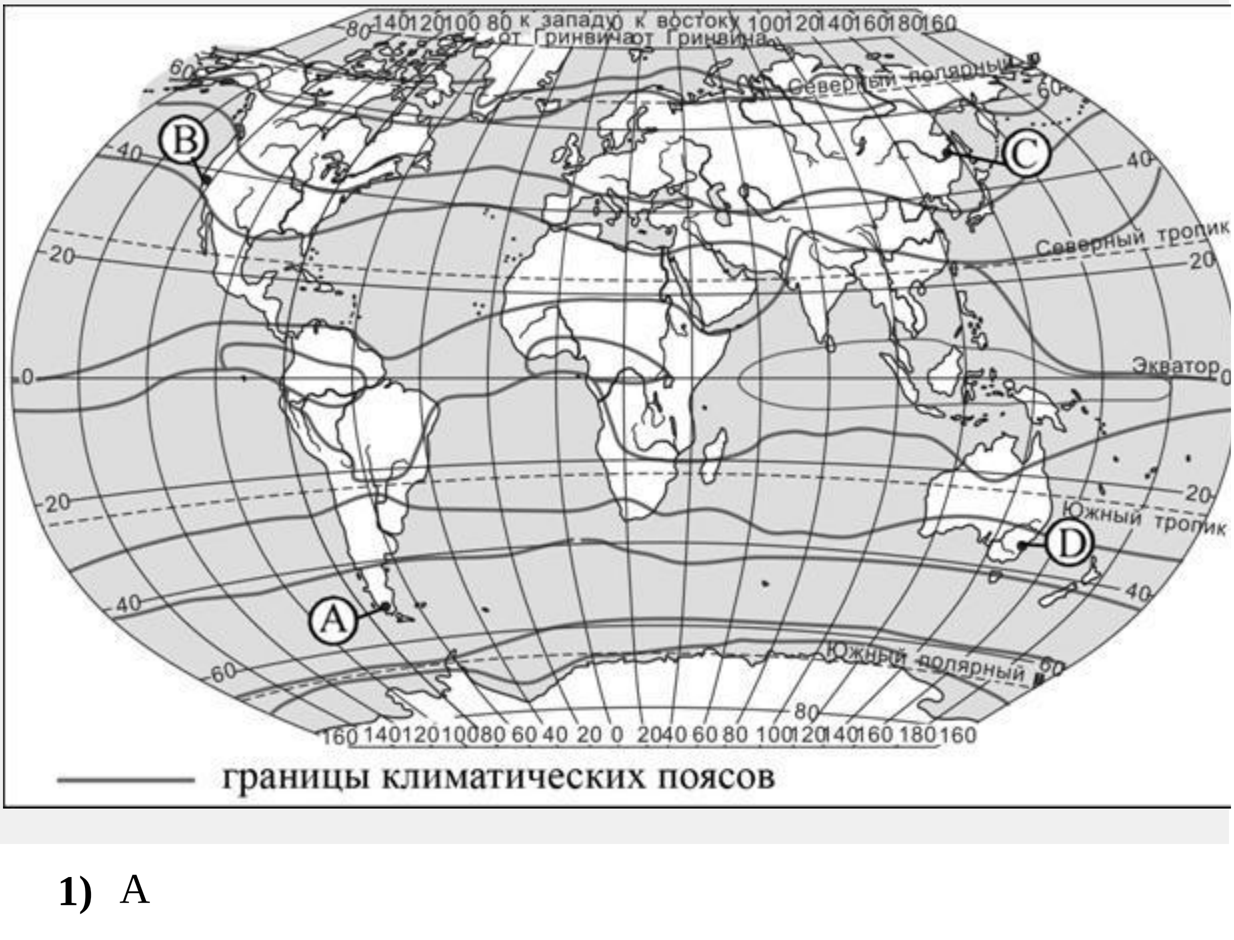
к западу от Гринвича
к востоку от Гринвича
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

621. Кайсы тау токымы килеп ясалышы ягыннан магматик тау токымы булып тора?

1) акбур

2) известьташ

3) пемза

4) мәрмәр

622. Кайсы диңгезнең өске сулары аеруча тозлы?

1) Кызыл

2) Кара

3) Урта

4) Кариб

623. Шәһәрләрне диңгез өсте тигезлегеннән биеклекләре үсү тәртибендә урнаштырыгыз. Цифрларның килеп чыккан эзлеклелеген таблицага языгыз.

1)	Астрахань
2)	Воркута
3)	Улан-Удэ

624. Укучылар экскурсия вакытында елганың текә ярында тау токымнарының яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

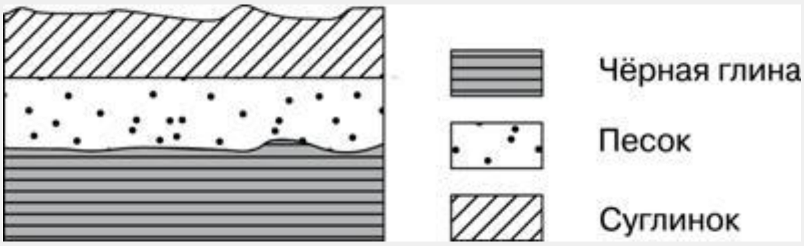

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә, таблицага языгыз.

1)	кара балчык
2)	ком

3)	балчыксыл туфрак

625. Укучылар экскурсия вакытында елганың текә ярында тау токымнарының яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

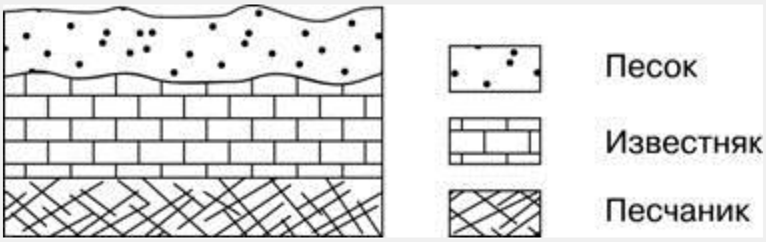

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә, таблицага языгыз.

1)	ком
2)	известьташ
3)	комташ

626. Кайсы илдә хәрәкәттәге вулканнар бар?

1) Бангладеш

2) Чили

3) Германия

4) Австралия

627. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

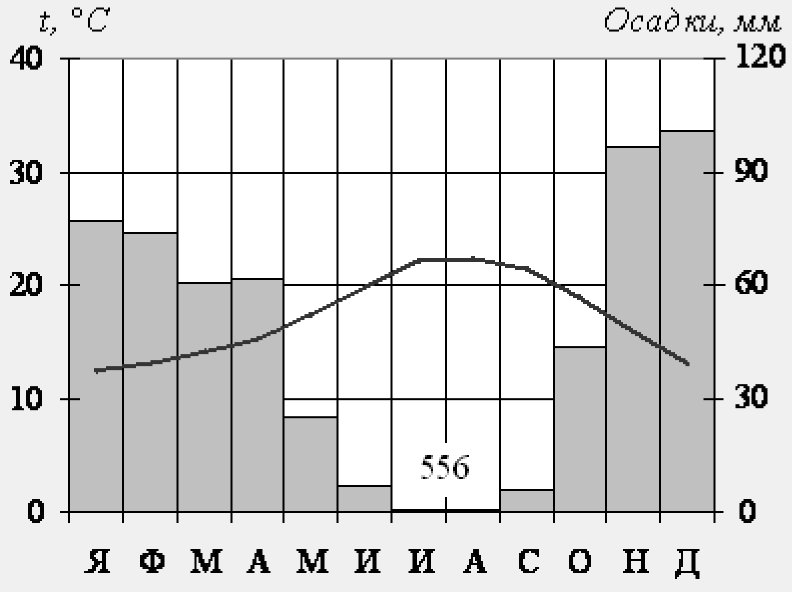

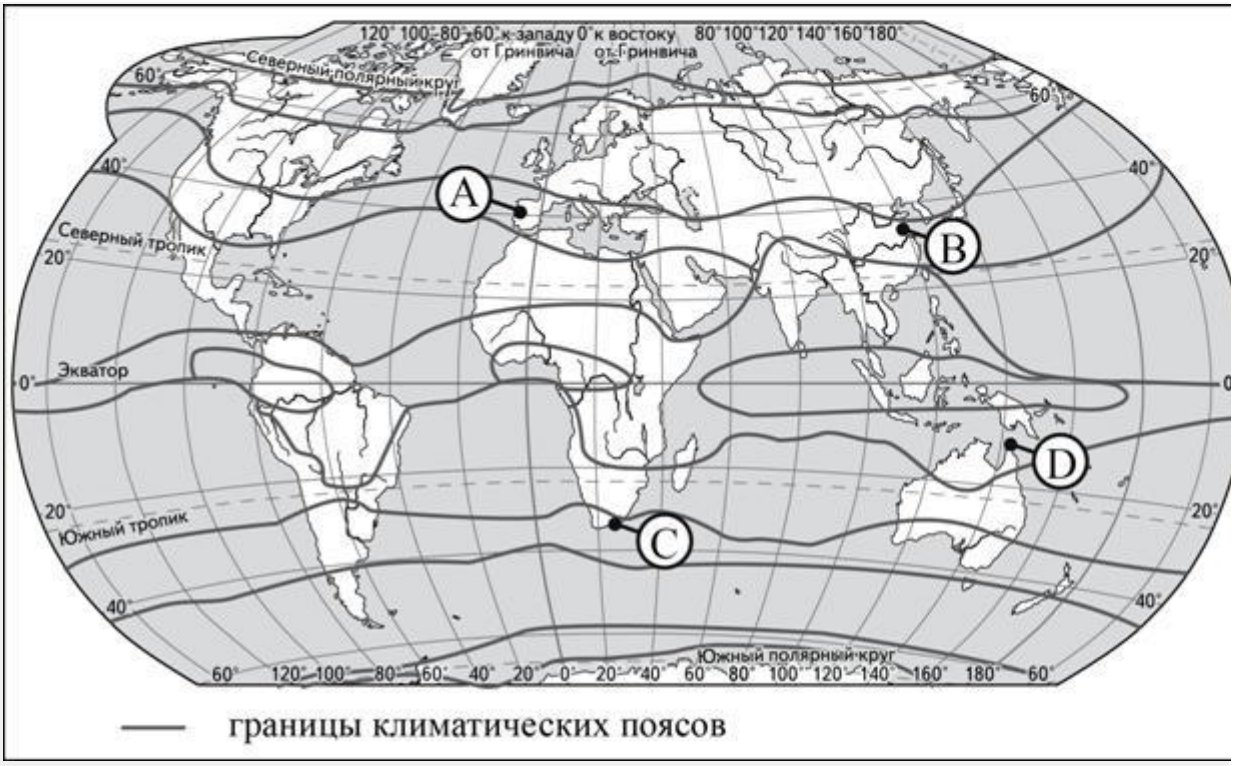

1) A

2) B

3) C

4) D

---

628. Кайсы илдә хәрәкәттәге вулканнар саны күп?

1) Франция

2) Мексика

3) Индия **4)** Ангола

629. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

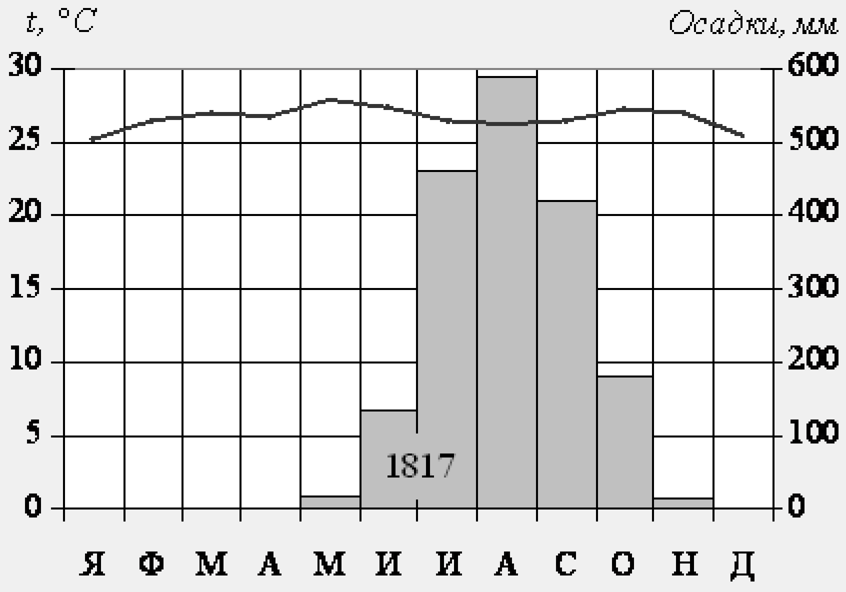

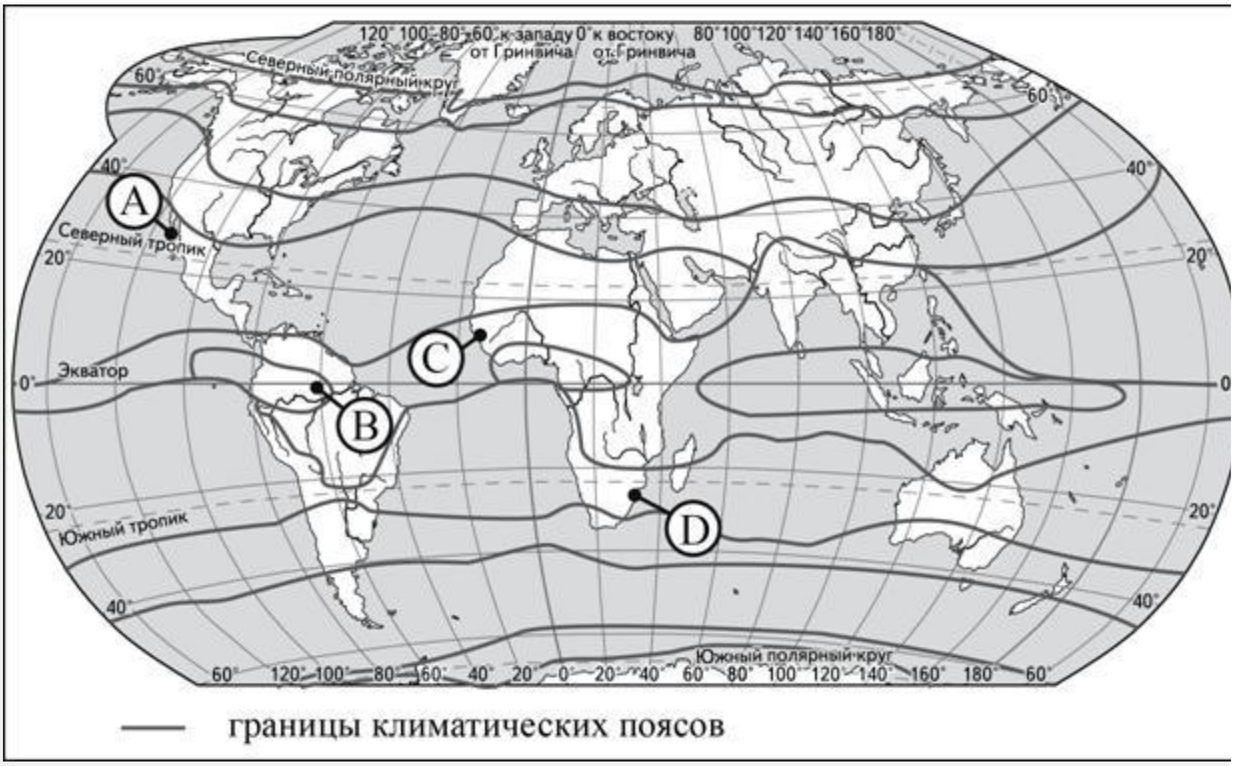

1) A

2) B

3) C

4) D

630. Укучылар экскурсия вакытында елганың текә ярында тау токымнарының яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

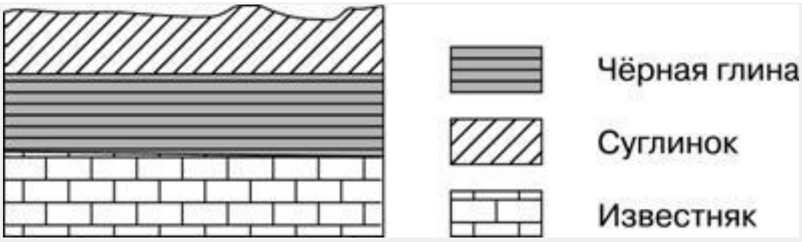

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә, таблицага языгыз.

1)	кара балчык
2)	балчыксыл туфрак
3)	известьташ

631. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

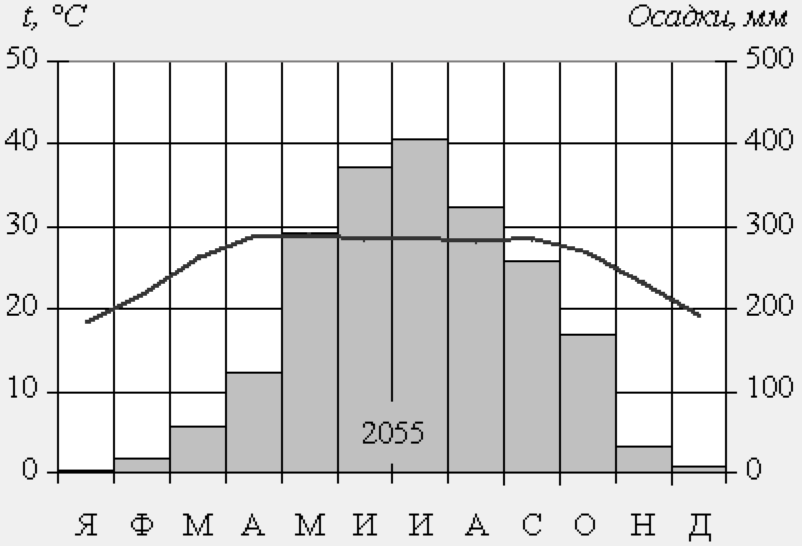
t, °C
Осадки, мм
50
40
30
20
10
0
500
400
300
200
100
0
2055
Я Ф М А М И И А С О Н Д

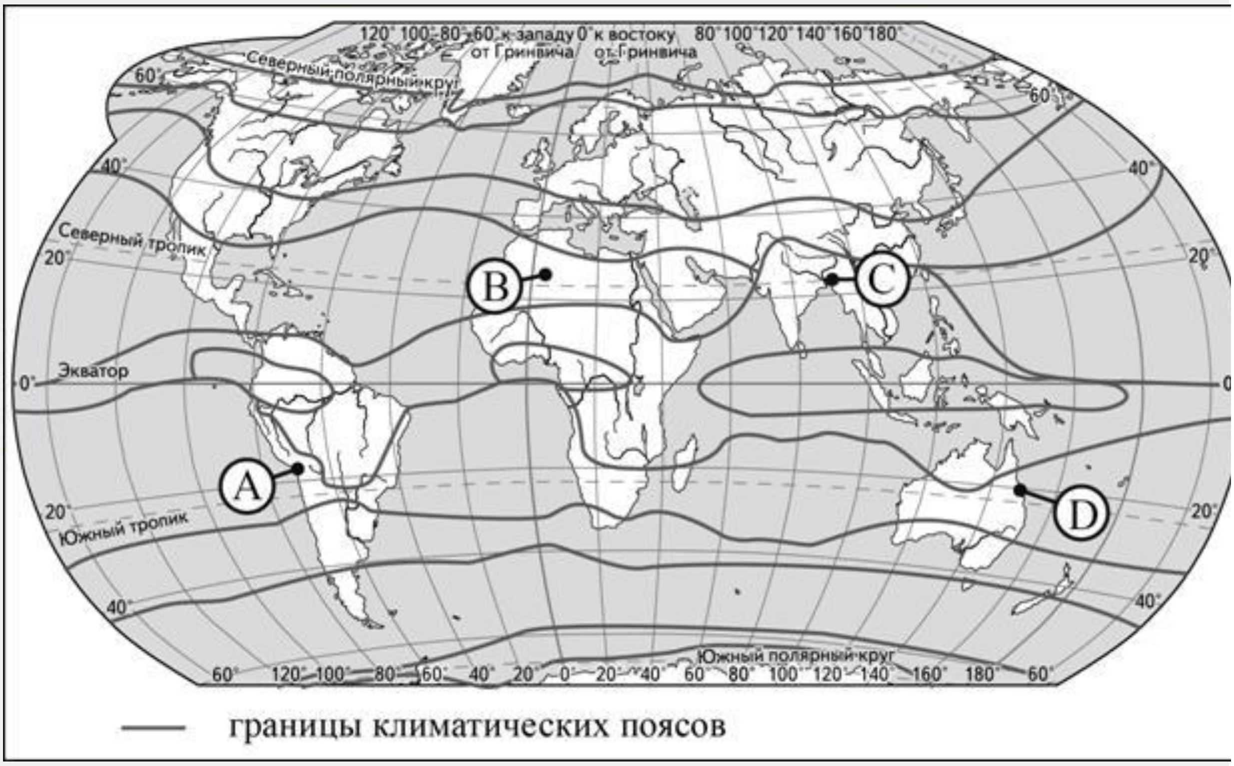
120° 100° 80° 60° к западу от Гринвича 0° к востоку от Гринвича 80° 100° 120° 140° 160° 180°
Северный полярный круг
60°
40°
Северный тропик
20°
Экватор
0°
20°
Южный тропик
40°
Южный полярный круг
60° 120° 100° 80° 60° 40° 20° 0° 20° 40° 60° 80° 100° 120° 140° 160° 180° 60°
A
B
C
D
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

632. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

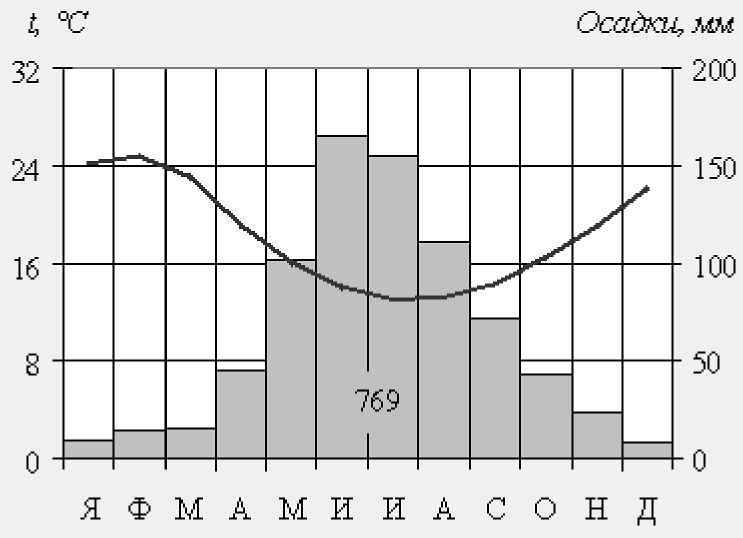

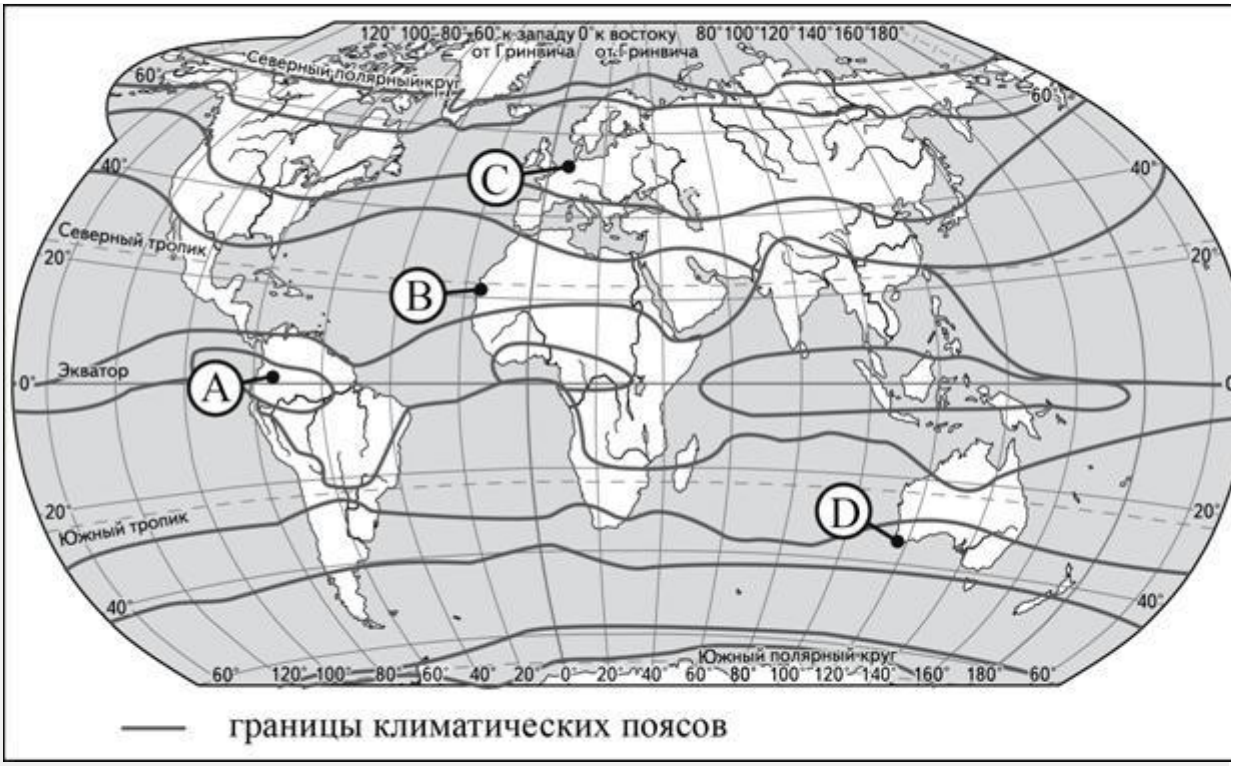

1) A

2) B

3) C

4) D

---

633. Әйтелмәләрнең кайсында антициклонга хас булган һава торышы турында мәгълүмат бар?

1) Синоптиклар хәбәр иткәнчә, Владивостокта төньяк – көнбатыш җил һәм көчле кар ява. Төнлә җилнең 15–20 м/с ка кадәр көчәюе көтелә, кар явачак. Юлларда бозлавык.

2)	Кострома өлкәсендә явым-төшем булачак. Көчле җил көтелә, тизлеге урыны белән 15–17 м/с га җитәчәк.
3)	Җылы коры һава үзгәрәчәк. Инде иртәгә үк Благовещенскида юеш кар явуы көтелә.
4)	Кичә көндез Приморье да кояшлы һәм салкын һава күзәтелде. Киләсе тәүлекләрдә явым-төшем көтелми. Һава температурасы үзгәрмәячәк.

634. Укучылар экскурсия вакытында карьер ярында тау токымнарының яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

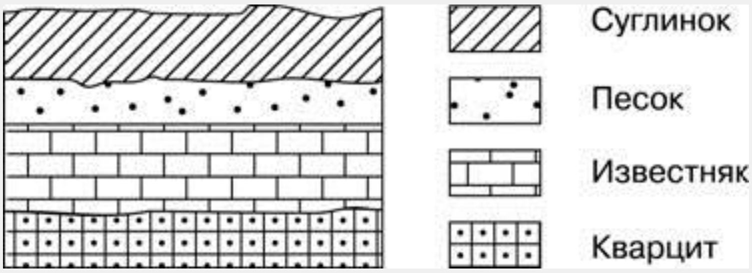

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә, таблицага языгыз.

1)	кварцит
2)	известьташ
3)	ком

635. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

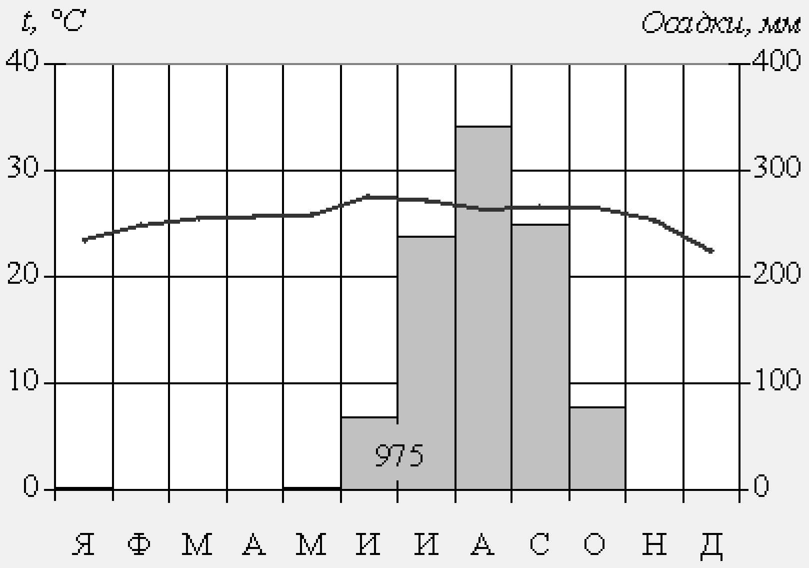

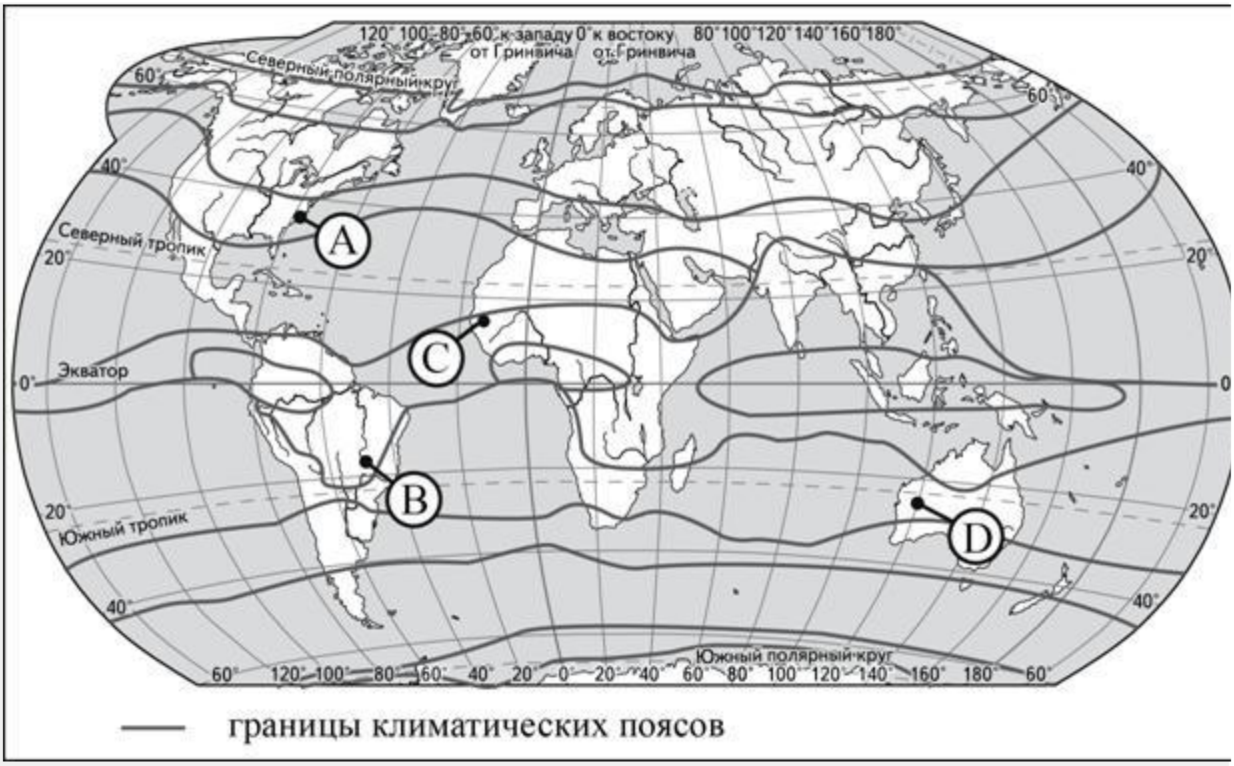

1) A

2) B

3) C

4) D

636. Зебра кайсы материкның хайваннар дөньясына карый?

1) Көньяк Америка

2) Австралия

3) Африка

4) Евразия

637. Дөньядагы иң биек шарлавык кайсы материкта?

1) Африка
2) Төньяк Америка
3) Евразия
4) Көньяк Америка

638. Кайсы ил территориясендә хәрәкәттәге вулканнар бар?

1) Германия
2) Мексика
3) Австралия
4) Швеция

639. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

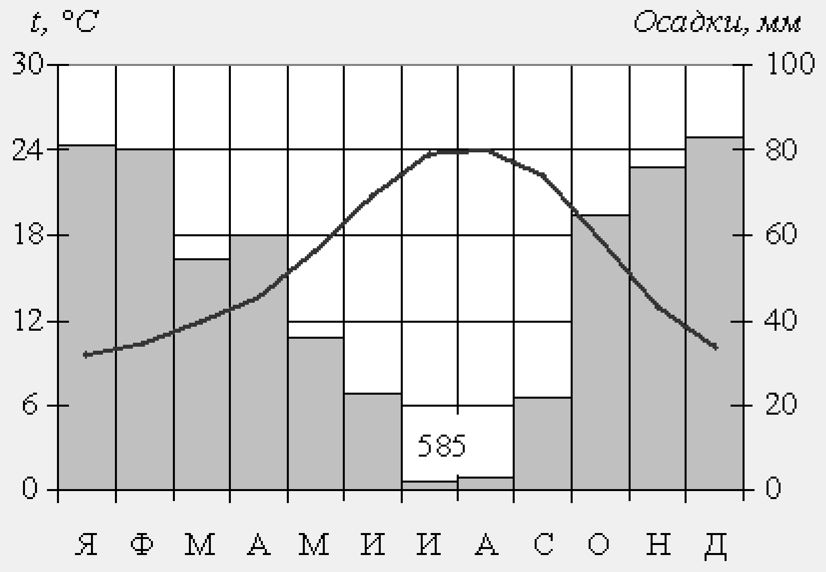

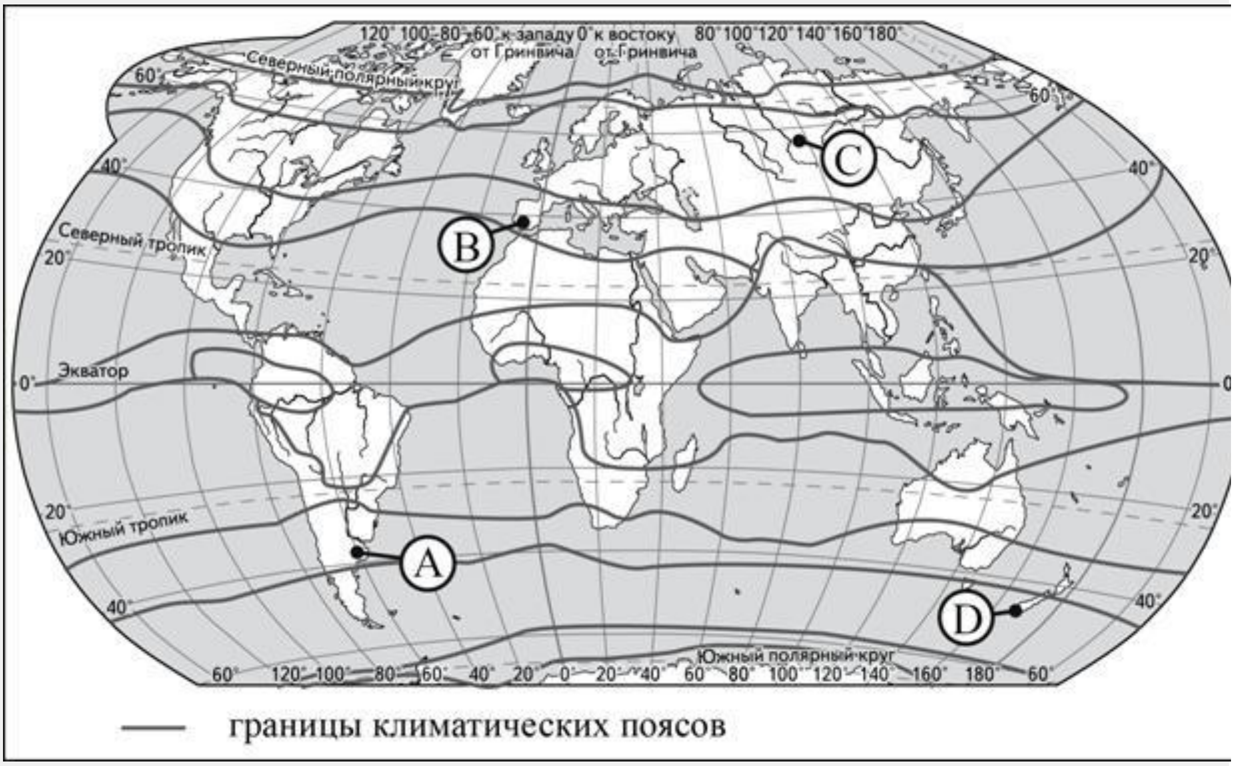

1) A

2) B

3) C

4) D

640. Укучылар экскурсия вакытында елганың текә ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

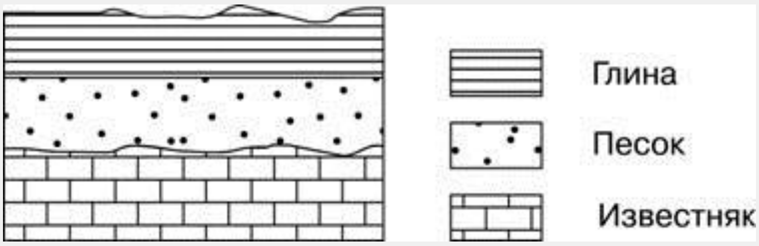

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	балчык
2)	ком
3)	известьташ

641. Укучылар экскурсия вакытында тау токымнарының карьер ярында яткан урыннарының схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

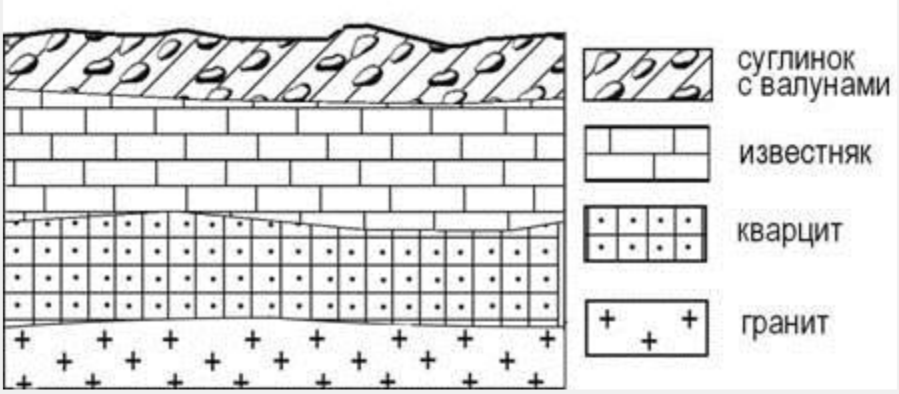

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә, таблицага языгыз.

1)	известняк
2)	ташлы (валунлы) балчыксыл туфрак
3)	кварцит

642. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

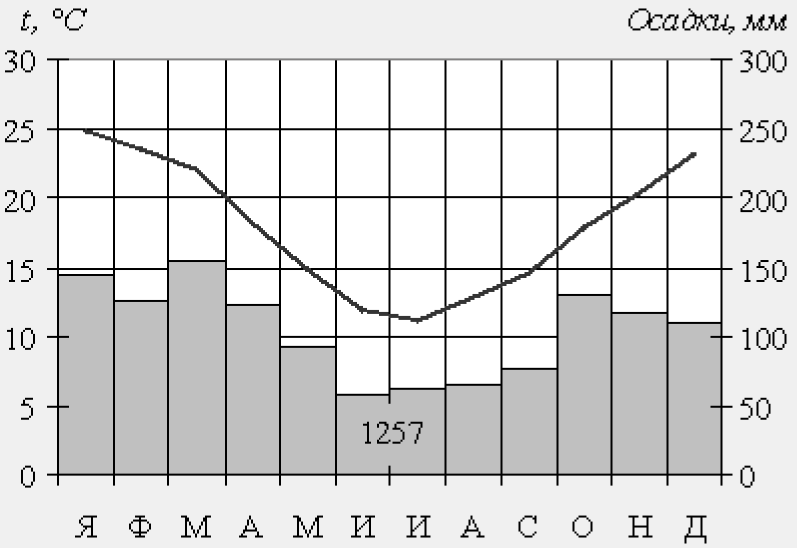
t, °C
Осадки, мм
30 25 20 15 10 5 0
300 250 200 150 100 50 0
1257
Я Ф М А М И И А С О Н Д

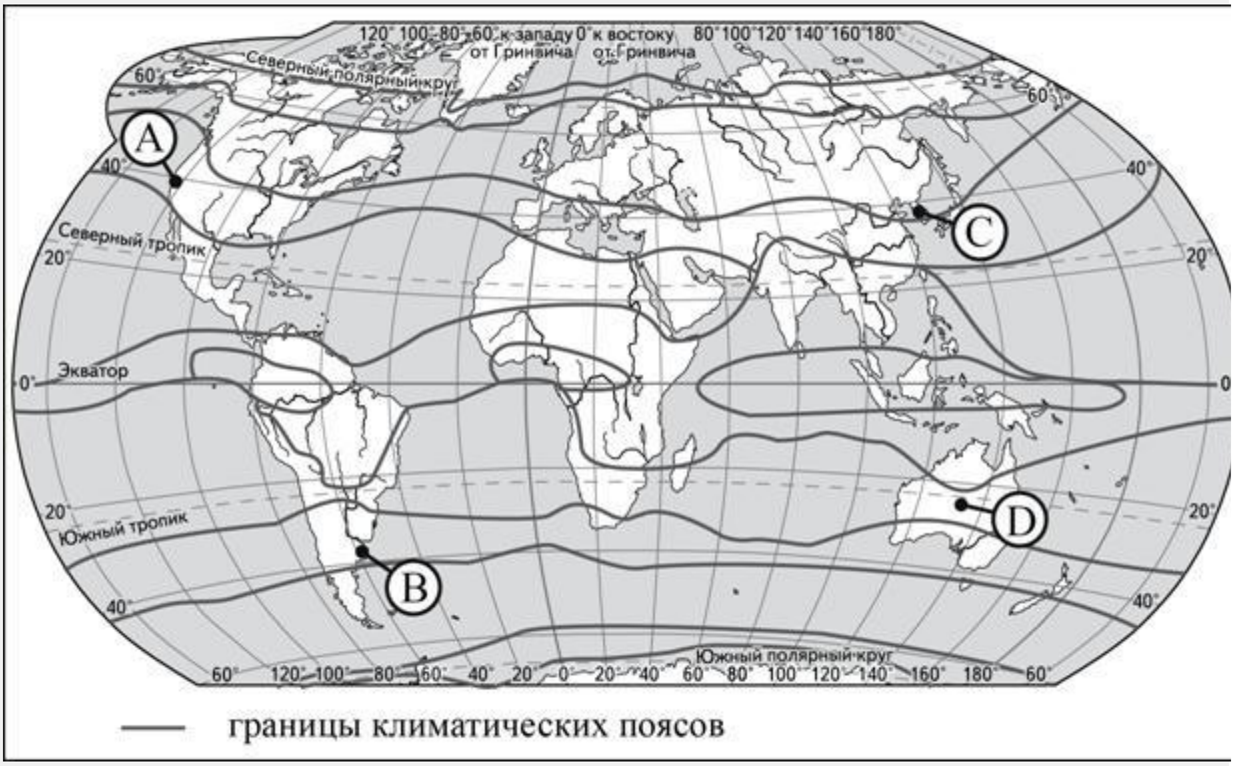
к западу от Гринвича
к востоку от Гринвича
Северный полярный круг
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный круг
A
B
C
D
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

643. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

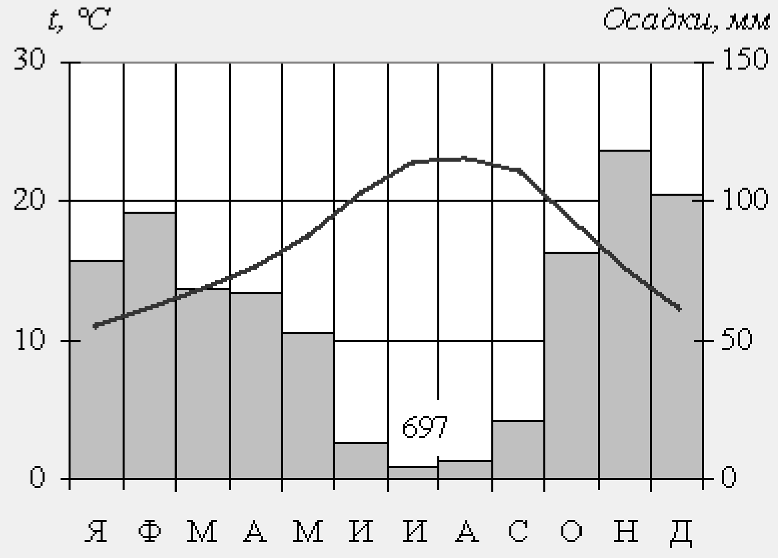

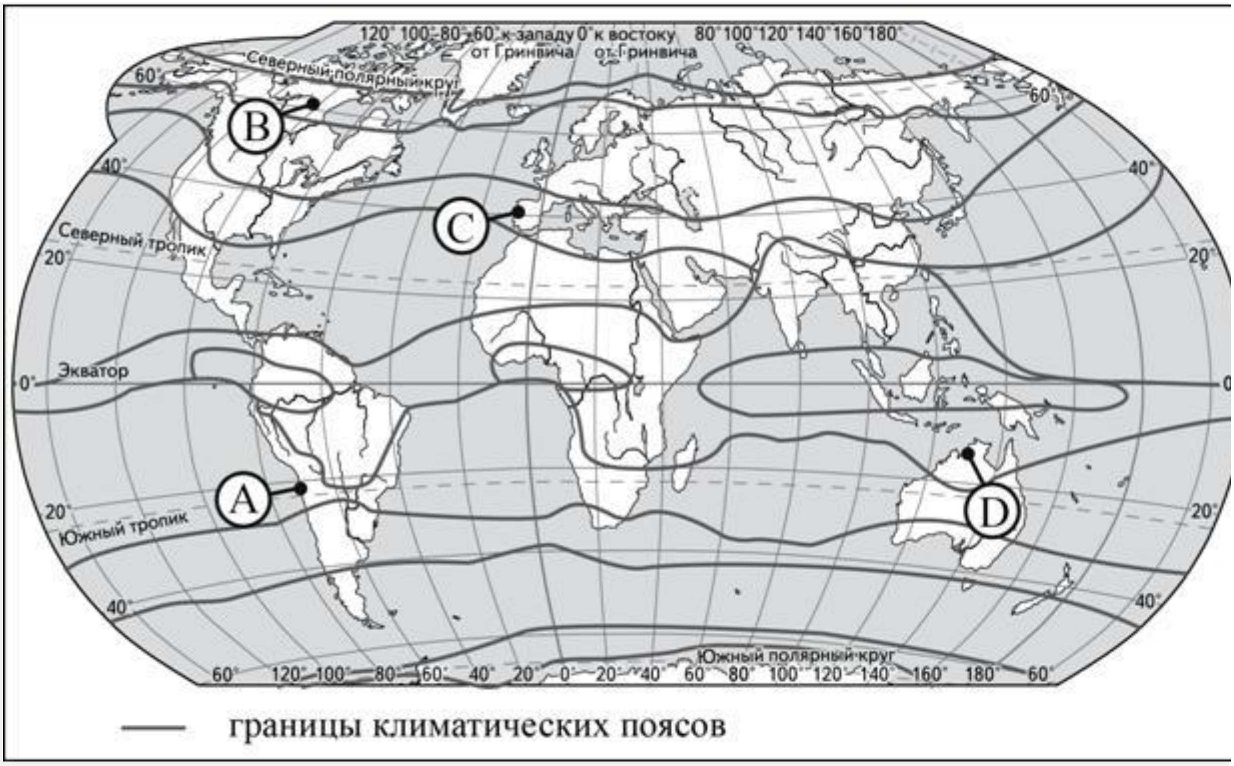

1) A

2) B

3) C

4) D

---

644. Кайсы чүл Көньяк ярымшарда урнашкан?

1) Атакама

2) Сахара

3)	Гоби
4)	Руб-эль-Хали

645. Укучылар экскурсия вакытында карьер ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

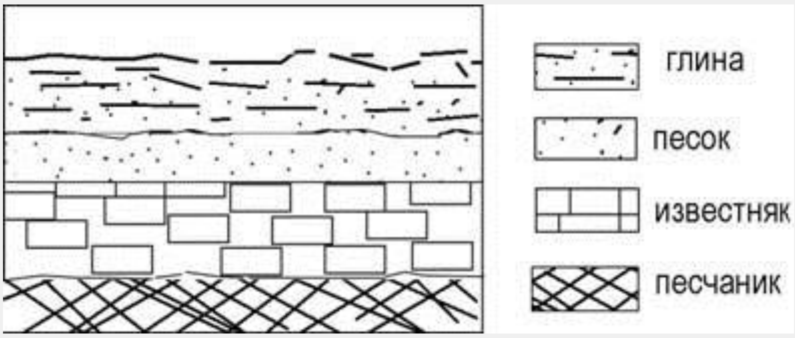

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре киму тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә, таблицага языгыз.

1)	балчык
2)	ком
3)	комлы таш

646. Укучылар экскурсия вакытында карьер ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен

ясаганнар.

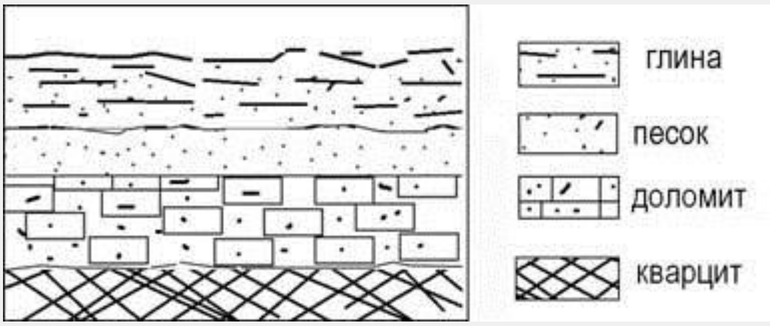

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	балчык
2)	кварцит
3)	ком

647. Укучылар экскурсия вакытында карьер ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

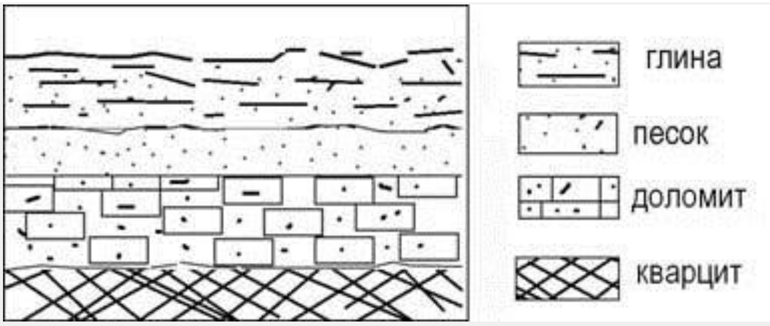

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	балчык
2)	кварцит
3)	ком

---

648. Укучылар экскурсия вакытында карьер ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

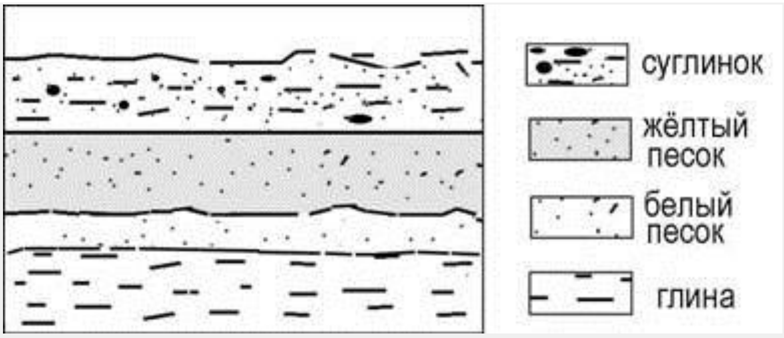

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	сары ком
2)	ак ком
3)	балчык

---

649. Укучылар экскурсия вакытында карьер ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

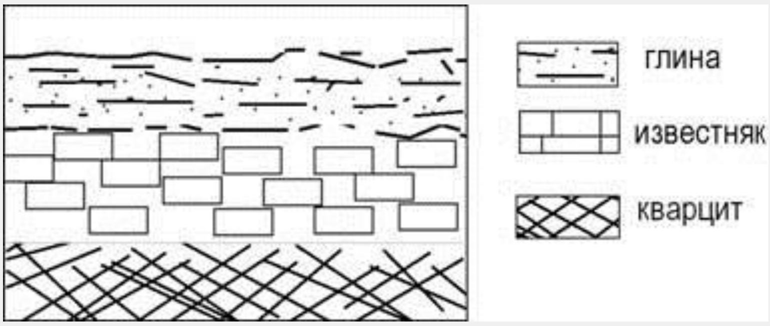

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	кварцит
2)	известьташ
3)	балчык

---

650. Укучылар экскурсия вакытында елганың текә ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

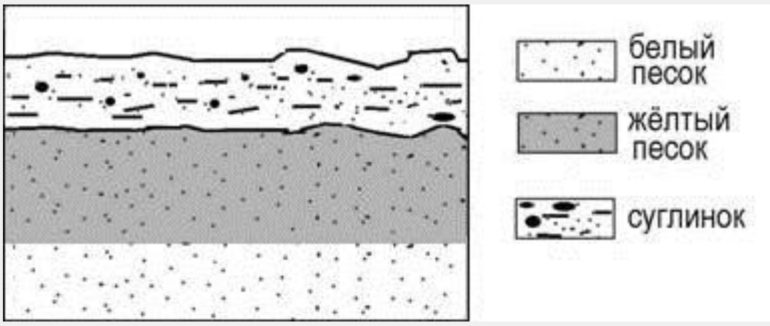

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	ак ком

2)	сары ком
3)	балчыксыл туфрак

651. Укучылар экскурсия вакытында карьерның текә ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

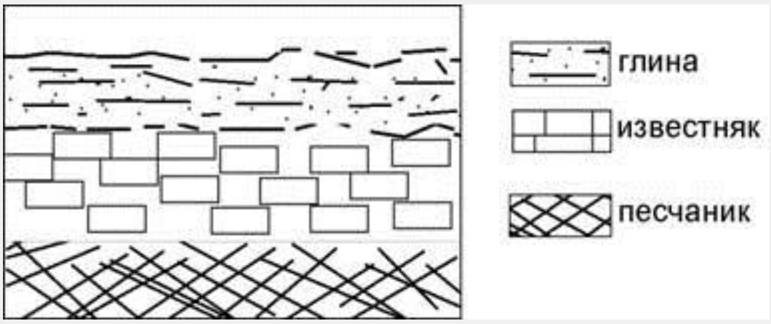

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләрен кимү тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	балчык
2)	известьташ
3)	комлы таш

652. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

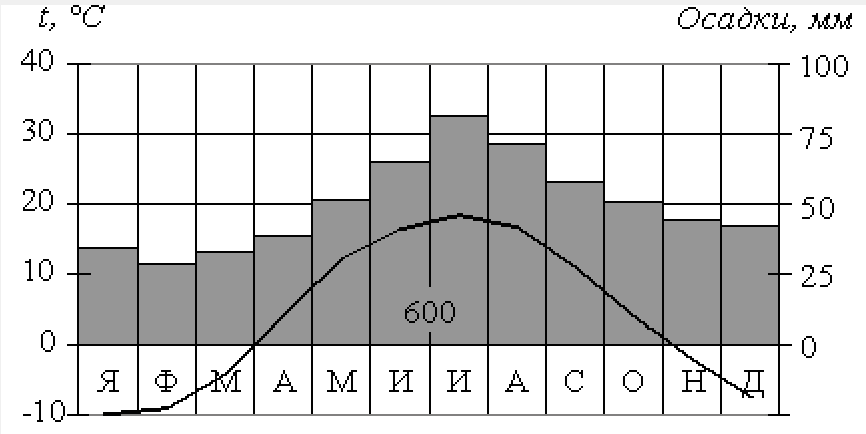

1) A

2) B

3) C

4) D

653. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

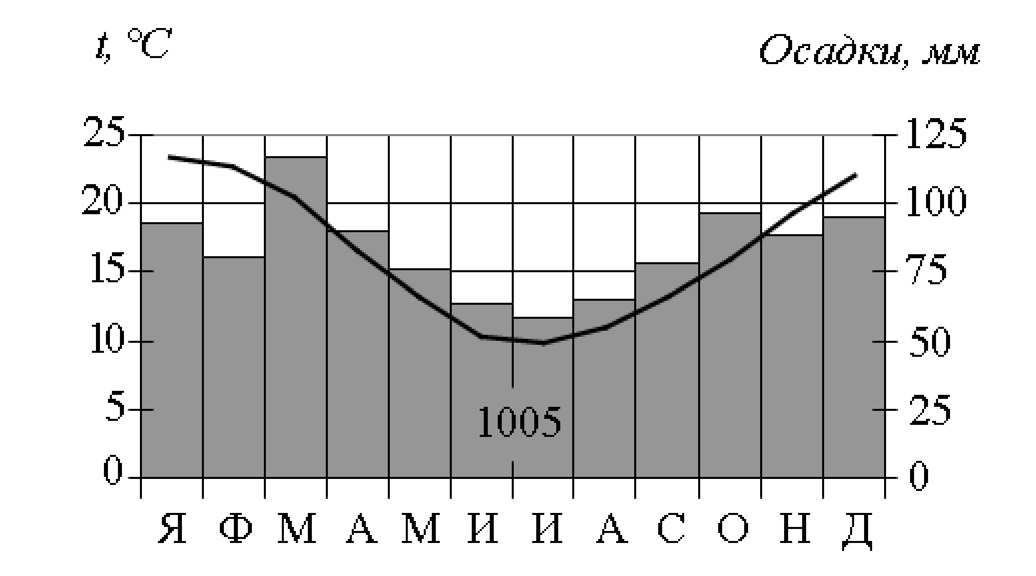

1) A

2) B

3) C

4) D

654. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

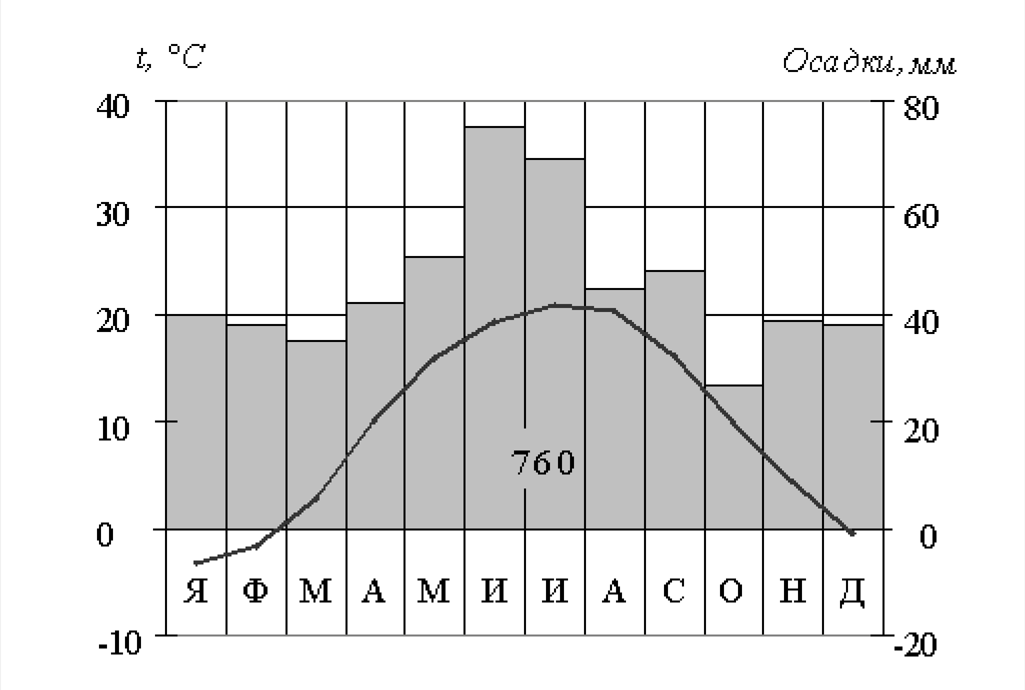

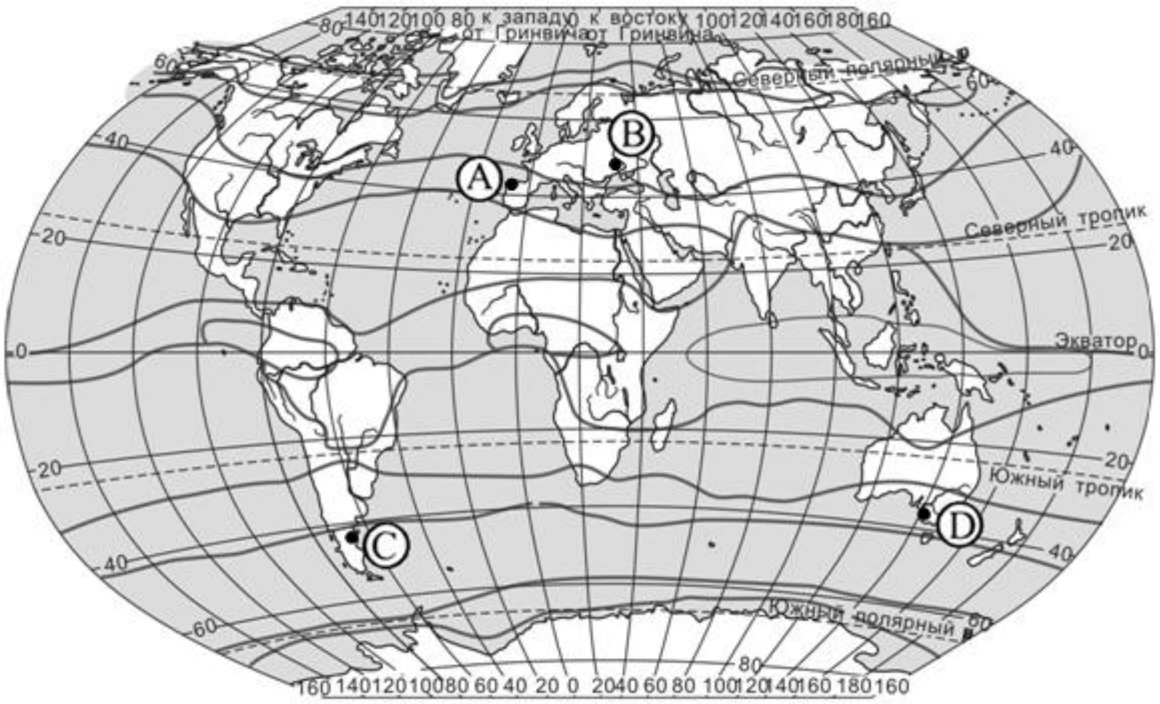

—— границы климатических поясов

1) А

2) B

3) C

4) D

655. Бер мәктәпнең укучылары Интернетта һава температурасы турында Азиянең якынча бер үк меридианда яткан төрле метеостанцияләр тарафыннан теркәлгән мәгълүматларны тапканнар һәм аларны төркемләп, таблицада чагылдырганнар.

метеостанциянең атамасы	Географик координатлар	Диңгез өслегеннән биеклеге, м	Һаваның июльдәге уртача температурасы, °С	Һаваның январьдагы уртача температурасы, °С
Усть-Илимск	58° т.к. 102° көнч.о.	401	16,4	-22,1
Гарзэ	31° т.к. 100° көнч.о.	339	14,3	-3,9
Нан	18° т.к. 100° көнч.о.	200	28,3	22
Паданг	0° к. 100° көнч.о.	3	26,2	26,3

Укучылар тапкан мәгълүматларын һава температурасы үзгәрүдә закончалык табу максаты белән анализап чыкканнар. Төрле укучыларның нәтиҗәләре төрлечә чыккан. Кемнең нәтиҗәсе дөрес?

1) Элеонора: “Һаваның җәйге һәм кышкы температурасындагы иң кечкенә аерма экваторда күзәтелә”.

2) Владимир: “Диңгез өслегеннән биегрәк булган саен һава температурасы да югарырак”.

3) Даниил: “Ел дәвамында иң югары һава температурасы экваторда”.

4) Диана: "Июль аенда экватордан полюсларга таба хәрәкәт иткәндә һава температурасы күтәрелә”.

---

656. Евразиянең кайсы ярымутравында хәрәкәттәге вулканнар бар?

1) Чукотка

2) Апеннин

3) Скандинавия

4) Корея

---

657. Кайсы таулар җир йөзендәге иң биек таулар санала?

---

658. Кайсы ил территориясендә җир тетрәүләр ихтималы зур?

1) Польша

2) Нидерланды

3) Австралия

4) Чили

---

659. Кайсы утрауда Кояшның горизонт өстеннән биеклеге 21 нче мартта иң зур?

1) Суматра

2) Шри-Ланка

3) Хонсю

4) Исландия

660. Укучылар экскурсия вакытында карьерның текә ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

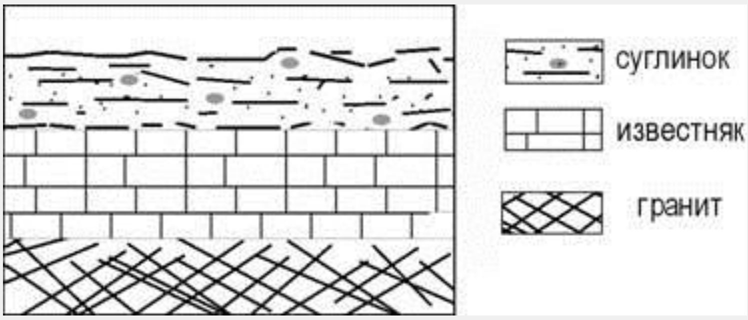

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләрен арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә, таблицага языгыз.

1)	гранит
2)	балчыксыл туфрак
3)	известьташ

661. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән

бирелүен ачыклагыз.

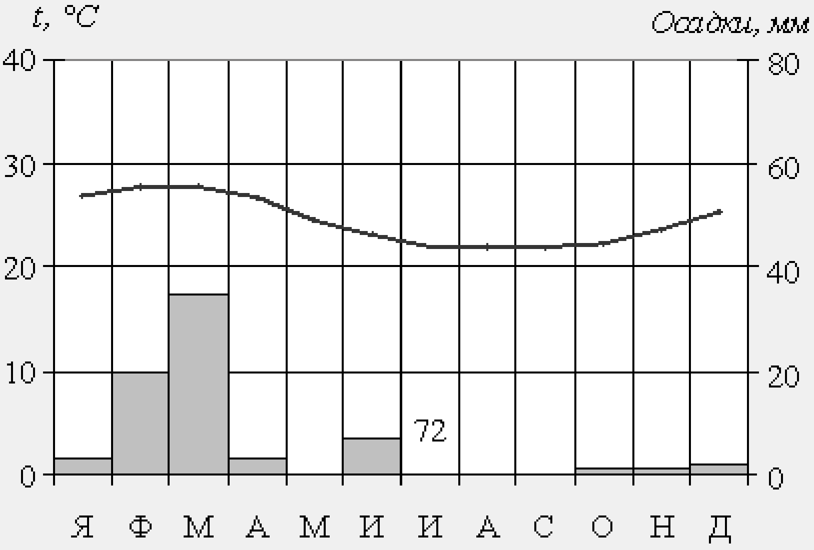

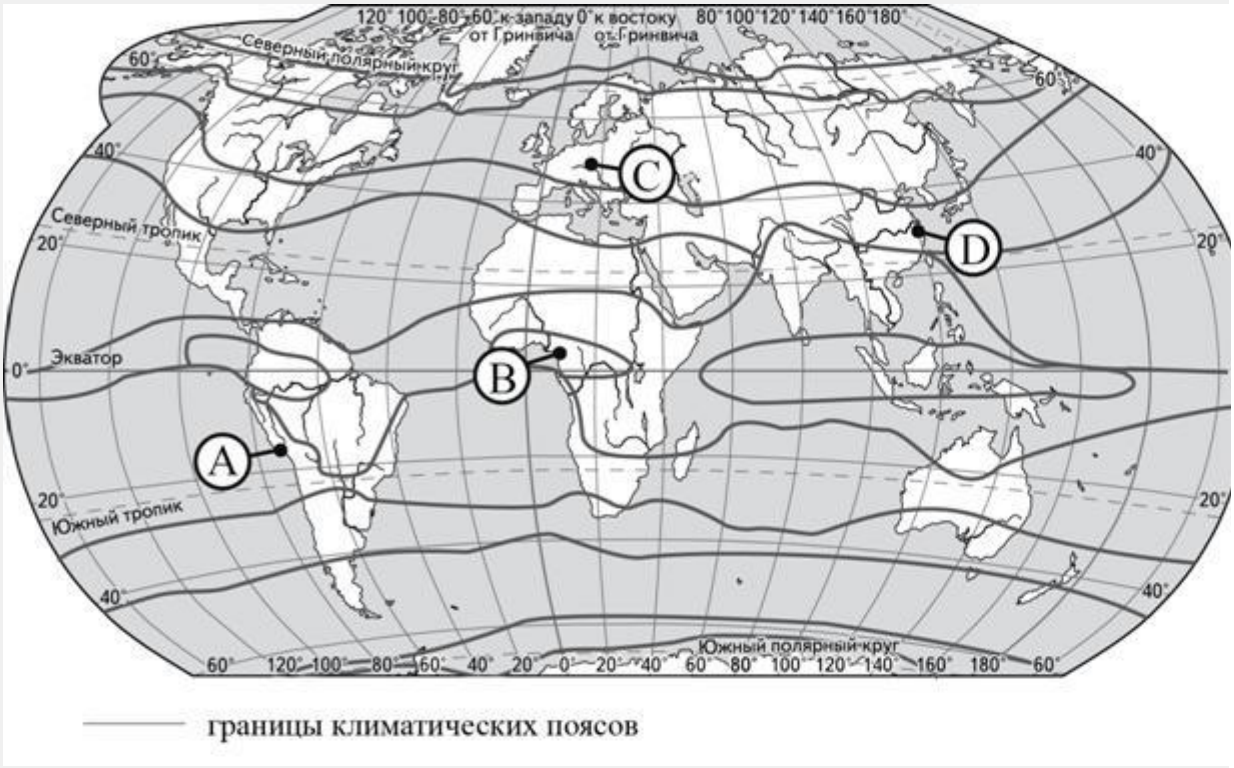

1) A

2) B

3) C

4) D

---

662. Везувий вулканы кайсы материкта?

1) Евразия

2) Африка

3) ТөньякАмерика

4) Көньяк Америка

---

663. Дөнья океанының яр буе сай сулы урыны ничек атала?

---

664. Кайсы рәсемдәге кайсы катламда сулы горизонт ясалу ихтималы зуррак?

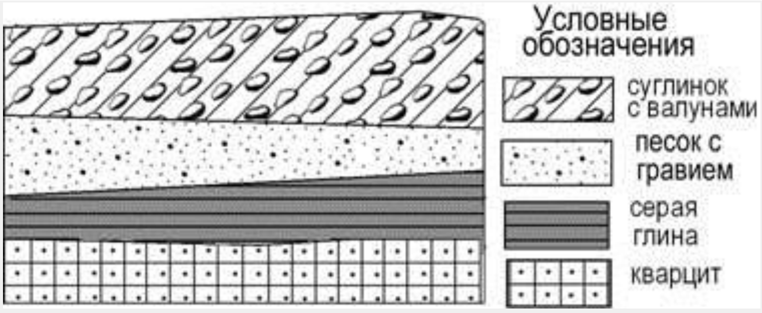

1) балчыксыл туфрак

2) гравийлы ком

3) балчык

4) кварцит

665. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат характеристикасының картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

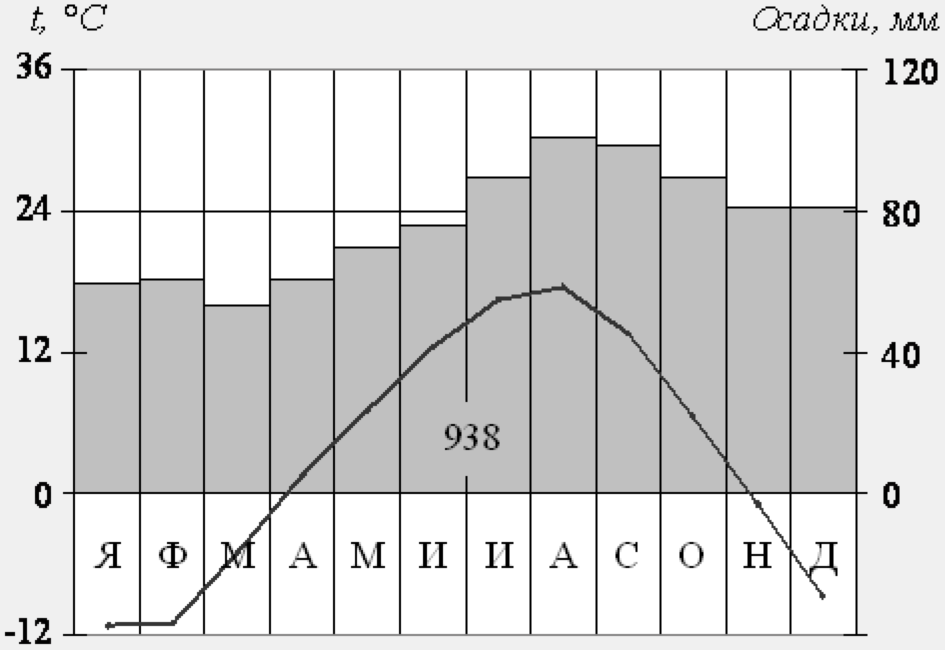

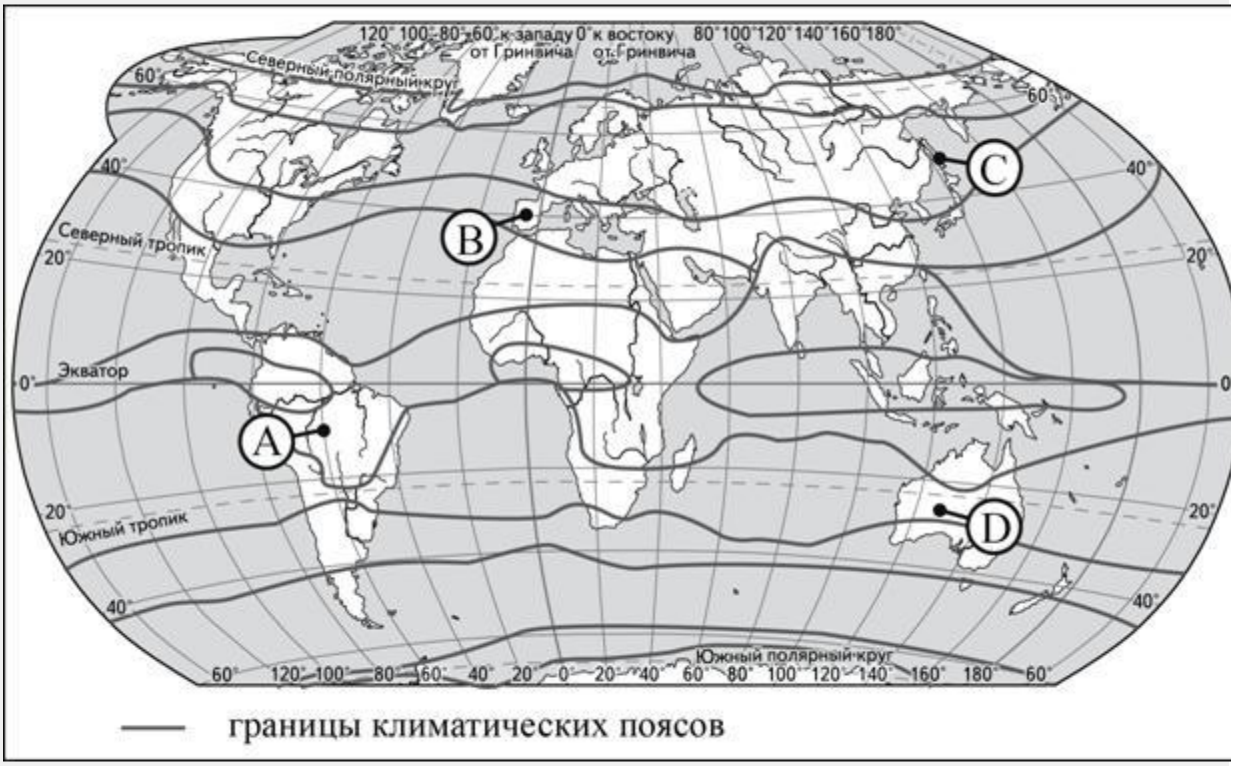

1) A

2) B

3) C

4) D

---

666. Җир йөзендәге иң биек таулар аның кайсы кыйтгасында урнашкан?

1) Азия

2) Америка

3) Африка

4) Европа

---

667. Кайсы параллель иң озыны?

1) 75° т. к.

2) 50° т. к

3) 25° к. к.

4) 60° к. к.

---

668. Тау токымнарының кайсы магматик хәлдә?

1) известьташ

2) балчык

3) мәрмәр

4) базальт

669. Дөньядагы иң күп сулы елга кайсы материкта?

1) Африка

2) Евразия

3) Төньяк Америка

4) Көньяк Америка

670. Тәңгәллекләрнең кайсы дөрес: *«табигый зона – туфрак төре»*.

1) яфраклы агачлар үсә торган урманнар – ылыслы агачлар үсә торган

2) далалар – кәсле көлсу

3) тайга – көлсу

4) чүл – аксыл- коңгырт (каштан)

671. Тәңгәллекләрнең кайсы дөрес: *«табигый зона – туфрак төре».*

1) тайга – ылыслы агачлар үсә торган
2) яфраклы агачлар үсә торган урманнар - көлсу
3) далалар – кара туфрак
4) чүл – аксыл- коңгырт (каштан)

672. Тәңгәллекләрнең кайсы дөрес: *«табигый зона – туфрак төре».*

1) тайга–көлсу
2) яфраклы агачлар үсә торган катнаш урманнар – кара туфрак
3) чүлләр–кәсле көлсу
4) тундра–аксыл- коңгырт (каштан)

673. Кайсы паралльдә 1 нче июньдә поляр төн күзәтелә?

1) 66° к. к.
2) 66° т. к.
3) 86° к. к.

4) 86° т. к.

674. Диңгез өсте тигезлегендә нормаль атмосфера басымы (терекөмеш баганасының мм) ... тәшкил итә.

1) 780

2) 770

3) 760

4) 750

675. Кайсы параллельдә 20 нче июньдә көн озынлыгы дәвамлырак була?

1) 65° т. к.

2) 24° т. к.

3) 0° к. к.

4) 15° к. к.

676. 22 нче июньдә төш вакытында Астрахань шәһәрендә Кояш горизонт өстеннән 67° биеклектә була. Кояшның төш вакытында түбәндә китерелгән кайсы ил территориясендә горизонттан шундый ук биеклектә булуы күзәтелә?

1) Ангола

2) Марокко

3) Нигерия

4) Кения

677. Рәсемдә цифрлар белән бирелгән пунктларда атмосфера басымын бер үк вакытта үлчәгәннәр. Бу пунктларны аларда атмосфера басымы үсү тәртибендә урнаштырыгыз.

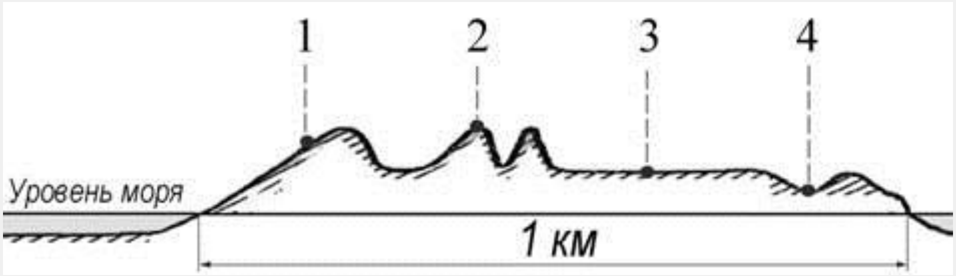

Цифрлар эзлеклелеген таблицага язып куегыз.

1)	1

2)	2
3)	3
4)	4

678. Россиянең Европа өлешендәге барлык регионнары диярлек Мәскәү вакыты белән яши (MSK), ләкин аларда астрономик көн уртасының (Кояшның тәүлек дәвамында горизонт өстендә иң югары ноктага җитүе) төрле вакытта булуы күзәтелә.

Шәһәрләр һәм астрономик төш вакыты җитү вакыты арасында тәңгәллек үткәрегез. Таблицага сайлаган җавапларыгызны чагылдырган цифрны язып куегыз.

ШӘҺӘРЛӘР		**ТӨШ ВАКЫТЫ ҖИТҮ**	
А)	Астрахань	**1)**	12:31
Б)	Архангельск	**2)**	13:01
В)	Брянск	**3)**	13:27

679. Рәсемдә цифрлар белән бирелгән пунктларда атмосфера басымын бер үк вакытта үлчәгәннәр. Бу пунктларны аларда атмосфера басымы үсү тәртибендә урнаштырыгыз.

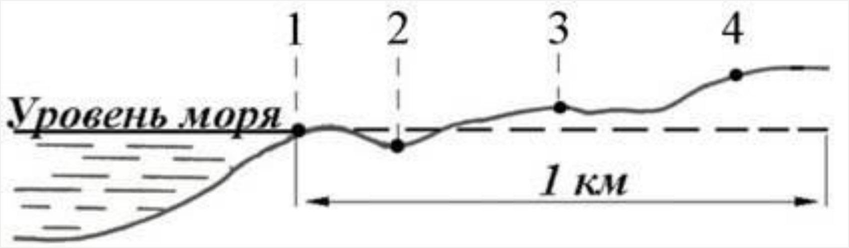

Цифрлар эзлеклелеген таблицага язып куегыз.

1)	1
2)	2
3)	3
4)	4

680. Россиянең Европа өлешендәге барлык регионнары диярлек Мәскәү вакыты белән яши (MSK), ләкин аларда астрономик көн уртасының (Кояшның тәүлек дәвамында горизонт өстендә иң югары ноктага җитүе) төрле вакытта булуы күзәтелә.

Шәһәрләр һәм астрономик төш вакыты җитү вакыты арасында тәңгәллек үткәрегез. Таблицага сайлаган җавапларыгызны

чагылдырган цифрны язып куегыз.

ШӘҺӘРЛӘР	**ТӨШ ВАКЫТЫ ҖИТҮ**

А)	Казан	**1)**	13:10
Б)	Воронеж	**2)**	11:31
В)	Воркута	**3)**	12:30

---

681. Рәсемдә цифрлар белән бирелгән пунктларда атмосфера басымын бер үк вакытта үлчәгәннәр. Бу пунктларны аларда атмосфера басымы үсү тәртибендә урнаштырыгыз.

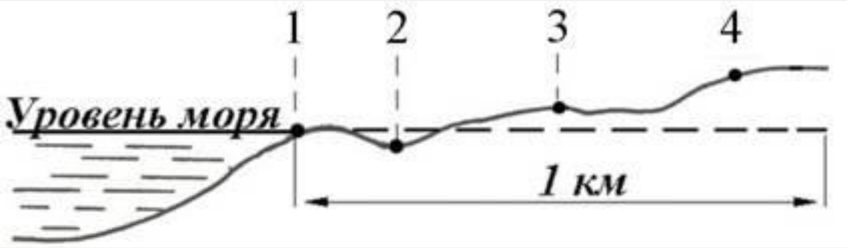

Цифрлар эзлеклелеген таблицага язып куегыз.

1)	1
2)	2
3)	3
4)	4

682. Шәһәрләрне биеклекләре диңгез өсте биеклегеннән күтәрелә бару тәртибендә языгыз. Таблицага цифрларның эзлеклелеген языгыз.

1)	Чита
2)	Түбән Тагил
3)	Санкт-Петербург

683. Укучылар экскурсия вакытында елганың текә ярында тау токымнары яткан урыннарның схема рәвешендәге рәсемен ясаганнар.

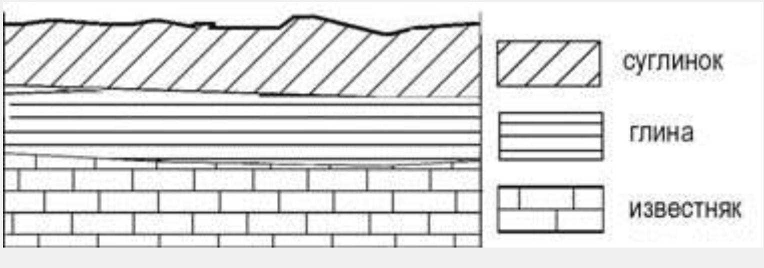

Рәсемдә күрсәтелгән тау токымнары катламнарын яшьләре арту тәртибендә (иң яшеннән иң борынгысына кадәр) урнаштырыгыз.

Тау токымнары катламнарын чагылдырган цифрларны дөрес эзлеклелектә таблицага языгыз.

1)	балчык
2)	балчыксыл туфрак
3)	известьташ

684. Картада климатның характеристикасы пункты климатограммада нинди хәреф белән билгеләнгән?

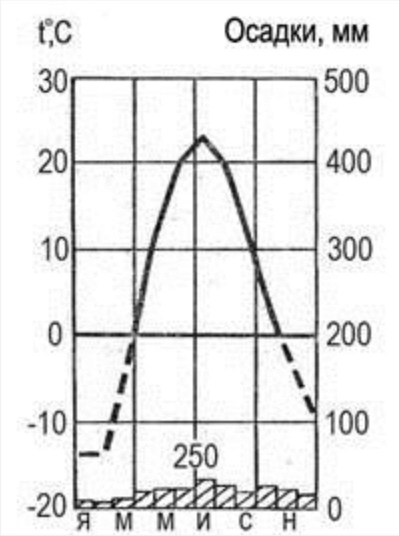

1) A

2) B

3) C

4) D

685. Торак пунктларны яктырту өчен электроэнергиясе сарыф ителү анда тәүлекнең караңгы вакыты күпме булуга, утны шуңа бәйле ничә сәгатькә яндыруга бәйле. Кайсы шәһәрдә 1 нче майда урамнарны яктырту өчен утны иң озак вакытка яндырырга кирәк?

1) Астрахань

2) Архангельск

3) Новосибирск

4) Вологда

---

686. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климат кайсы шәһәр өчен хас булуын һәм климатограммада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

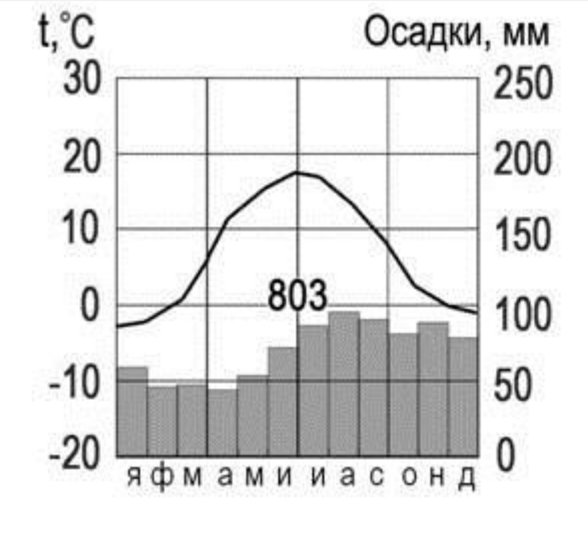

1) Магадан

2) Смоленск

3) Чита

4) Волгоград

687. Ингушетия Республикасында поселоктан җир ишелү куркынычы туган районнардан 800 гаиләне күчерү буенча үткәрелгән масштаблы программа эшли. Җир ишелү Терскей һәм Сунжа сыртлары битләрендә һәр елны көчле яңгырлардан соң активлаша һәм күп миллионлык зыян китерә, кешеләрнең сәламәтлекләренә һәм тормышларына куркыныч тудыра. Көчле яңгырларның ни өчен җир ишелүгә китерүен аңлатыгыз.

688. Тау токымнарының кайсы килеп чыгышы ягыннан утырма токым?

1) гранит
2) базальт
3) кварцит
4) ком

689. Җәй көне кайсы климатик пояс кысаларында экваториаль һава массалары өстенлек итә?

1) урта **2)** субтропик **3)** тропик **4)** субэкваториаль

690. Һаваның уртача еллык температурасын картада 1, 2, 3 цифрлары белән билгеләнгән нокталарында карта ярдәмендә чагыштырыгыз. Бу нокталарны температура үсү тәртибендә урнаштырыгыз.

Һаваның уртача еллык температурасы (°С ларда).

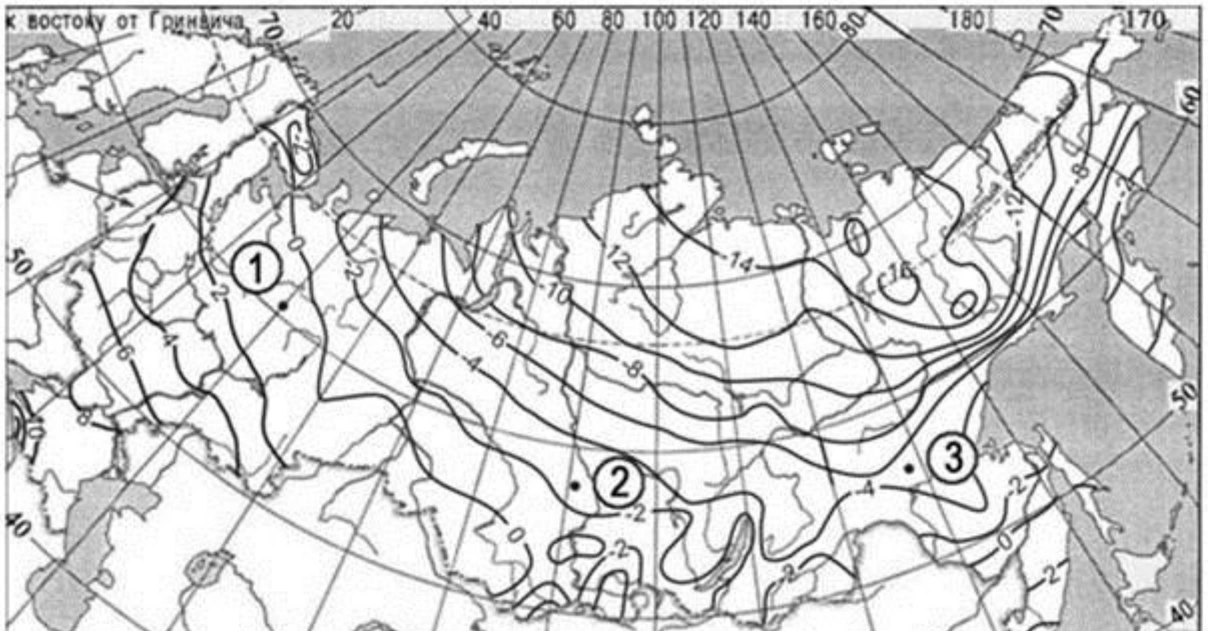

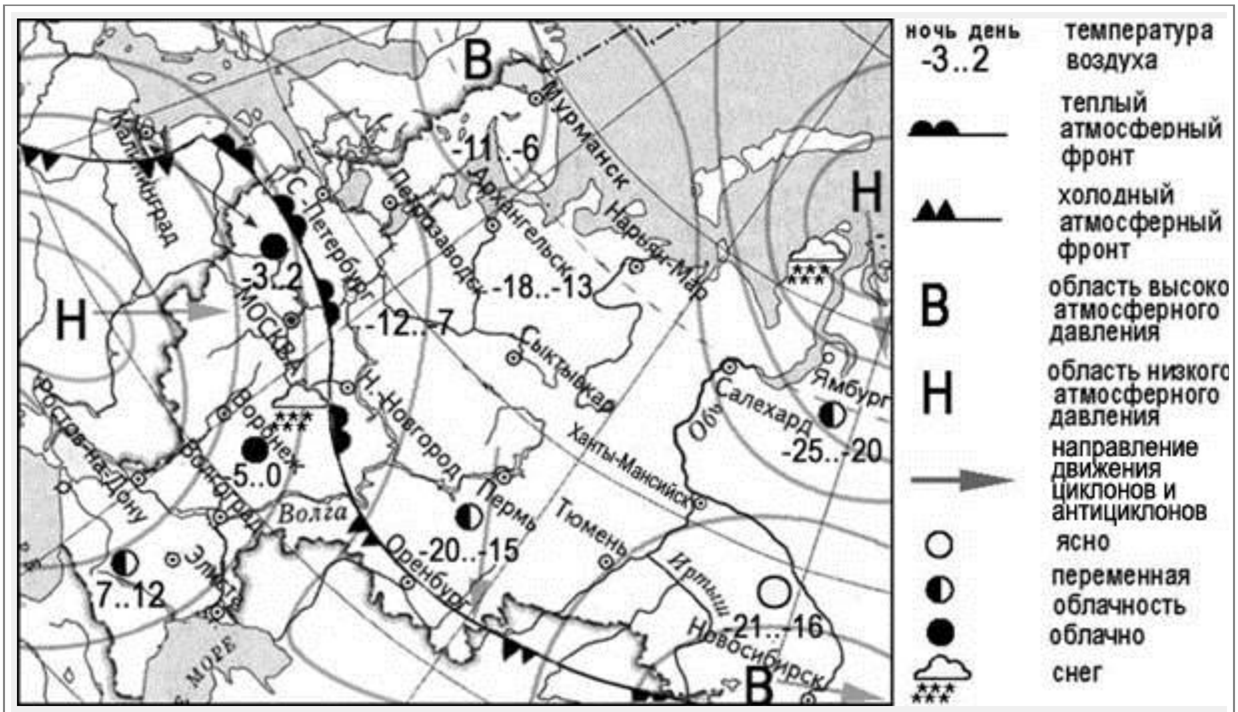

691. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Новосибирск

2) Воронеж

3) Салехард

4) Санкт-Петербург

692. Кайсы әйтелмәдә Амур елгасы режимы турында мәгълүмат

бар?

1) Амур Шилки һәм Аргуни елгаларының кушылуы вакытында барлыкка килгән.

2) Ике елганың кушылу урыныннан Амур лиманына койганчыга кадәр елганың озынлыгы – 2824 км.

3) Амур елгасының су җыя торган бассейны мәйданының зур өлеше (54%) Россиягә туры килә, 44% – Кытай территориясенә һәм 2% – Монголия территориясенә.

4) Амурда һәм аның кушылдыкларында су басулар һәр елны, ә кайбер вакытларда хәтта елына берничә тапкыр да күзәтелә.

693. Тау токымнарының кайсы метаморфик токым?

1) балчык

2) известьташ

3) мәрмәр

4) гранит

694. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

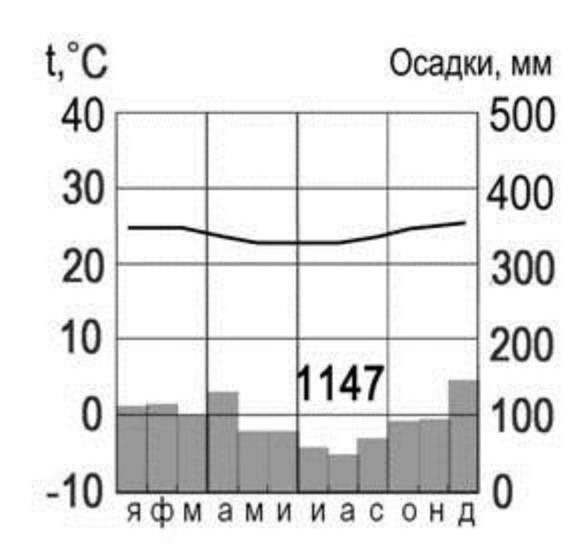

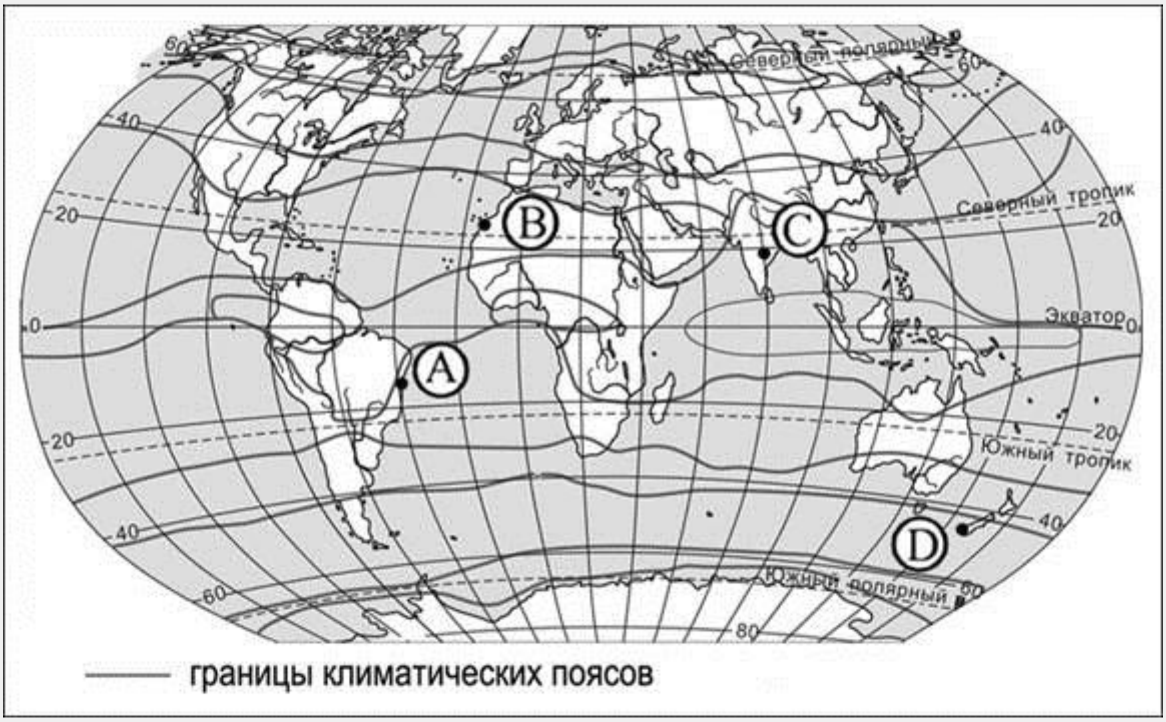

1) A

2) B

3) C

4) D

695. Шәһәрләрне биеклекләре диңгез өсте биеклегеннән күтәрелә бару тәртибендә языгыз. Таблицага цифрларның эзлеклелеген языгыз.

1)	Калининград
2)	Мәскәү
3)	Владикавказ

696. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

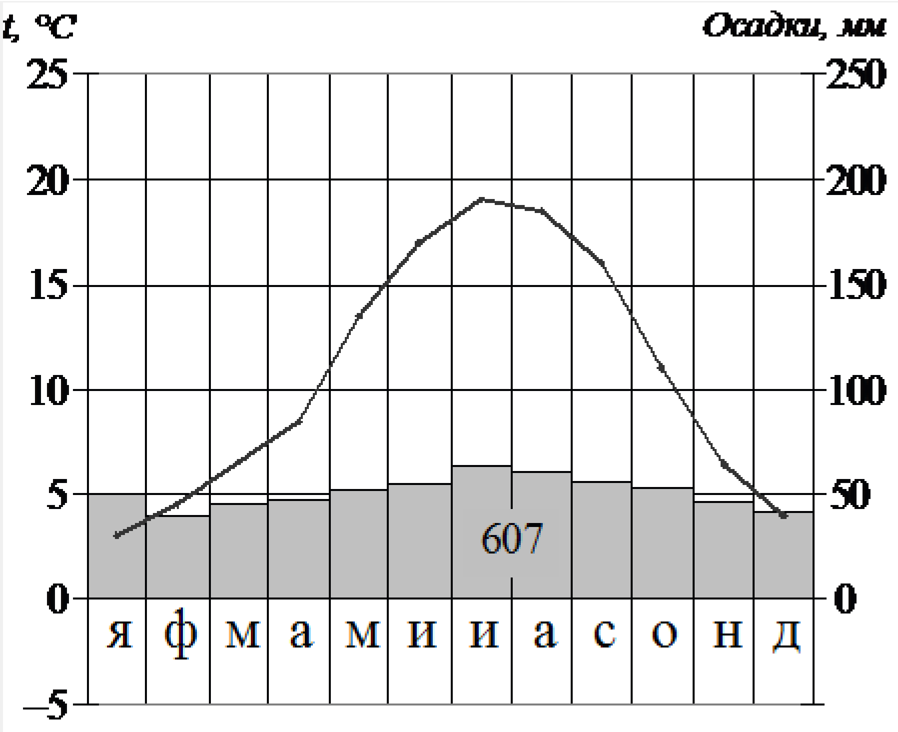

t, °C
Осадки, мм
25
20
15
10
5
0
–5
250
200
150
100
50
0
607
я ф м а м и и а с о н д

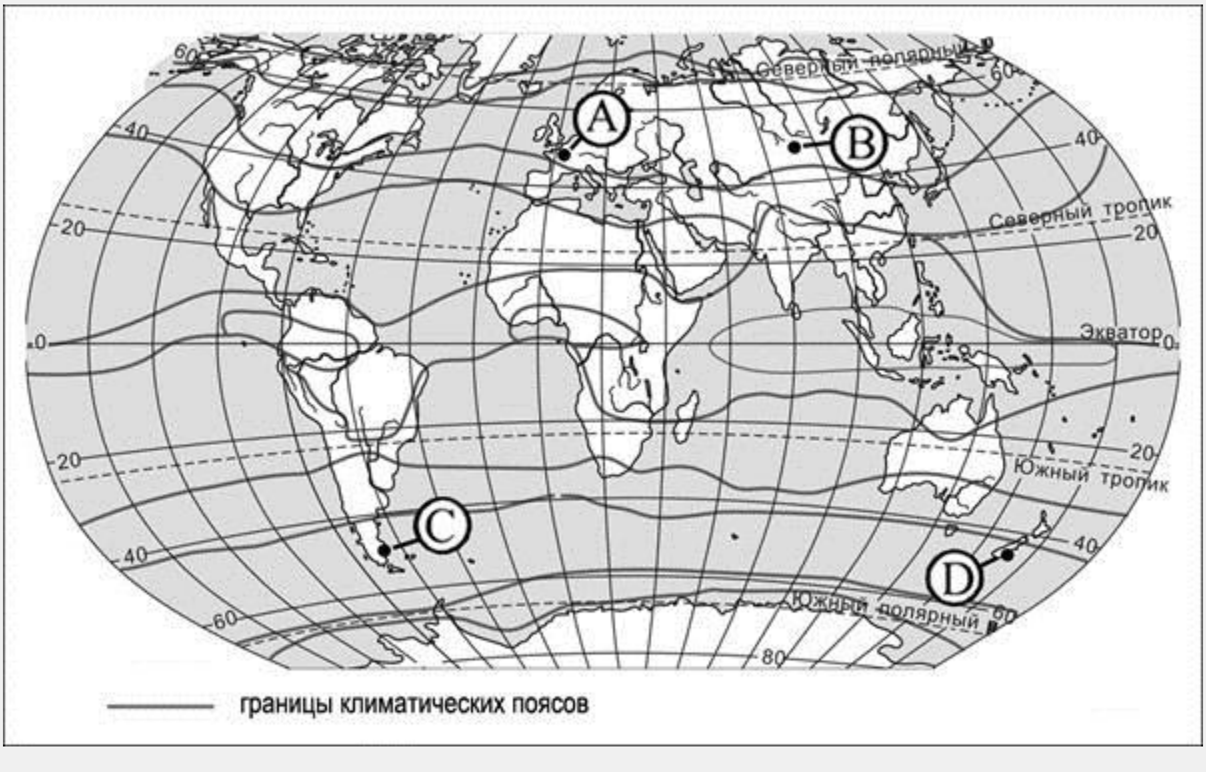

A
B
C
D
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

697. Кайсы диңгезнең өске өлеше тозлырак?

1) Балтыйк

2) Кызыл

3) Төньяк

4) Кара

698. Кайсы ил территориясендә хәрәкәт итә торган вулканнар бар?

1) Швейцария

2) Франция

3) Мексика

4) Финляндия

699. Шәһәрләрне биеклекләре диңгез өсте биеклегеннән күтәрелә бару тәртибендә языгыз. Таблицага цифрларның эзлеклелеген языгыз.

1)	Мәскәү
2)	Санкт-Петербург
3)	Чита

700. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

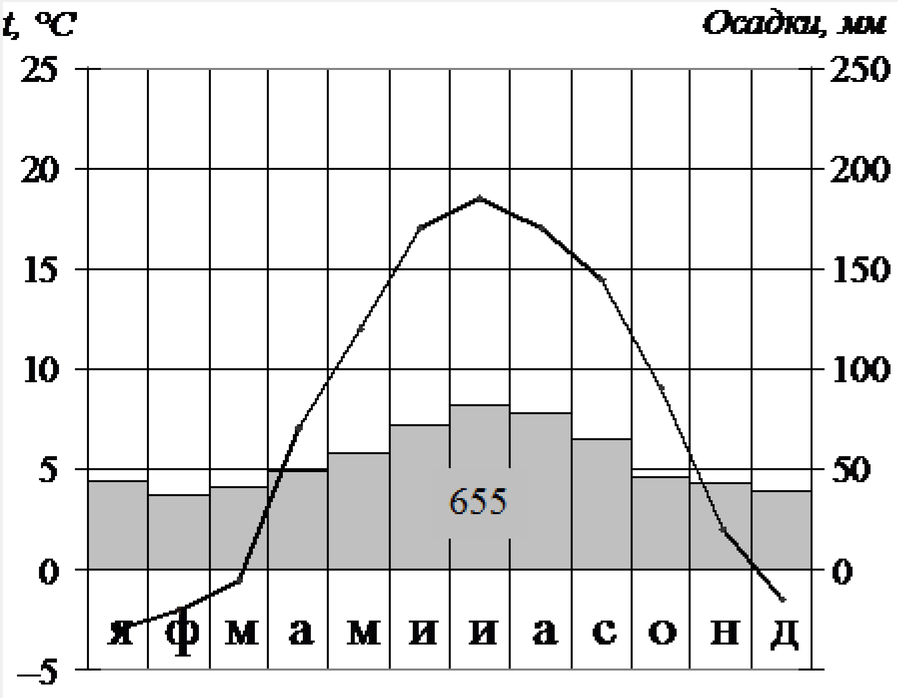
t, °C
Осадки, мм
25
20
15
10
5
0
–5
250
200
150
100
50
0
655
я ф м а м и и а с о н д

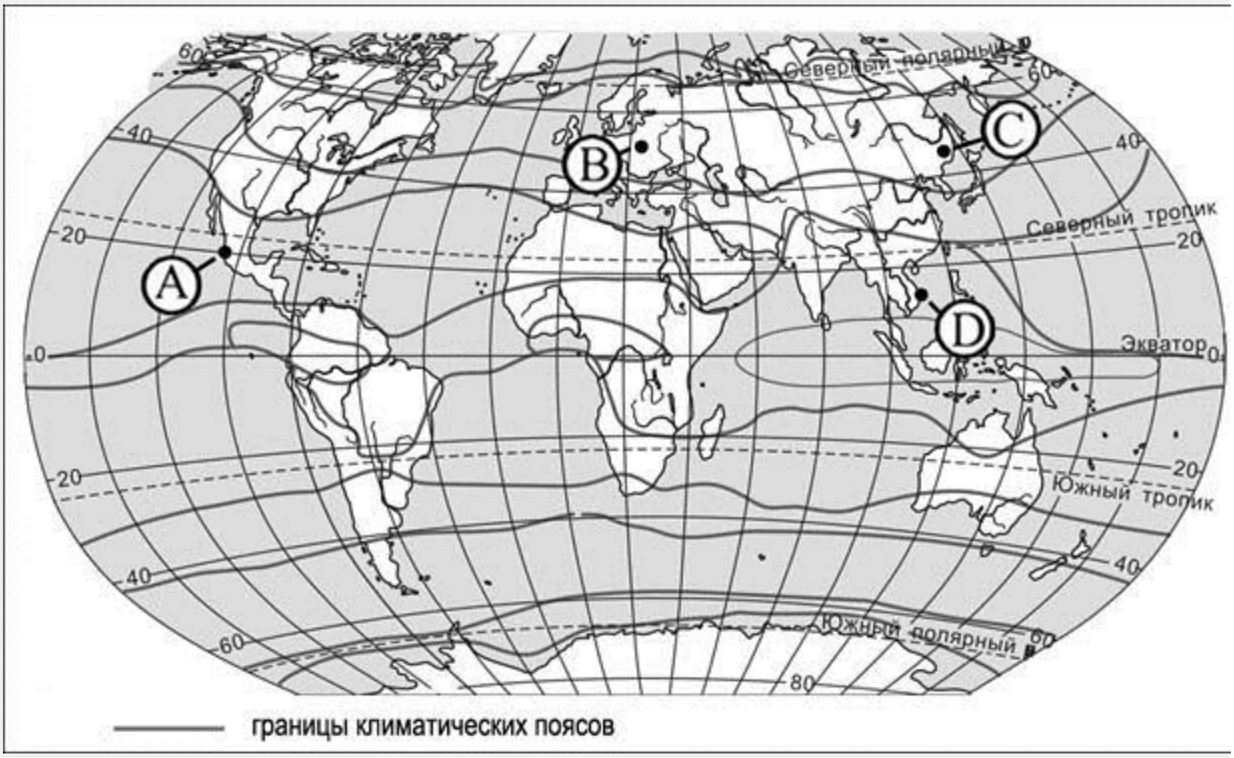
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
A
B
C
D
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

---

701. Кайсы параллельдә 22 нче декабрьдә көн озынлыгы төн озынлыгыннан артыграк?

1) 50° т. к.

2) 20° т. к.

3) 0° к. к.

4) 40° к. к.

---

702. Кайсы әйтелмәдә Дон елгасының режимы турында мәгълүмат бирелгән?

1) Донның югары агымында, Воронеж елгасының тамагы тирәсендә, 2-3 км га кадәр киңәя торган киң булмаган үзән (0,5-0,8 км) бар.

2) Дон су югары күтәрелгән язгы ташкыны, ә елның башка

	вакытларында су тирәнлегенең түбән булуы белән аерылып торган елга.
3)	Донның су җыю мәйданы 422 мең км², ул бу яктан Европада Идел, только Дунай һәм Днепр елгаларыннан гына калыша.
4)	Дон елгасы тамагында күпсанлы култыкларга һәм тамакларга (гирла), шул исәптән Үле Донец (Мёртвый Донец) һәм Иске Донга (Старый Дон) бүлгәләнә.

703. Кайсы әйтелмәдә Колыма елгасының режимы турында мәгълүмат бирелгән?	
1)	Колыма елгасы югары өлешендә биек таулар арасыннан ага, һәм агымы бик кызу.
2)	Колыма елгасы аша еллык аккан су 123 км^3 (3900 м^3/сек). Насосларның уртача еллык агымы 5,5 млн т.
3)	Колыма елгасы Охота-Колыма таулыгыннан агып төшкән Аян-Юрях һәм Кулу елгаларының кушылуы нәтиҗәсендә ясала һәм Көнчыгыш Себер диңгезенең Колыма култыгына коя.
4)	Колыма елгасы июнь башыннан сентябрь азагына кадәр боз

белән капланмый.

704. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

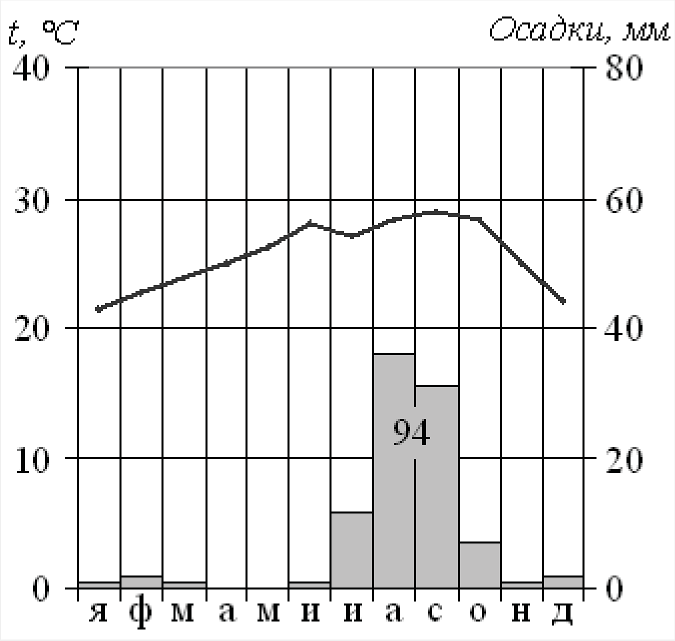

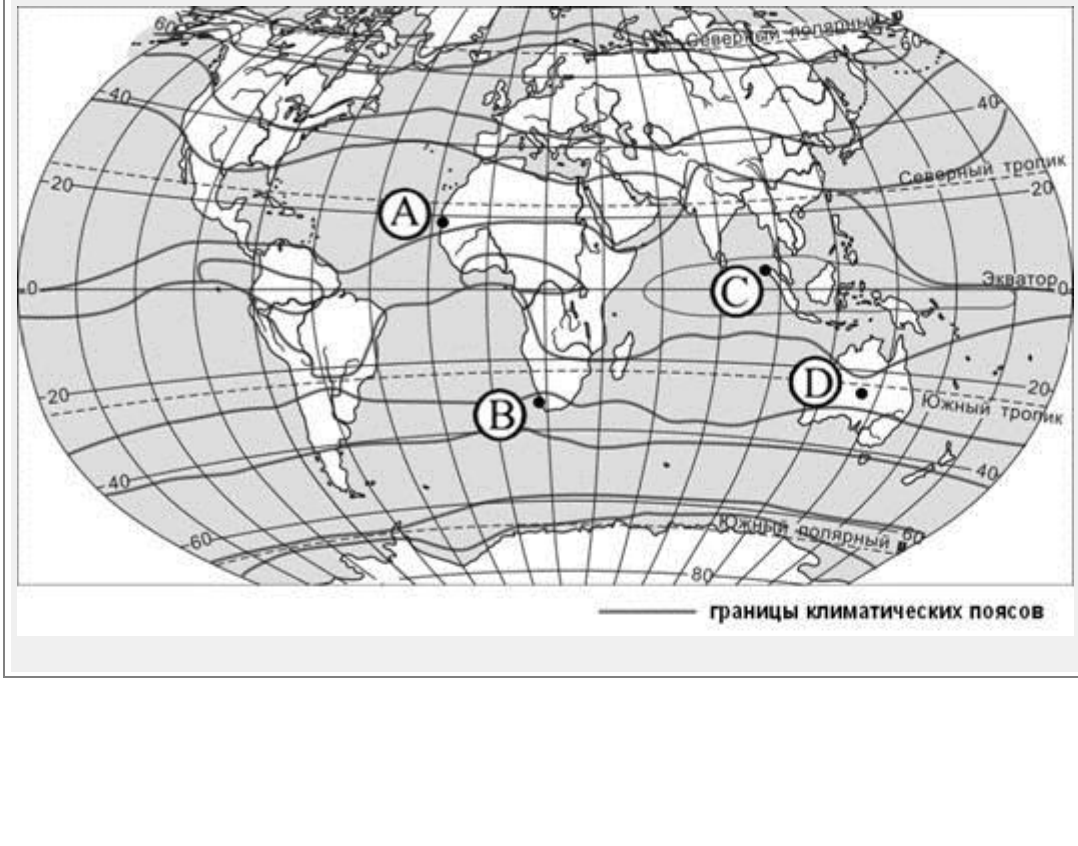

1) A

2) B

3) C

4) D

705. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

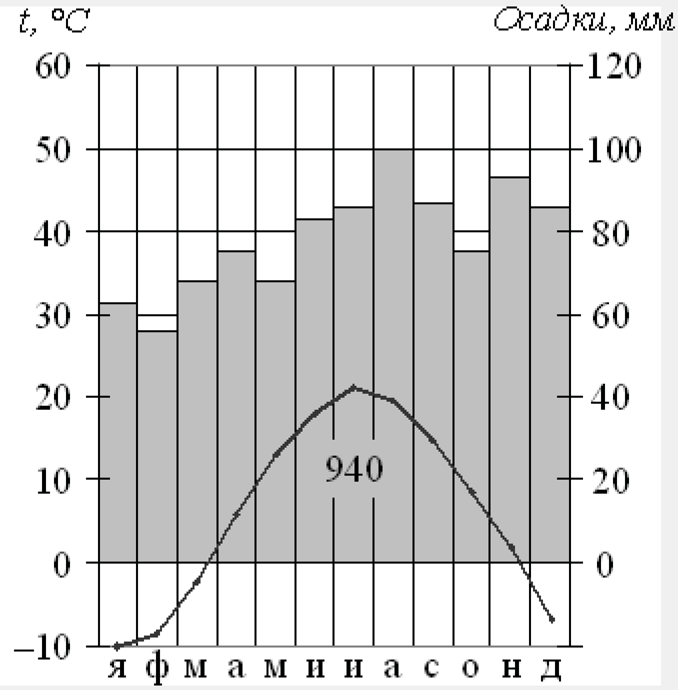

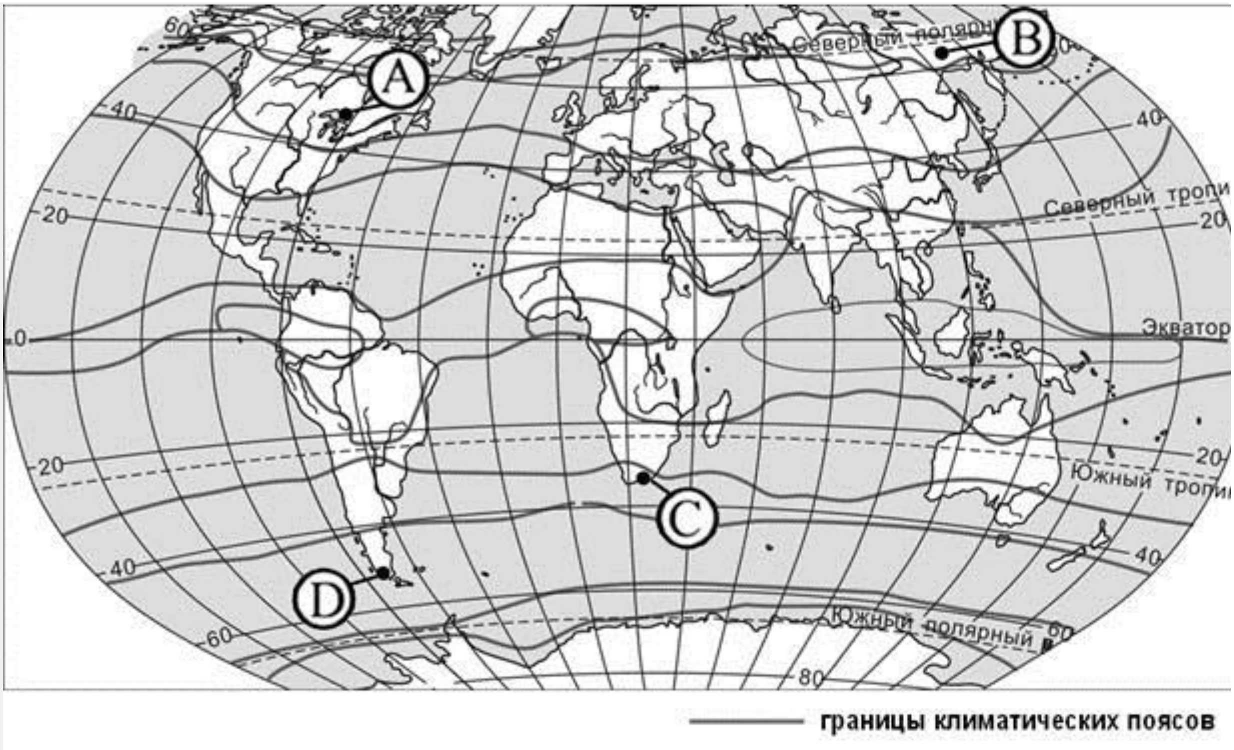

1) A

2) B

3) C

4) D

706. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

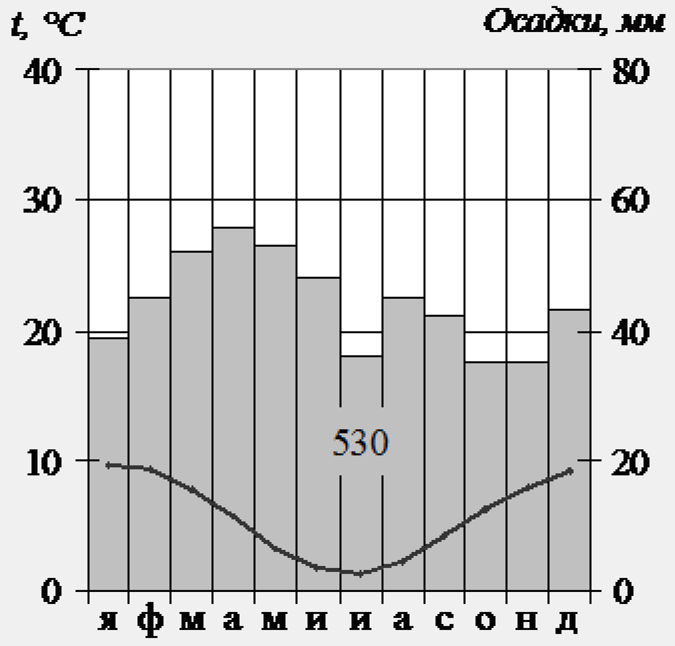
t, °C
Осадки, мм
40
30
20
10
0
80
60
40
20
0
530
я ф м а м и и а с о н д

120° 100° 80° 60° к западу 0° к востоку 80° 100° 120° 140° 160° 180°
от Гринвича от Гринвича
Северный полярный круг
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный круг
A
B
C
D
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

707. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

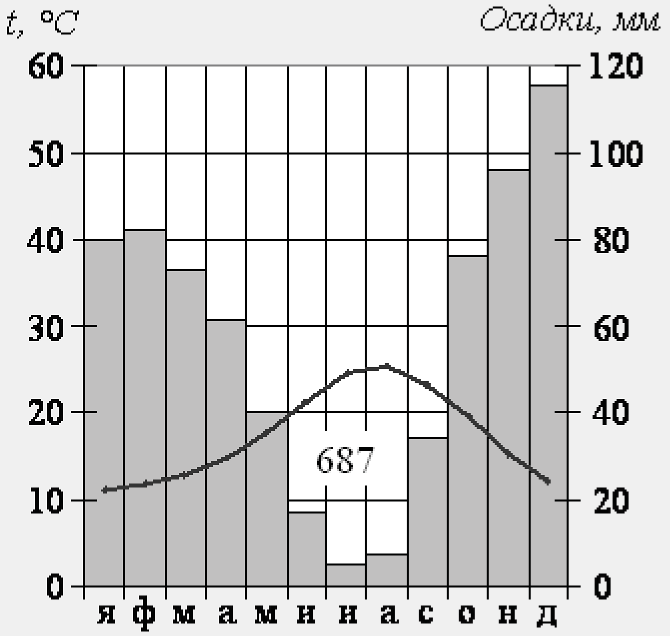

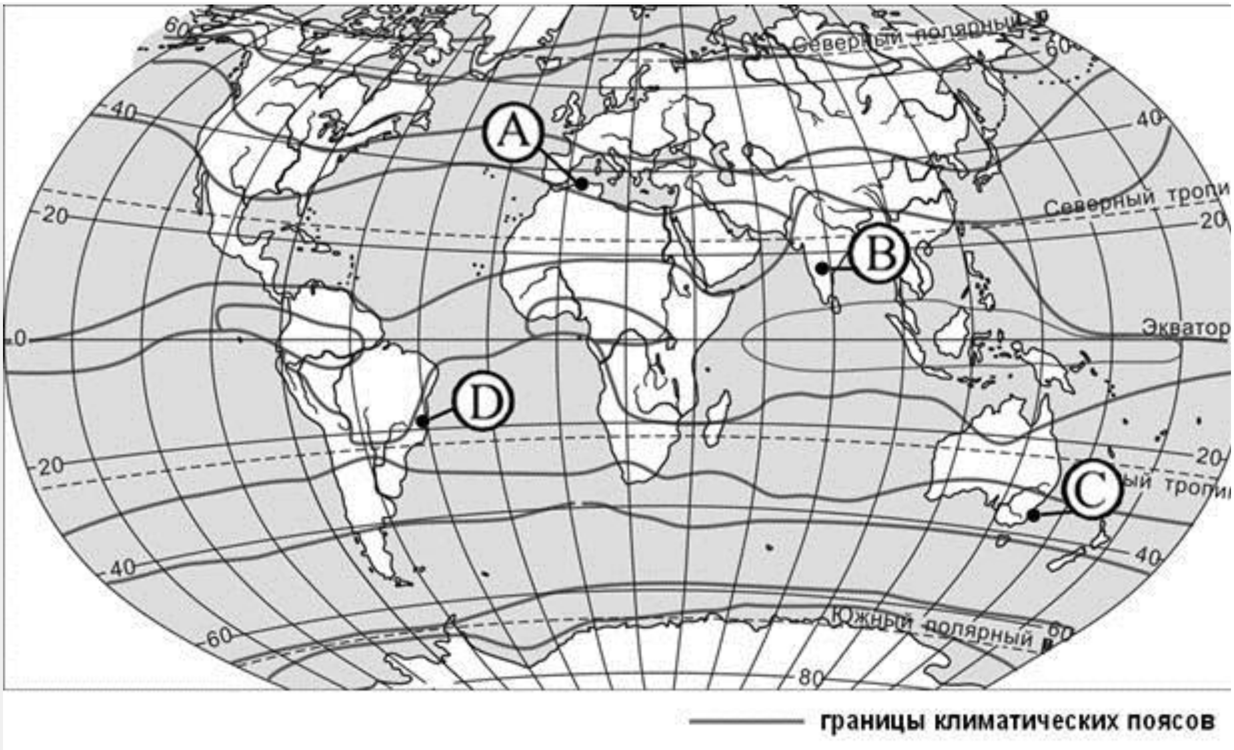

1) A

2) B

3) C

4) D

708. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

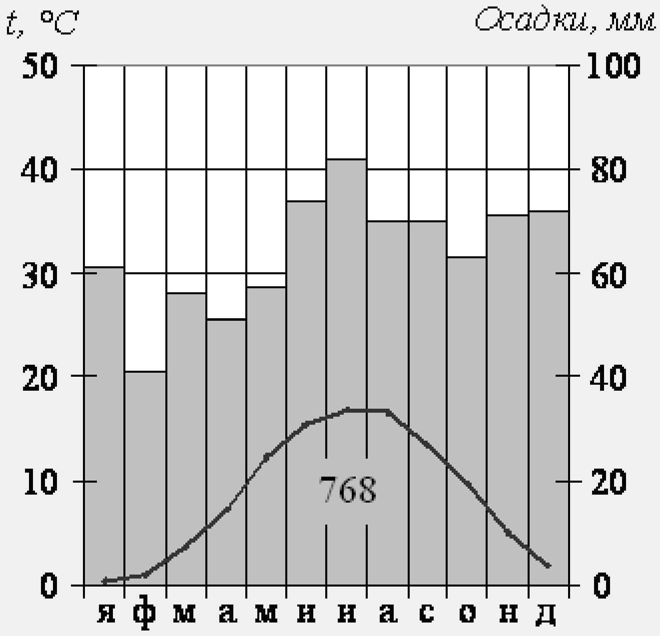

t, °C
Осадки, мм
768
я ф м а м и и а с о н д

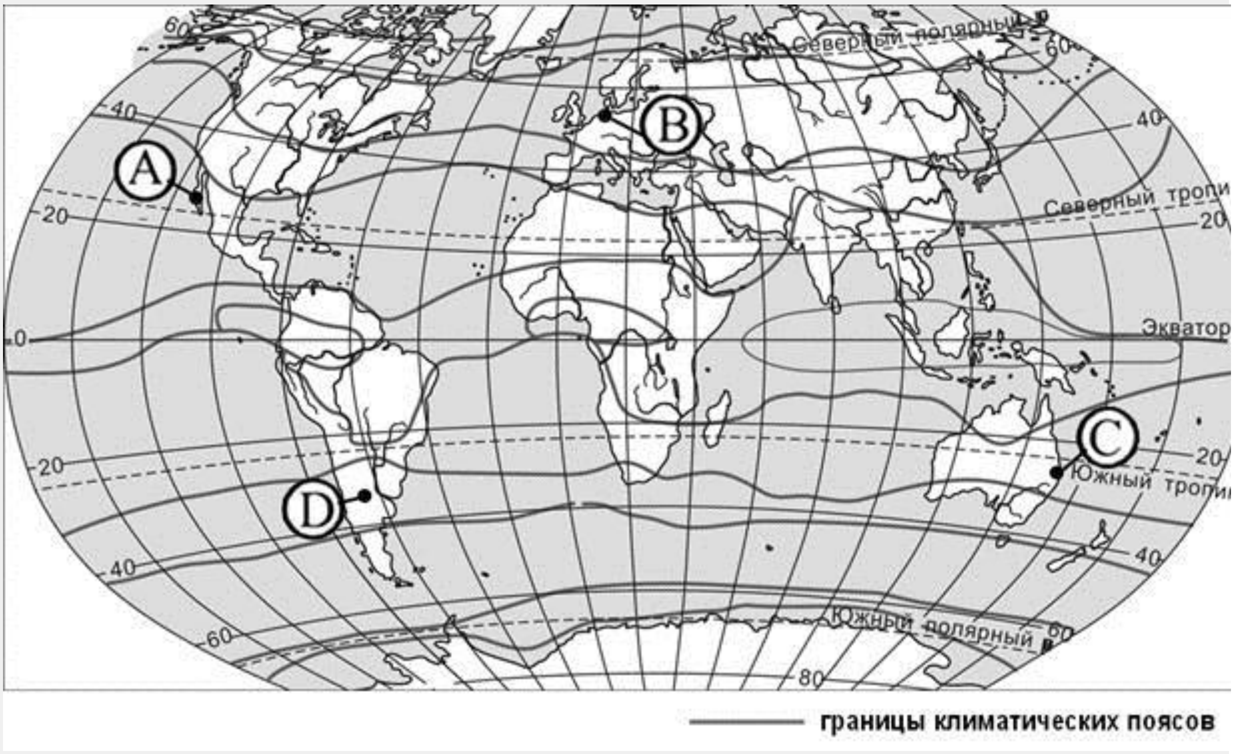

A
B
C
D
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

709. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

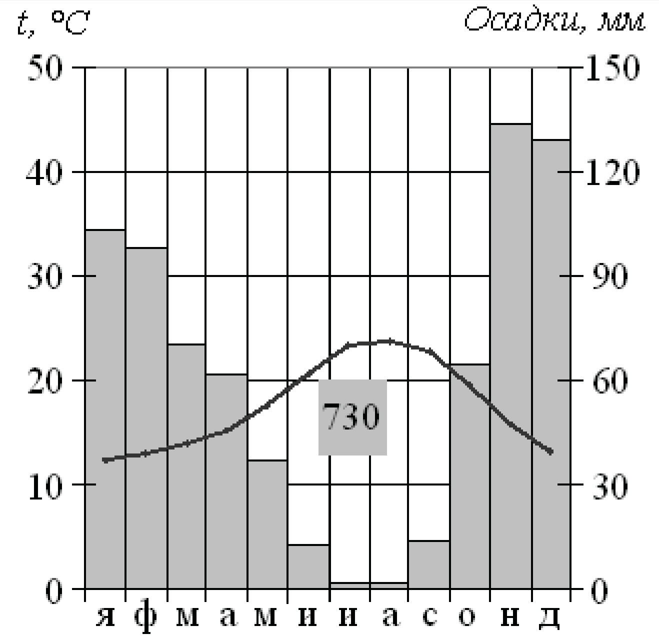

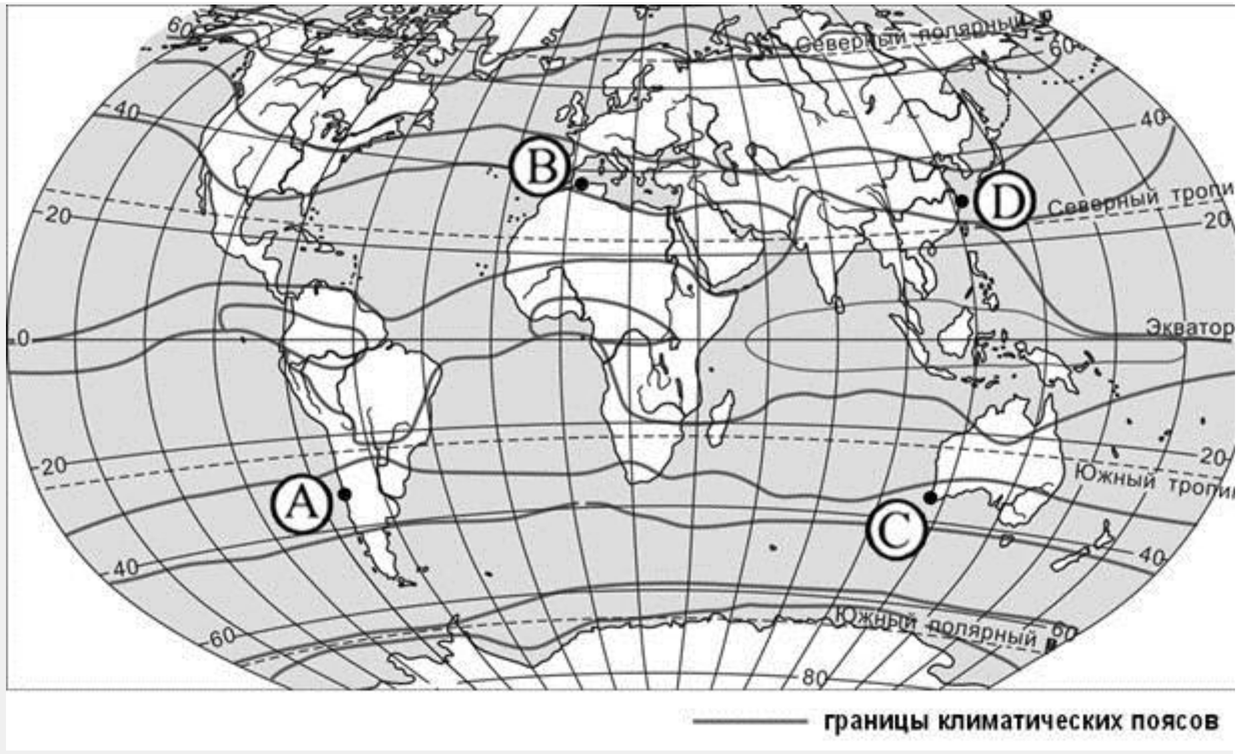

1) A

2) B

3) C

4) D

710. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

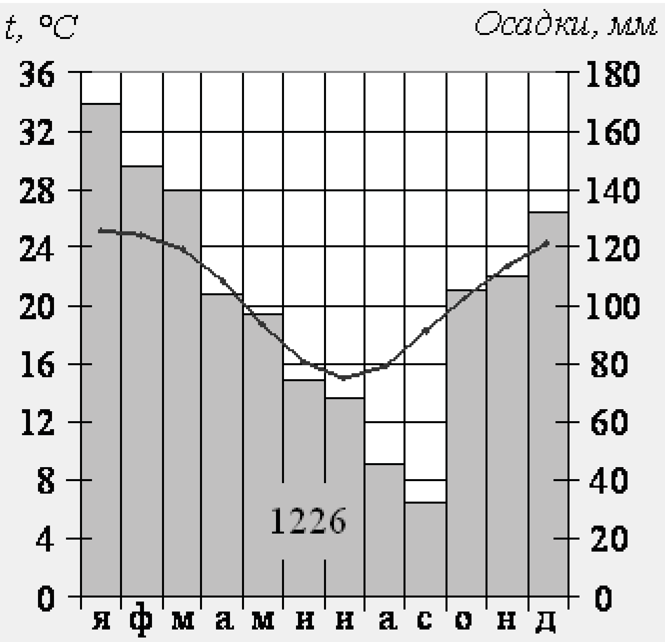
t, °C
Осадки, мм
36
32
28
24
20
16
12
8
4
0
180
160
140
120
100
80
60
40
20
0
1226
я ф м а м и и а с о н д

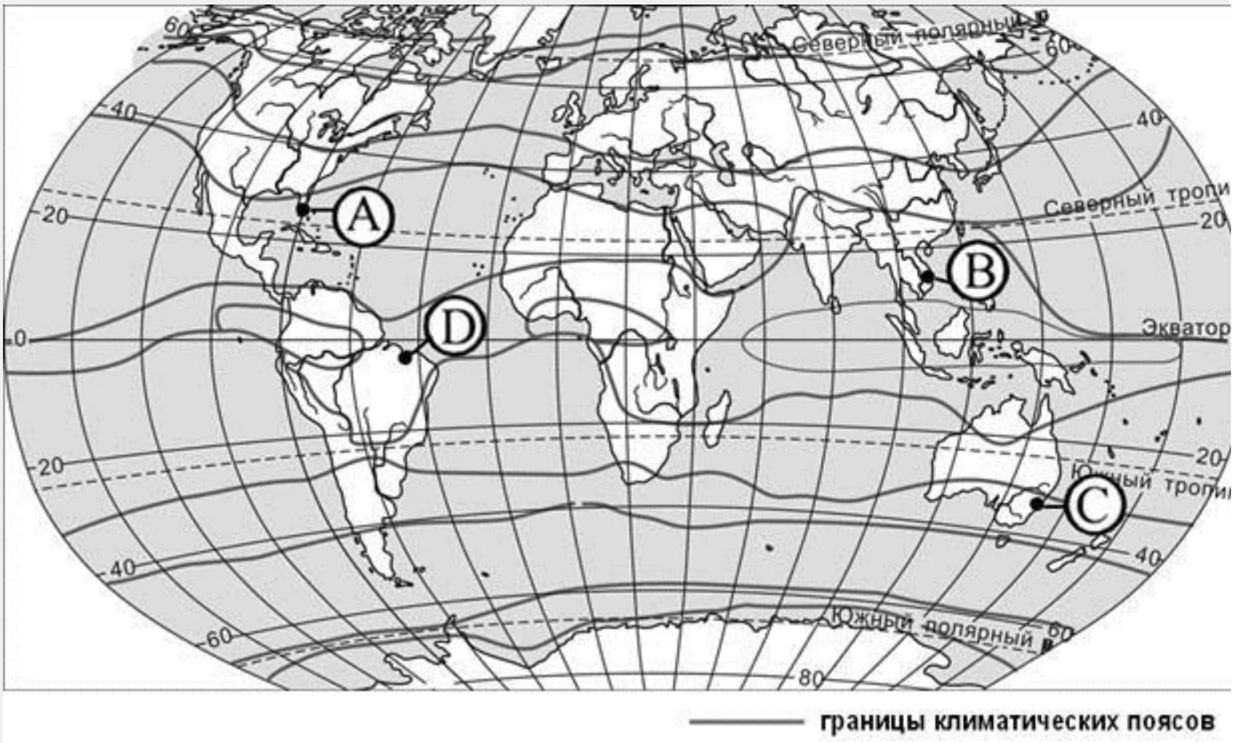
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
A
B
C
D
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

711. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

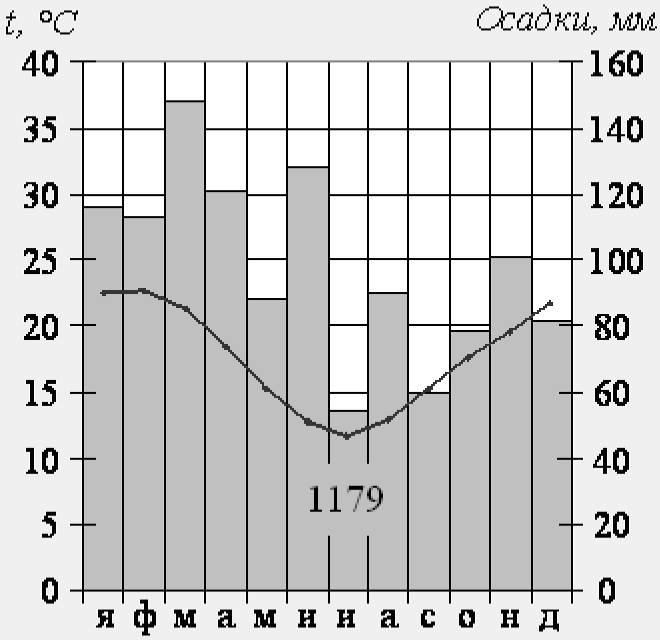

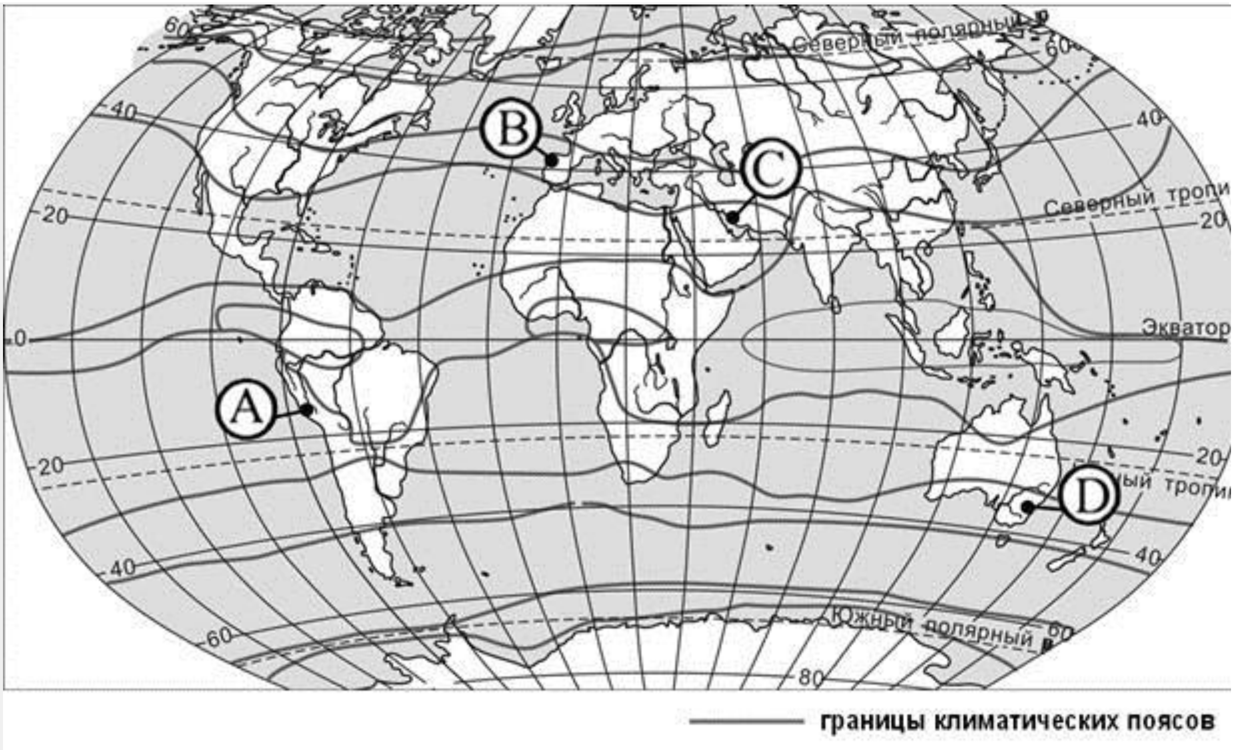

1) A

2) B

3) C

4) D

---

712. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

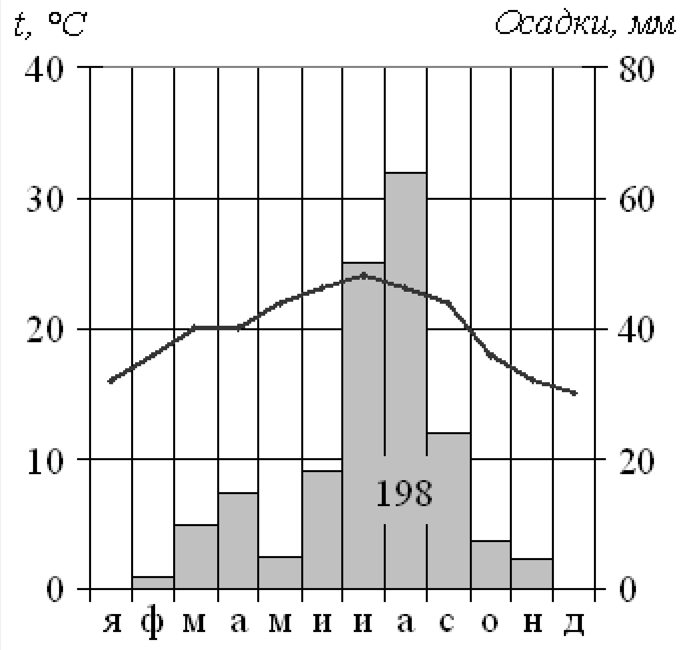

t, °C
Осадки, мм
40
30
20
10
0
80
60
40
20
0
198
я ф м а м и и а с о н д

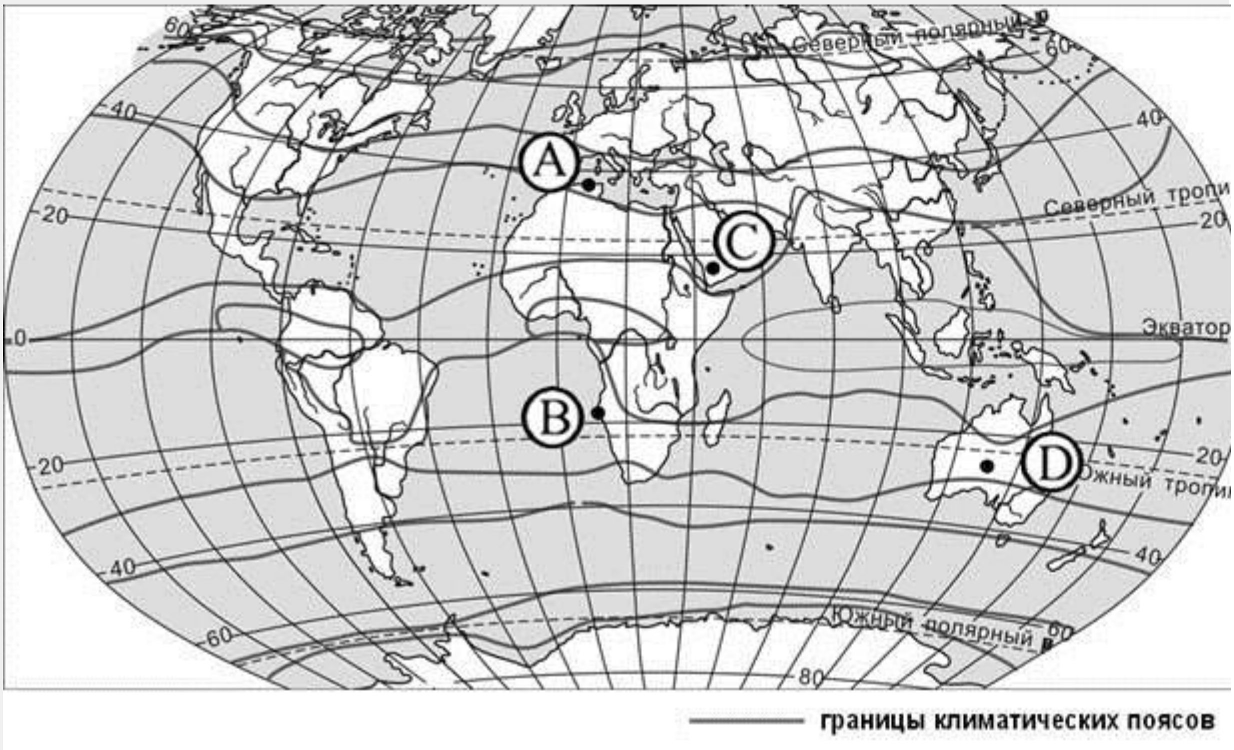

A
B
C
D
Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
60
40
20
0
20
40
60
80
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

713. Россиянең берничә торак пунктында яшәүче укучылар җирле метеостанцияләрдән 2013 нче елның 5 нче февралендә алынган мәгълүматлар белән алмашканнар. Алар җыйган мәгълүматлар түбәндәге таблицада чагылдырылган.

Пунктның атамасы	Географик координатлары	Көн озынлыгы	Кояшның төш вакытында горизонт өстеннән биеклеге	Һаваның тәүлеклек уртача температурасы
Вологда	59° т.к. 39° көнч.о.	8 с. 27 мин.	14,9°	–6 °С
Киров	58° т.к. 50° көнч.о.	8 с. 33 мин.	15,6°	–2 °С
Казан	55° т.к. 49° көнч.о.	8 с. 57 мин.	18,6°	–3 °С
Воронеж	51° т.к. 39° көнч.о.	9 с. 24 мин.	22,5°	–1 °С

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларны алынган

характеристикалар арасындагы бәйләнешне ачыклау максаты белән анализлыйлар. Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Сергей: «Көнбатыштан көнчыгышка таба хәрәкәт иткәндә, Кояшның горизонт өстеннән биеклеге арта».

2) Юля: «Төньяктан көньякка хәрәкәт иткәндә, көннең озынлыгы кыскара».

3) Маша: «Көнбатыштан көнчыгышка таба хәрәкәт иткәндә, һава температурасы төшә».

4) Света: «Төньяктан көньякка хәрәкәт иткәндә, Кояшның горизонт өстеннән биеклеге кими».

---

714. Климатограмманы анализлагыз һәм анда чагылдырылган климатка хас характеристиканың картада нинди хәреф белән бирелүен ачыклагыз.

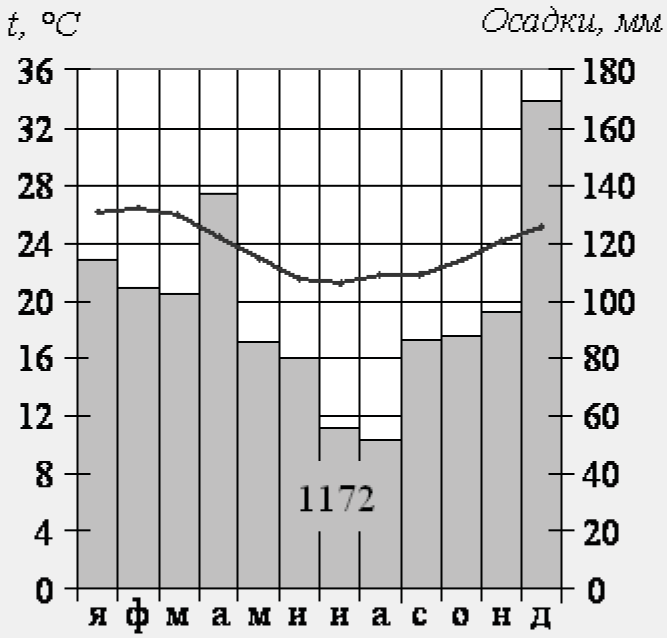

t, °C
Осадки, мм
1172
я ф м а м и и а с о н д

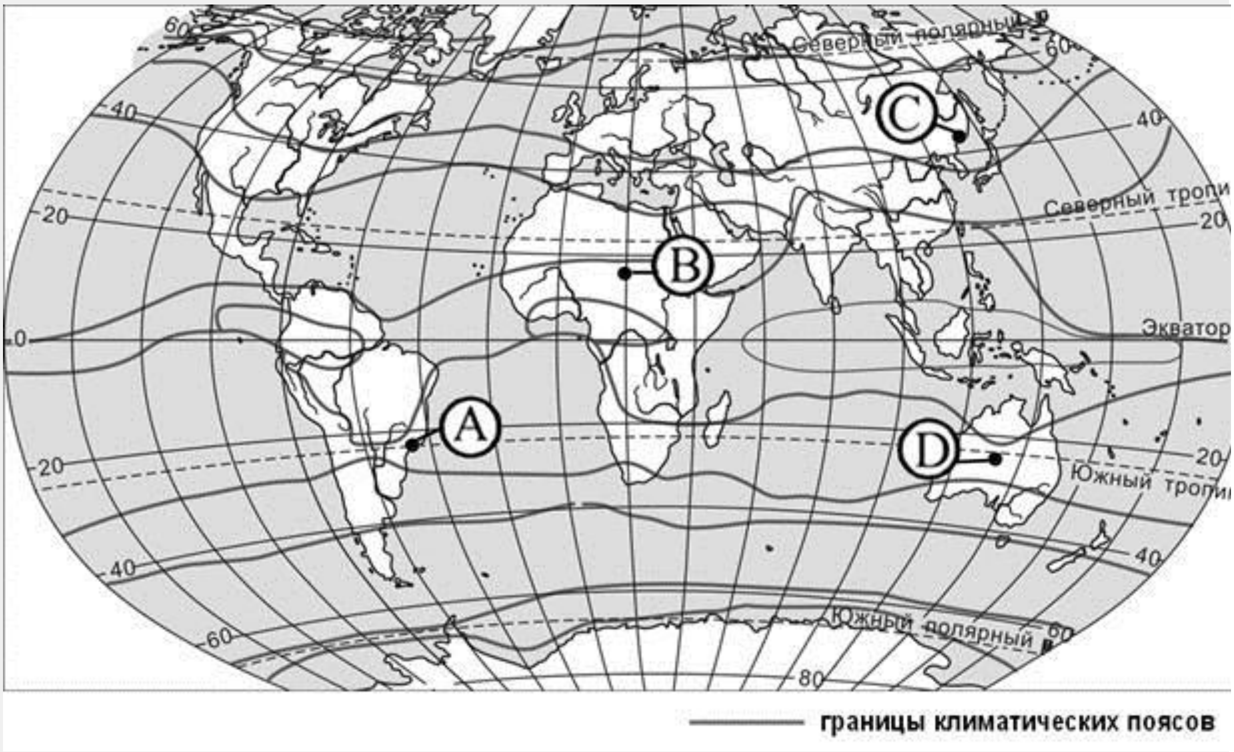

Северный полярный
Северный тропик
Экватор
Южный тропик
Южный полярный
A
B
C
D
границы климатических поясов

1) A

2) B

3) C

4) D

715. Укучылар интернеттан Азиядә бер үк параллельдә, ләкин төрле меридианнарда яткан пунктларның климаты турында мәгълүматлар туплаганнар. Бу мәгълүматларны җирле метеостанцияләр күпьеллык күзәтүләренә нигезләнеп биргәннәр. Укучылар тарафыннан тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү пункты	Пунктның географик координаталары	Һаваның уртача температурасы, °С		Атмосферадагы явым-төшемнәр, нормасы, мм		Атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләме, мм
		январь	июль	январь	июль	
Семипалатинск	50° т.к. 80° көнч.озынлык	–15,8	+21,7	15	34	264
Онгудай	50° т.к. 86° көнч.озынлык	–18 0	+16,9	7	76	379
Кяхта	50° т.к. 106° көнч.озынлык	–21,6	+19,0	3	85	329

Тайхай	50° т.к. 21° көнч.озынлык	–27,6	+16,4	4	129	481

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар. Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Герман: «Көнбатыштан көнчыгышка хәрәкәт иткәндә, җәйләр җылырак».

2) Валерия: «Көнбатыштан көнчыгышка хәрәкәт иткәндә, кышлар салкынрак».

3) Анна: «Җәйге һава температурасы түбәнрәк булган саен, елның бу фасылында атмосфера явым-төшемнәре азрак».

4) Константин: «Атмосфера явым-төшемнәренең күләме Тын океанга кадәрге ара ераклыгына бәйле, океанга якынайган саен явым-төшемнәрнең күләме азрак».

716. Торак пунктларның кайсында 22 нче июньдә Кояш Мәскәү вакыты белән горизонт өстенә барысына караганда иртәрәк күтәрелә?

1) Семипалатинск

2) Онгудай

3) Кяхта

4) Тайхай

717. Җәй көне Санкт-Петербургатан Пятигорскига кадәр (Ставрополь крае) автопробег уздыру планлаштырыла. Ике шәһәрне тоташтыру өчен салынган маршрут туры. Ленинград өлкәсе буйлап үтәргә тиешле беренче этапта катнашучылар күл буен читләтеп уза торган урман юлларын, сазлыклы түбәнлекләр, кечкенә елгалар күрәчәкләр.

Ни өчен Ленинград өлкәсе территориясендә сазлыклар, сазлык урыннар күп? Климатик үзенчәлекләргә бәйле бер һәм әлеге территория рельефына бәйле тагын бер сәбәпне күрсәтегез.

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

718. Укучылар интернеттан Европада бер үк параллельдә, ләкин төрле меридианнарда яткан пунктларның климаты турында мәгълүматлар туплаганнар. Бу мәгълүматларны җирле метеостанцияләр күпьеллык күзәтүләренә нигезләнеп биргәннәр. Укучылар тарафыннан тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү пункты	Пунктның географик координатлары	Һаваның уртача температурасы, °С		Атмосферадагы явым-төшемнәр, норма, мм		Атмосфера явым-төшемнәрен ең уртача еллык күләме, мм
		январь	июль	январь	июль	
Париж	48° т.к. 2° көнч.о.	+3,5	+18,7	46	57	689
Мюнхен	48° т.к. 11° көнч.о.	+0,5	+19,3	48	127	928
Мишкольц	48° т.к. 20° көнч.о.	–2,9	+20,1	29	66	576
Черновцы	48° т.к. 26° көнч.о.	–4,9	+19,1	27	94	632

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын, климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар. Укучыларның

нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Екатерина: «Атлантик океанга якынайган саен, кышлар җылырак».

2) Виктор: «Көнбатыштан көнчыгышка хәрәкәт иткәндә, җәйләр җылырак».

3) Даниил: «Атлантик океаннан ерагайган саен, атмосферадагы явым-төшемнең уртача еллык күләме арта».

4) Арина: «Җәй җылырак булган саен, елның бу фасылында атмосфера явым- төшемнәре күбрәк булу күзәтелә.

719. Торак пунктларның кайсында 22 нче июньдә Кояш Мәскәү вакыты белән горизонт өстенә барысына караганда иртәрәк күтәрелә?

1) Париж

2) Мюнхен

3) Мишкольц

4) Черновцы

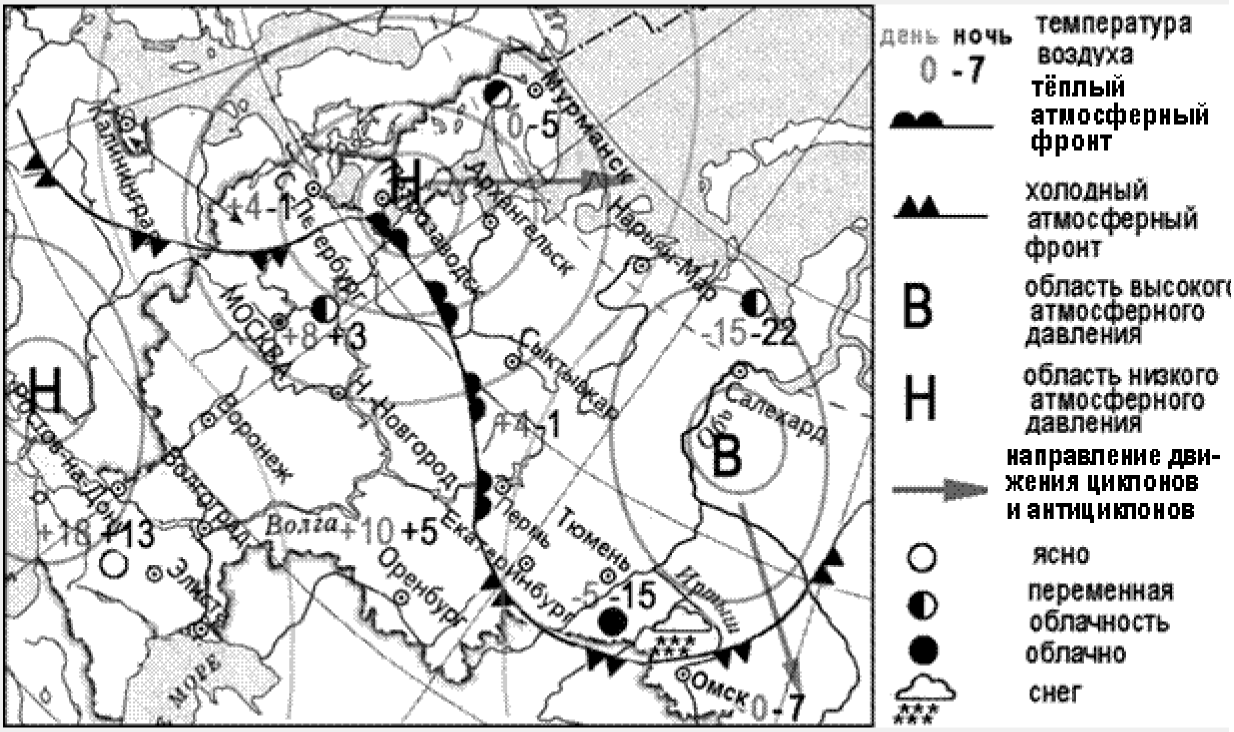

720. Һава торышы картасы 2010 нчы елның 12 нче апреленә төзелгән. Картада күрсәтелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Пермь

2) Сыктывкар

3) Омск

4) Төмән

721. Картада күрсәтелгән шәһәрләрнең кайсы антициклон зонасында?

1) Архангельск

2) Салехард

3) Ростов-Дон

4) Мәскәү

722. Укучылар интернеттан Европада бер үк параллельдә, ләкин төрле меридианнарда яткан пунктларның климаты турында мәгълүматлар туплаганнар. Бу мәгълүматларны җирле метеостанцияләр күпьеллык күзәтүләренә нигезләнеп биргәннәр. Укучылар тарафыннан тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү пункты	Пунктның географик координатлары	Һаваның уртача температурасы, °С		Атмосферадагы явым-төшемнәр, норма, мм		Атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләме, мм
		январь	июль	январь	июль	
Шалон	48° т.к. 4° көнч.о.	+2,2	+18,5	48	61	629
Мюнхен	48° т.к. 11° көнч.о.	+0,5	+19,3	48	127	928

Кошице	48° т.к. 21° көнч.о.	–3,4	+19,2	28	85	612
Черновцы	48° т.к. 26° көнч.о.	–4,9	+19,1	27	94	632

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын, климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чykканнар Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Олег: «Атлантик океаннан ерагайган саен, атмосферадагы явым-төшемнең уртача еллык күләме арта».

2) Филипп: «Көнбатыштан көнчыгышка хәрәкәт иткәндә, җәйләр җылырак».

3) Анастасия: «Атлантик океаннан ерагайган саен, кышлар салкынрак була бара».

4) Диана: «Кыш җылырак булган саен, елның бу фасылында атмосфера явым-төшемнәре күбрәк булу күзәтелә».

723. Торак пунктларның кайсында 22 нче июньдә Кояш Мәскәү вакыты белән горизонт өстенә барысына караганда соңрак күтәрелә?

1) Шалон

2) Мюнхен

3) Кошице

4) Черновцы

---

724. Атлантик океан ярлары буендагы тропик киңлекләрдә дөньяның иң коры чүлләренең берсе Намиб урнашкан, Намибия дәүләтенә исем дә шуннан чыгып бирелгән. Монда атмосфера яаым-төшемнәренең бер еллык уртача күләме 15 мм дан артмый. Метеокүзәтүләр тарихы бу чүлдә хәтта 20 ел дәвамында бер тамчы яңгыр яумауны теркәгән.

Намиб чүлендә атмосферада явым төшүләр булмау нәрсә белән аңлатылыр? Ике сәбәбенә тукталыгыз.

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

725. Россиянең берничә торак пунктынад яшәүче укучылар җирле метеостанцияләрнең күпьеллык күзәтүләре мәгълүматлары белән алмашканнар. Укучылар тарафыннан тупланган әлеге

мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү пункты	Пунктның географик координатлары	Диңгез өсте тигезлегеннән биеклеге, м	Һаваның уртача температурасы, °С		Атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләме, мм
			июль	январь	
Псков	57° т.к. 28° көнч.о.	42	+17,4	– 6,9	628
Иваново	57° т.к. 41° көнч.о.	111	+18,4	– 9,5	611
Балахна	57° т.к. 44° көнч.о.	63	+19,0	–11,6	542
Ижевск	57° т.к. 53° көнч.о.	155	+18,7	–13,5	532

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын, климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Алексей: «Россиянең Европа өлешендә һава температурасы

январьдә көньяктан төньякка таба барганда түбәнәя».

2) Анна: «Россиянең Европа өлешендә һава температурасы январьдә көнбатыштан көнчыгышка барган саен түбәнәя».

3) Пётр: «Торак пункт диңгез өслегеннән никадәр түбәнрәк урнашса, атмосферада явым-төшемнәр шуның кадәр күбрәк».

4) Светлана: «Торак пунктның диңгез өслегеннән биеклеге арткан саен һава температурасы январьда түбәнәя».

726. Торак пунктларның кайсында 21 нче мартта Кояш, Мәскәү вакыты белән, горизонт өстенә барысына караганда соңрак күтәрелә?

1) Балахна

2) Иваново

3) Псков

4) Ижевск

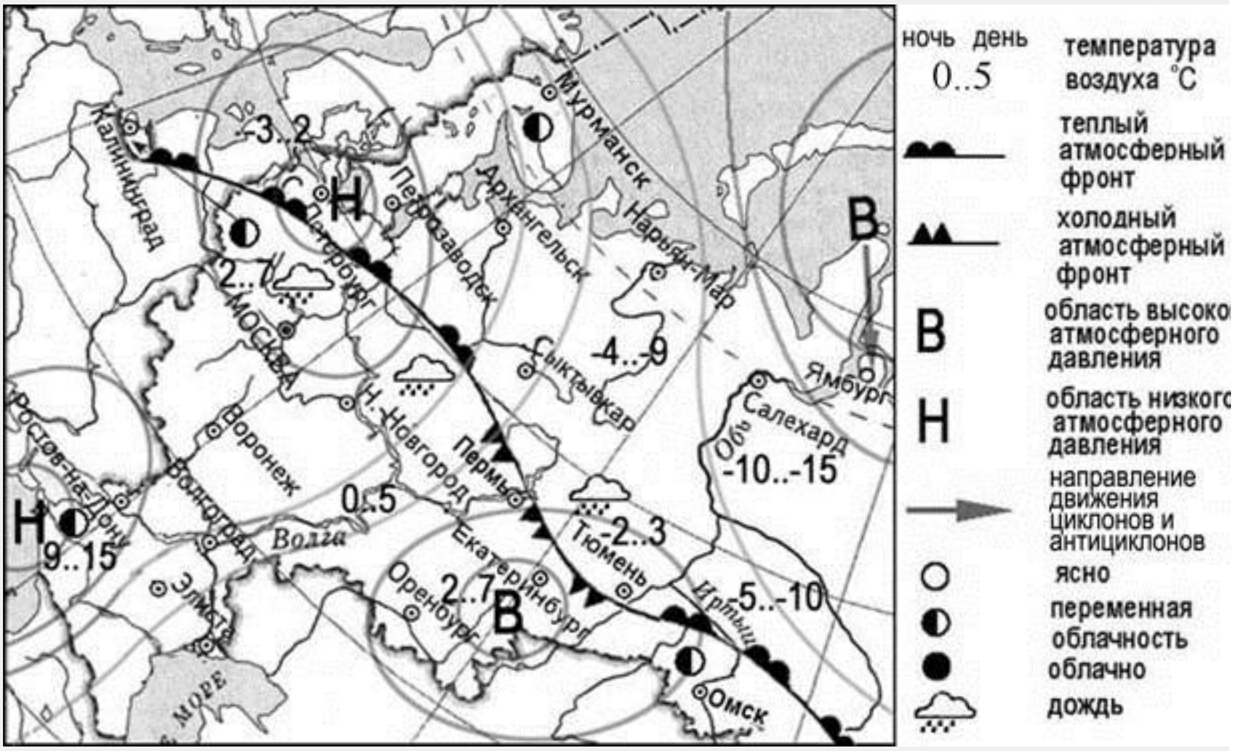

727. Һава торышы картасы 2010 нчы елның 15 нче мартына төзелгән. Картада күрсәтелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Екатеринбург

2) Санкт-Петербург

3) Мәскәү

4) Петрозаводск

728. Шәһәрләрнең кайсы антициклон хөкем иткән зонада?

1) Ростов-Дон

2) Екатеринбург

3) Мәскәү

4) Петрозаводск

729. Атласның климатик карталарына нигезләнеп, кайсы шәһәрнең климаты **Z** климатограммасында чагылыш табуын билгеләгез.

1) Оренбург

2) Владивосток

3) Калининград

4) Чита

730. Рәсемдә Евразиядә урнашкан якынча бер үк киңлектә һәм диңгез өсте тигезлегеннән бер үк биеклектә булган ике шәһәр өчен төзелгән **X** һәм **Z** климатограммалары бирелгән. Шәһәрләрнең кайсы көнчыгыштарак урнашкан – **X** яки **Z?**

Җавабыгызны нигезләгез, ике дәлил китерегез.

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

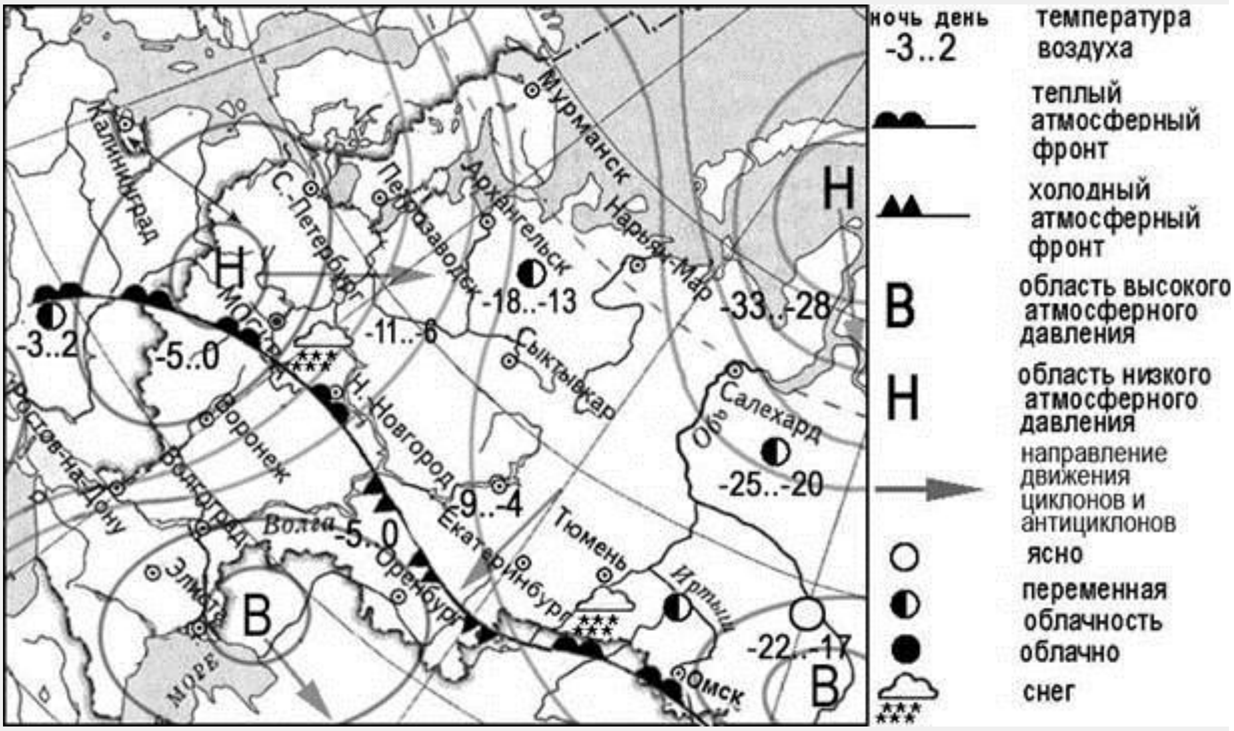

731. Һава торышы картасы 2011 нче елның 1 нче февраленә төзелгән. Картада күрсәтелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Мәскәү

2) Түбән Новгород

3) Оренбург

4) Омск

732. Шәһәрләрнең кайсы антициклон хөкем иткән зонада?

1) Мәскәү

2) Түбән Новгород

3) Санкт-Петербург

4) Элиста

Климатограмма А **Климатограмма Б**

t°C Осадки, мм t°C Осадки, мм

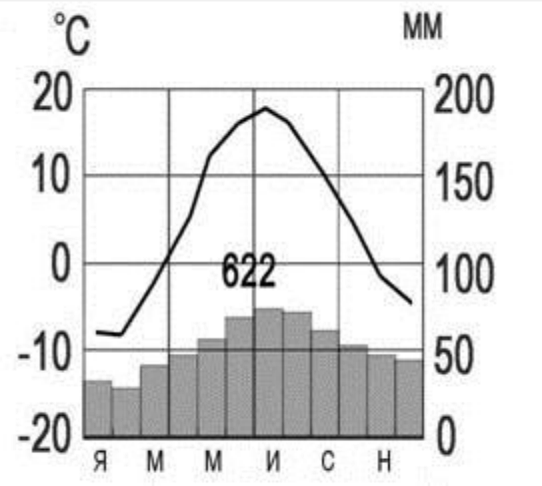

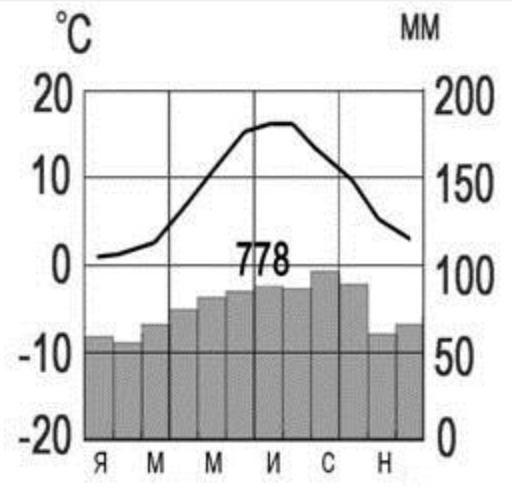

733. Атласның климатик карталарына нигезләнеп, кайсы шәһәрнең климаты **А** климатограммасында чагылыш табуын билгеләгез.

1) Астрахань

2) Мурманск

3) Калуга

4) Сочи

734. Рәсемдә Евразиядә урнашкан, якынча бер үк киңлектә һәм диңгез өсте тигезлегеннән бер үк биеклектә булган ике шәһәр өчен төзелгән **А** һәм **Б** климатограммалары бирелгән. Шәһәрләрнең кайсы көнчыгыштарак урнашкан – **А** яки **Б?**

Җавабыгызны нигезләгез, ике дәлил китерегез.

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

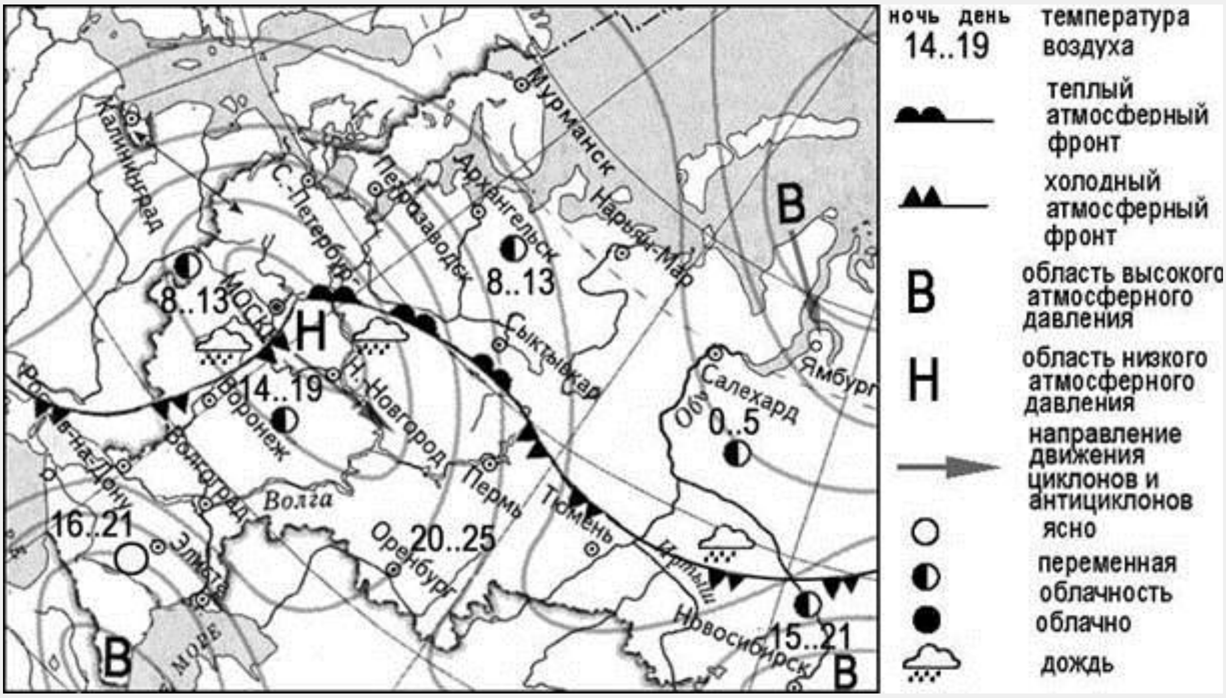

735. Шәһәрләрнең кайсы антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Мәскәү

2) Түбән Новгород

3) Новосибирск

4) Санкт- Петербург

736. Һава торышы картасы 2010 нчы елның 13 нче маена төзелгән. Картада күрсәтелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Воронеж

2) Сыктывкар

3) Мәскәү

4) Петрозаводск

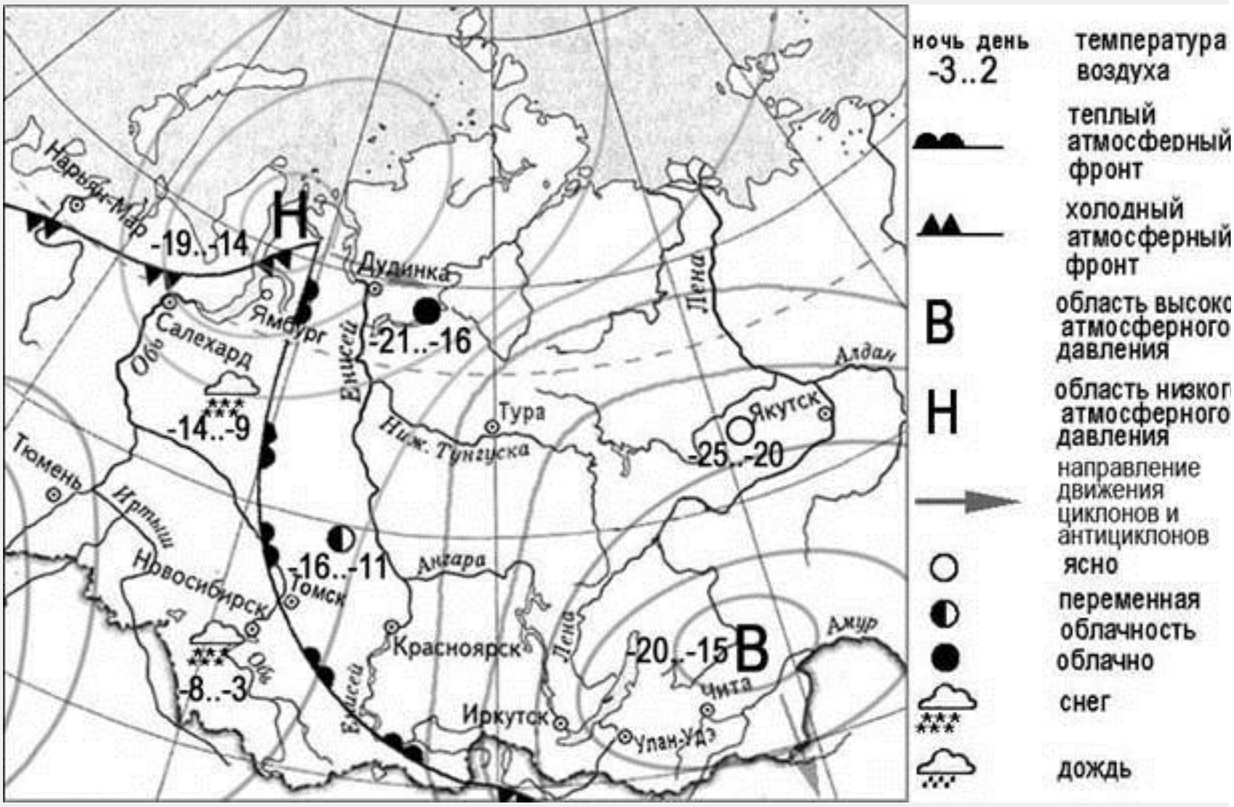

737. Һава торышы картасы 7 нче майга төзелгән. Торак пунктларның кайсында икенче көнне шактый нык җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Салехард

2) Томск

3) Якутск

4) Ямбург

738. Шәһәрләрнең кайсы циклон хакимлек иткән зонада?

1) Иркутск

2) Чита

3) Улан-Удэ

4) Ямбург

Климатограмма X **Климатограмма Z**

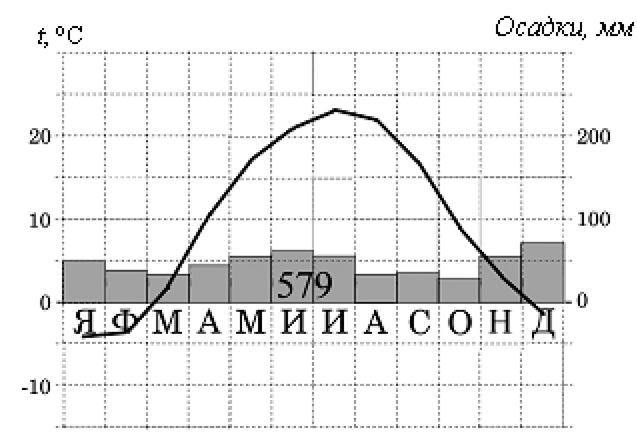

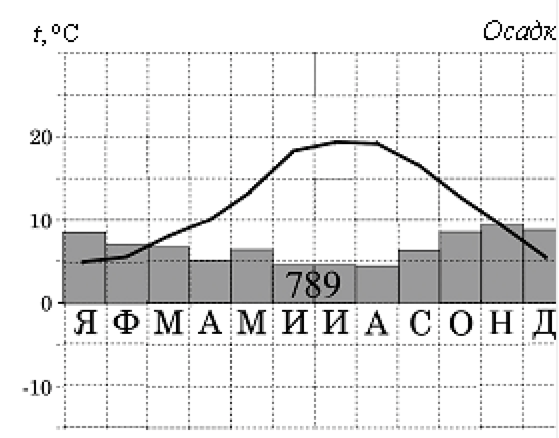

739. Рәсемдә Евразиядә урнашкан, якынча бер үк киңлектә һәм диңгез өсте тигезлегеннән бер үк биеклектә булган ике шәһәр өчен төзелгән **X** һәм **Z** климатограммалары бирелгән. Шәһәрләрнең кайсы көнчыгыштарак урнашкан – **X** яки **Z?** Җавабыгызны нигезләгез, ике дәлил китерегез.

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

740. Атласның климатик карталарына нигезләнеп, Кайсы

шәһәрнең климаты **X** климатограммасында чагылыш табуын билгеләгез.

1) Ростов-Дон

2) Петрозаводск

3) Сыктывкар

4) Архангельск

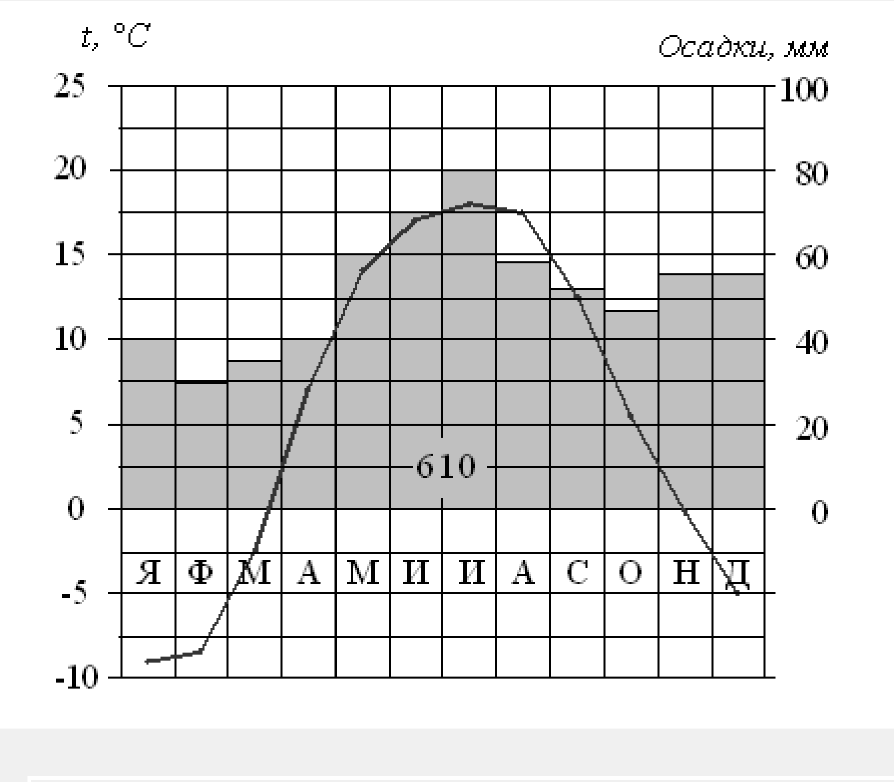

741. А пункты өчен һава температурасының бер еллык уртача айлык амплитудасын билгеләгез. Җавабыгызны сан белән языгыз.

742. Климатограмма мәгълүматларына нигезләнеп, А пункты климаты турындагы дөрес раслауны билгеләгез.

1) Ноябрь һәм декабрьдә атмосфера явым-төшемнәренең 11 мм га якыны ява.

2) Октябрьдә һаваның уртача температурасы 0°С тан артык.

3) Февральдәге явым-төшемнәр май аендагыдан күбрәк.

4) Һаваның апрельдәге уртача айлык температурасы сентябрьнекеннән югарырак.

---

743. Көчле җир тетрәү нәтиҗәсендә барлыкка килгән җир шуышулар Папуа-Яңа Гвинея дәүләтенә караган Сөләйман (Соломон) утравында яшәүче меңгә якын кешене йортсыз-җирсез калдырган. Архипелагның көньяк-көнбатыш өлешендә 70 км тирәнлектә 6,8 магнитудалы җир асты селкетүләре була. Аерым районнарда масштаблы җимерелүләр булса да, кешеләрнең һәлак булулары турында хәбәрләр алынмый.

Ни өчен Сөләйман (Соломон) утравы территорияләрендә җир тетрәү ихтималы зур?

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта

биремнең номерын бирегез.

744. Кайсы дәүләтнең территориясендә җир тетрәү ихтималы зуррак ?

1) Ангола
2) Финляндия
3) Швеция
4) Чили

745. Без Урта диңгездән Бискайя култыгы ярларына кадәр юлны уздык. Менә, ниһаять, без сәяхәтебезнең соңгы пункты булган Ла-Рошель шәһәрендә. Монда сәяхәт итеп кайта торган яхталар порты бар. Тар гына урамнар буйлап портка килеп җитәбез. Җылы җәйге көн. Диңгез өстендә җиңелчә җил (бриз) исә. Култыкның өсте яхталар белән шыгырым тулы.

Көндезге җил (бриз) кайсы юнәлештә исә, һәм алар ни өчен океан яр буенда ясалалар?

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

746. Текстта сурәтләнгән Ла-Рошель шәһәренең географик урынын кайсы илнең картасыннан ачыкларга мөмкин?

1) Төркия

2) Греция

3) Франция

4) Италия

747. Россиянең кайсы шәһәрләре өчен диңгез бризы характерлы?

1) Чита

2) Псков

3) Новороссийск

4) Челябинск

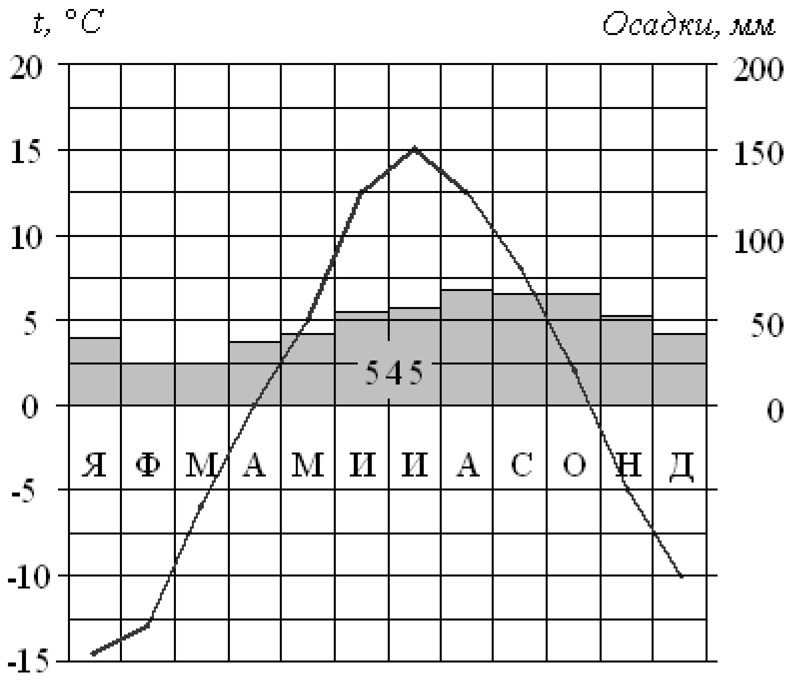

748. Климатограмма мәгълүматларына таянып, А пункты климаты турындагы дөрес раслауны билгеләгез.

1) Кышкы айларның иң салкыны – январь.

2) Явым-төшемнәрнең уртача күләме 150 мм.

3) Май аеның уртача айлык һава температурасы, гадәттә, +12°С тан югарырак.

4) Февраль һәм декабрь айларында явым-төшем күләме тигез.

749. А пункты өчен һава температурасының бер еллык уртача айлык амплитудасын билгеләгез. Җавабыгызны сан белән языгыз.

750. Россиянең берничә торак пунктында яшәүче укучылар җирле

метеостанцияләрнең һаваның июль һәм январь айларындагы уртача температурасы һәм башка климатик күрсәткечләре турындагы күпьеллык күзәтүләре мәгълүматлары белән алмашканнар. Укучылар тарафыннан тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү пунктлары	Күзәтү пунктларының географик координаталары	Диңгез өсте тигезлегеннән биеклеге, м	Һаваның уртача температурасы, °С		Атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләме, мм
			январь	июль	
Вологда	59° т.к. 40° көнч.о.	107	–11	+18	540
Пермь	58° т.к. 56° көнч.о.	171	–14	+18	570
Краснотурьинск	60° т.к. 60° көнч.о.	201	–15	+18	518
Нижневартовск	61° т.к. 77° көнч.о.	52	–17	+18	442

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар Укучыларның

нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Ангелина: «Торак пункт биектәрәк урнашкан саен, анда январь салкынрак».

2) Аркадий: «Атмосферадагы явым-төшемнәрнең уртача еллык күләме көнбатыштан көнчыгышка кими».

3) Дарья: «Торак пункт биектәрәк урнашкан саен, анда атмосферадагы явым-төшемнәрнең уртача еллык күләме зуррак».

4) Олег: «Һаваның уртача температурасы январьда көнбатыштан көнчыгышка барган саен түбәнәя».

751. Кояш кайсы шәһәрдә 21 нче мартта горизонт өстенә Мәскәү вакыты буенча барысына караганда да иртәрәк күтәрелә?

1) Вологда

2) Пермь

3) Краснотурьинск

4) Нижневартовск

752. Ямал ярымутравы – Россиянең стратегик иң мөһим нефть һәм газга бай регионнарының берсе. Мәңгелек туң һәм территориясенең сазлыклы булуы, шулай ук Ямалның экологиясенә карата сакчыл мөнәсәбәт булдыру ихтыяҗы, файдалы казылмаларны чыгарганда, уникаль технологияләрдән файдалануга сәбәпче булалар.

Ямалның сазлыклануына күпьеллык туң тәэсир итә. Ямалда сазлыклар һәм сазлыкланган җирләр булуга тагын нәрсәләр тәэсир иткән? Климатик үзенчәлекләргә бәйле бер һәм территориясенең рельеф үзенчәлекләренә бәйле тагын бер сәбәбен атагыз.

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

753. Кояш батареяләренең кайберләре бер урынга урнаштырылган һәм билгеле бер хәлдә ныгытылган күпләгән батынкы көзгеләрдән торалар. Севилья (Испания) шәһәрендә кояш энергиясе җайланмасы 600 дән артык көзгедән торып, электроэнергиясе белән 6000 артык йортны тәэмин итә. Җир өслегенә килеп җитә торган кояш радиациясе күләме сезонга бәйле үзгәрә һәм пунктның географик киңлегенә бәйле.

Севилья шәһәренең урнашу урынын билгеләү өчен кайсы

картадан файдаланырга кирәк?

1) Европа

2) Азия

3) Африка

4) Көньяк Америка

754. Испаниядә җир өслегенең 1 $м^2$ килә торган кояш радиациясе күләме елның кайсы вакытында һәм ни өчен иң югары?

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

755. Тын океан муссоннары Кытайның төньяк-көнчыгыш районнарына көчле яңгырлар алып килгән. Атмосфера явым-төшемнәренең гомуми күләме әлеге ел фасылы өчен гадәти булган нормадан 2 тапкырга артып китә. Ляонин провинциясендә елгалар ярларыннан чыга. Кайсыбер авылларга су астында калу куркынычы яный.

Кытайның төньяк-көнчыгыш районнарында атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләмен билгеләү өчен санап кителгән карталарның кайсын сайларга кирәк?

1) физик

2) геологик

3) климатик

4) табигый зоналар

756. Муссоннар елның кайсы вакытында һәм ни өчен Кытайның төньяк-көнчыгыш районнарында океаннан материкка таба исәләр.

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номерын бирегез.

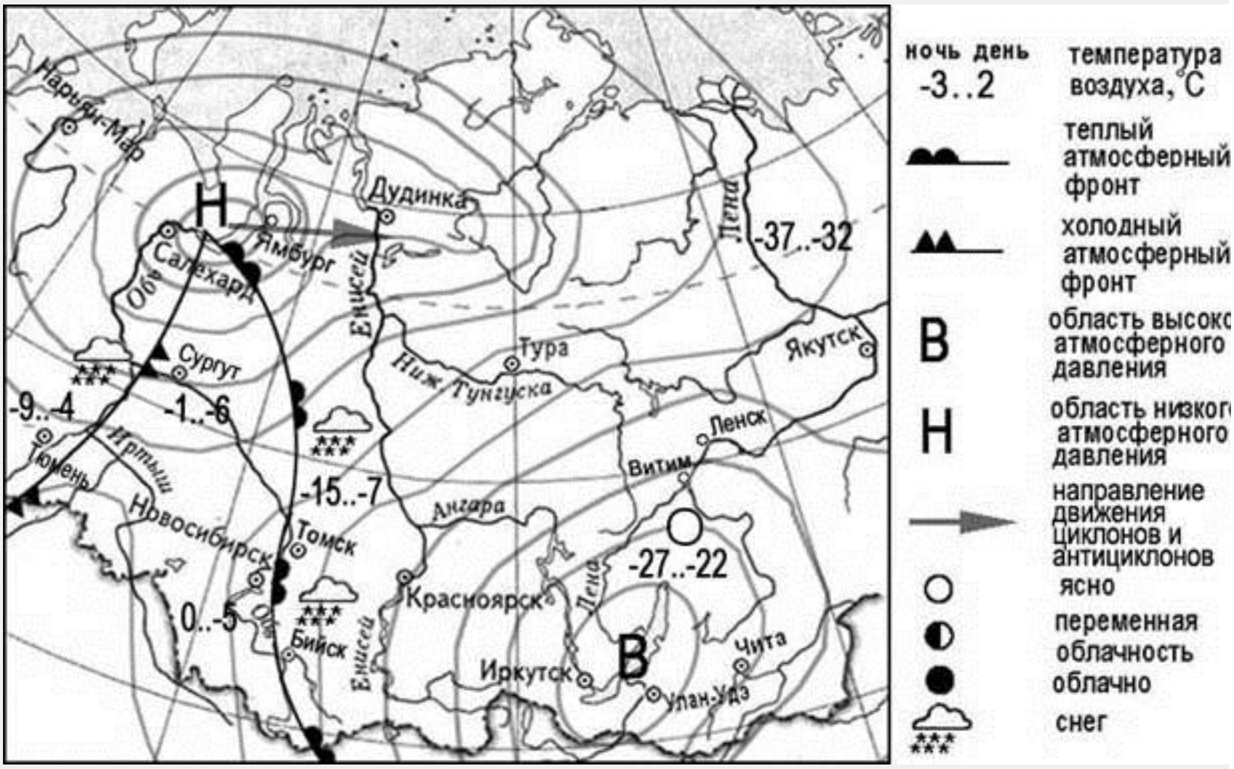

757. Һава торышы картасы 8 нче мартка төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый нык җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Төмән

2) Томск

3) Витим

4) Чита

758. Картада бирелгән торак пунктларның кайсы антициклон хакимле киткән зонада?

1) Дудинка

2) Салехард

3) Улан-Удэ

4) Ямбург

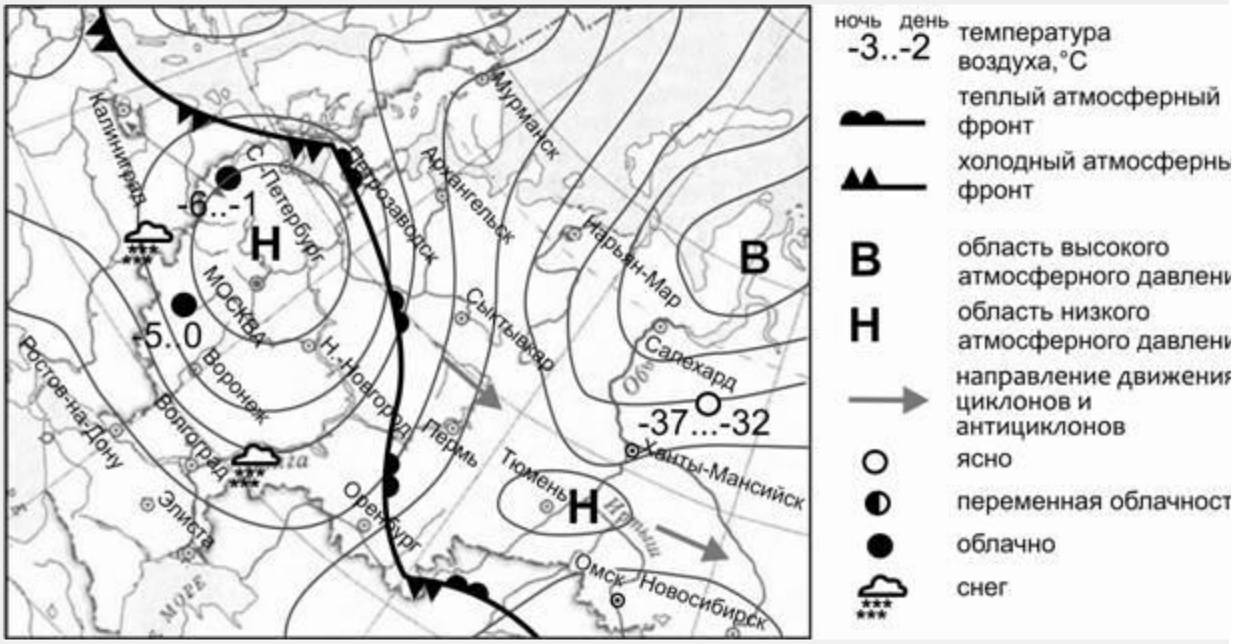

759. Һава торышы картасы 2012 нче елның 30 нчы декабренә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый нык суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Оренбург

2) Сыктывкар

3) Санкт-Петербург

4) Воронеж

760. Картада бирелгән торак пунктларның кайсы антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Түбән Новгород

2) Воронеж

3) Мәскәү

4) Салехард

761. Россиянең берничә торак пунктында яшәүче укучылар җирле метеостанцияләрнең һаваның июль һәм январь айларындагы уртача температурасы һәм башка климатик күрсәткечләре турындагы күпьеллык күзәтүләре мәгълүматлары белән алмашканнар. Укучылар тарафыннан тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү пунктлары	Күзәтү пунктларының географик координатл	Диңгез өсте тигезлегеннән биеклеге,	Һаваның уртача температурасы, °С		Атмосферадагы явым-төшемнәрнең бер көнен	Бер ай эчендәге аяз көннәрнең
			январь	июль		

	ары	м			эчендәге уртача күләме, мм	уртача саны
Воронеж	51° т.к. 39° көнч.о.	107	–7	+22	2,10	2,0
Саратов	51° т.к. 46° көнч.о.	171	–8	+24	1,38	2,6
Новотроицк	51° т.к. 58 көнч.о.	202	–12	+22	1,42	4,7
Кызыл	51° т.к. 94° көнч.о.	647	–23	+15	0,99	5,0

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын, климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар. Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Данила: «Торак пункт биектәрәк урнашкан саен, анда июль салкынрак».

2) Алла: «Июльдә һаваның уртача температурасы көнбатыштан көнчыгышка таба барган саен акрынлап түбәнәя».

3) Андрей: «Атмосферадагы явым-төшемнәрнең уртача

күләме көн дәвамында июль аенда уртача температура күтәрелүгә бәйле арта».

4) Кирилл: «Ай дәвамында аяз көннәрнең саны көнбатыштан көнчыгышка таба барганда арта».

762. Кояш кайсы шәһәрдә 23 нче сентябрьдә горизонт өстенә Мәскәү вакыты буенча барысына караганда да соңрак күтәрелә?

1) Воронеж

2) Саратов

3) Новотроицк

4) Кызыл

763. Россиянең берничә торак пунктында яшәүче укучылар җирле метеостанцияләрнең һаваның июль һәм январь айларындагы уртача температурасы һәм башка климатик күрсәткечләре турындагы күпьеллык күзәтүләре мәгълүматлары белән алмашканнар. Укучылар тарафыннан тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү	Күзәтү	Һаваның	Атмосферадаг	Бер ай

пунктлары	пунктларының географик координатлары	уртача температурасы, °C		ы явым-төшемнәрнең бер көн эчендәге уртача күләме, мм	эчендә ге аяз көннәрнең уртача саны
		январь	июль		
Воронеж	51° т.ш. 39° көнч.о.	–7	+22	2,10	2,0
Саратов	51° т.ш. 46° көнч.о.	–8	+24	1,38	2,6
Орск	51° т.ш. 59° көнч.о.	–12	+22	1,42	4,7
Кызыл	51° т.ш. 94° көнч.о.	–23	+15	0,99	5,0

Кояш кайсы шәһәрдә 23 нче сентябрьдә горизонт өстенә Мәскәү вакыты буенча барысына караганда да соңрак күтәрелә?

1) Воронеж

2) Саратов

3) Орск

4) Кызыл

764. Укучылар пунктның климат үзенчәлеге һәм географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән җыелган мәгълүматларны анализлыйлар. Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә килеп чыга. Мәгълүматлар нигезендә кайсы укучы дөрес нәтиҗә ясаган?

1)	Фёдор: «Пункт төньяккарак урнашкан саен, бер ай дәвамындагы аяз көннәр саны азрак».
2)	Вера: «Пункт төньяккарак урнашкан саен, анда июль аенда һава температурасы югарырак».
3)	Аида: «Көнбатыштан көнчыгышка таба хәрәкәт иткәндә, атмосферадагы явым-төшемнәрнең уртача күләме акрынлап азая».
4)	Степан: «Июль аенда җылырак булган саен, көн дәвамындагы атмосферадагы явым-төшем кими төшә».

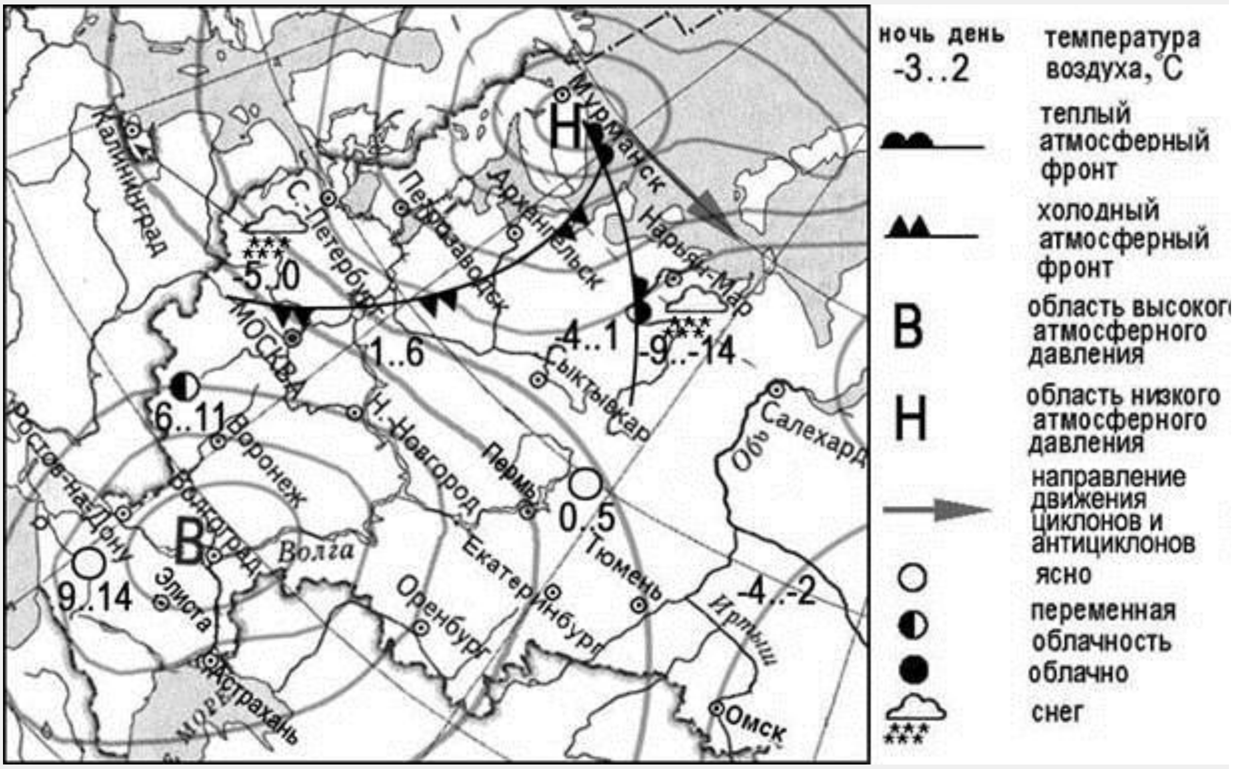

765. Һава торышы картасы 2012 нче елның 3 нче апреленә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый нык җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Санкт-Петербург

2) Мәскәү

3) Воронеж

4) Нарьян-Мар

766. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән зонада?

1) Астрахань

2) Түбән Новгород

3) Мурманск

4) Элиста

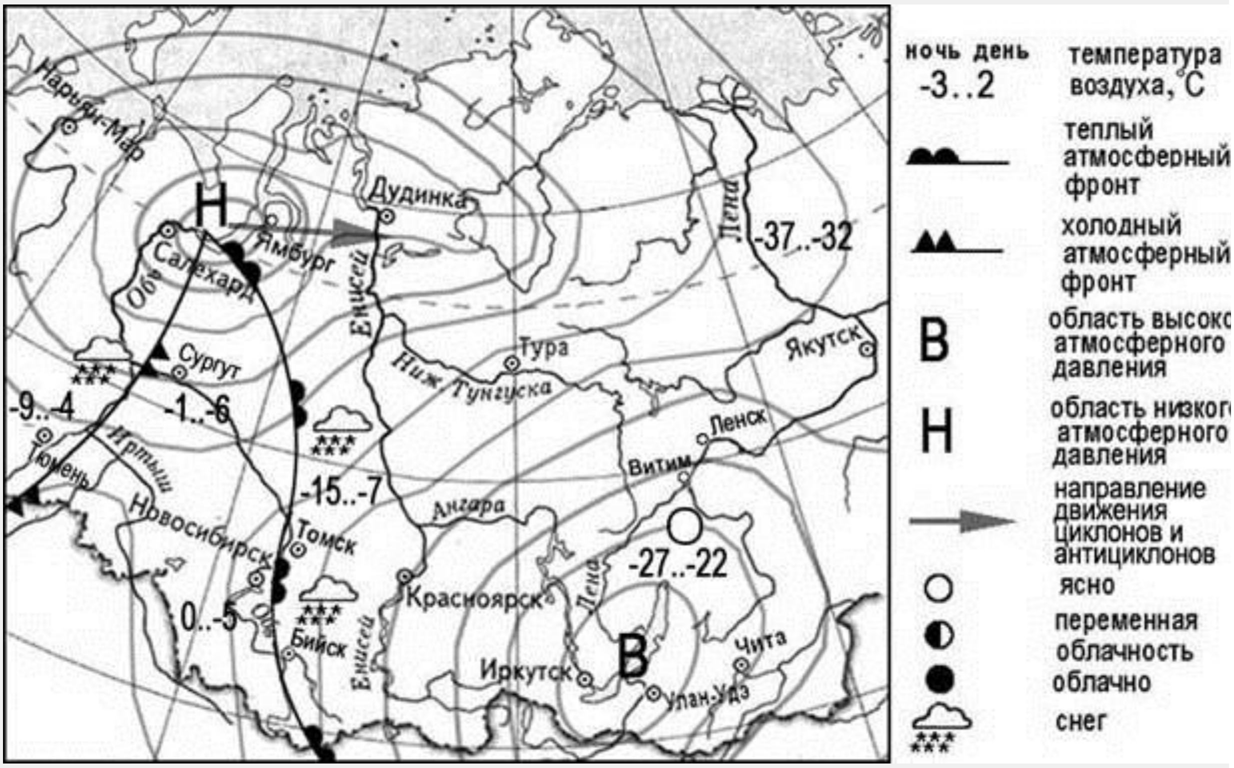

767. Картада күрсәтелгән кайсы торак пункт антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Салехард

2) Сургут

3) Чита

4) Ямбург

768. Һава торышы картасы 9 нчы мартта төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый нык суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Бийск

2) Томск

3) Сургут

4) Красноярск

769. Һава торышы картасы 2013 нче елның 7 нче апреленә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый нык суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Архангельск

2) Новосибирск

3) Пермь

4) Благовещенск

770. Картада күрсәтелгән кайсы торак пункт антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Благовещенск

2) Красноярск

3) Иркутск

4) Магадан

771. Этна – Европаның хәрәкәттәге иң эре вулканы. Этнаның активл геофизиклар, вулканологлар игътибар белән күзәтәләр. Этна ел саен ди уяна, әмма көчле җир атылулар Сицилиядә 150 елга бер була, һәм һәр оч үзәнлектәге бер авыл утлы лава астында кала. Куркыныч янауга да карам кешеләр Этна янәшәсенә килеп урнаша торалар.

Табигать шартларының нинди үзенчәлеге, куркыныч янауга карама кешеләрне Этна янына килеп урнашырга һәм игенчелек бе шөгыльләнергә мәҗбүр итә? Ике үзенчәлеген атагыз.

Җавабыгызны аерым биттә яки бланкта языгыз, башта биремнең номе биргегез.

772. Россиянең төрле шәһәрләрендәге берничә мәктәп укучылары үзләренең географик мәйданчыкларында алып барган күзәтүләренең нәтиҗәләре белән алмашалар. 23 нче сентябрьдә кояш вакыты белән төш вакытында (барлык шәһәрләрдә дә Мәскәү вакыты) һәр шәһәрдә Кояшның горизонт өстендәге биеклеген ачыклыйлар һәм һава температурасын билгелиләр. Күзәтүләренең нәтиҗәләре түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү пунктлары	Күзәтү пунктларының географик координатлары	Кояшның горизонт өстеннән биеклеге	Һава температурасы, °С	Күзәтү вакыты (Мәскәү вакыты белән)
Луга	59° т.к. 30° көнч.о.	31°	+14	13 сәг. 00 мин.
Тверь	57° т.к. 36° көнч.о.	34°	+12	13 сәг. 24 мин.
Тамбов	53° т.к. 42° көнч.о.	37°	+15	13 сәг. 48 мин.
Волгоград	49° т.к. 45° көнч.о.	41°	+14	14 сәг. 00 мин.

773. Кайсы шәһәрдә 22 нче июньдә көн озынлыгы иң озын булыр?

1) Луга

2) Тверь

3) Волгоград

4) Тамбов

774. Җыелган мәгълүматлар география дәресләрендә өйрәнелгән закончалыкны раслый?

1) Россиянең Европа өлешендә һава температурасы төньяктан көньякка таба хәрәкәт иткәндә күтәрелә.

2) Һава температурасы тәүлек дәвамында үзгәрә.

3) Кояшның горизонт өстеннән биеклеге көн дәвамында күзәтү вакытына бәйле рәвештә үзгәрә.

4) Кояшның горизонт өстеннән биеклеге экваторга якынлашканда арта.

775. Укучылар интернеттан Азия метеостанцияләрендә күп еллар дәвамында алып барылган күзәтүләр нәтиҗәсендә январь һәм июль айларында уртача һава температуралары һәм башка климатик күзәтүләр турында тупланган мәгълүматларны табып алалар Укучылар тарафыннан

тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Метеостанциянең исеме	Географик координатлары	Диңгез өсте тигезлегеннән биеклеге , м	Июльдә һаваның уртача температурасы, °С	Январьдә һаваның у... температу... °С
Тура	64° т.к. 100° көнч.о.	168	+12,4	–36,4
Гарзэ	31° т.к. 100° көнч.о.	339	+14,3	–3,9
Фитсанулок	16° т.к. 100° көнч.о.	44	+30,1	+24,6
Паданг	0° к. 100° көнч.о.	3	+26,2	+26,3

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын, климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Вадим: «Диңгез өсте тигезлегеннән югарырак булган саен, температурасы җәй көне түбәнрәк».

2) Оксана: «Экваторда һава температурасы ел әйләнәсендә һәрвак... югары».

3)	Андрей: «Экваторда җәйге һәм кышкы температуралар аермасы иң аз”.
4)	Ксения: «Диңгез өсте тигезлегеннән югары булган саен, кышын һава температурасы түбәнрәк».

776. Кайсы торак пунктта 22 нче июньдә көн озынлыгының иң дәвамлы булуы күзәтелер?

1) Тура

2) Гарзэ

3) Фитсанулок

4) Паданг

777. Картада күрсәтелгән кайсы торак пункт антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Мурманск

2) Новосибирск

3) Тикси

4) Магадан

778. Һава торышы картасы 2013 нче елның 18 нче апреленә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый нык салкынайтып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Астрахань

2) Мәскәү

3) Омск

4) Төмән

779. Россиянең төрле шәһәрләрендәге берничә мәктәп укучылары җирле метеостанцияләрнең күпьеллык күзәтүләренең мәгълүматлары белән алмашалар.

Алар туплаган мәгълүматлар таблицада китерелгән.

Күзәтү пункты	Күзәтү пунктының географик координатлары	Диңгез өсте тигезлегеннән биеклек, м	Һаваның уртача температурасы, °С		Явым-төшемле уртача еллык көннәр саны
			июль	январь	
Астрахань	46° т.к. 48° көнч.о.	–22	+25,3	–6,7	40
Тамбов	53° т.к. 42° көнч.о.	139	+20,0	–10,7	100
Мәскәү	56° т.к. 37°	147	+18,5	–10,3	119

	көнч.о.				

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын, климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар. Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Кайсы укучы мәгълүматларга таянып, дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Пётр: «Көньяк-көнчыгышка киткән саен һава температурасының еллык амплитудасы зуррак».

2) Иван: «Көнбатышка киткән саен, июльдә эссерәк».

3) Мария: «Төньяк-көнбатышкарак барган саен атмосферада явым-төшемнәр сирәгрәк».

4) Андрей: «Пункт биегрәк урнашкан саен, атмосферада явым-төшемнәр ешрак».

780. Кояш кайсы шәһәрдә 21 нче мартта горизонт өстенә Мәскәү вакыты буенча барысына караганда да иртәрәк күтәрелә?

1) Астрахань

2) Тамбов

3) Мәскәү

4) Санкт-Петербург

781. Россиянең берничә торак пунктында яшәүче укучылар җирле метеостанцияләрнең күпьеллык күзәтүләре мәгълүматлары белән алмашканнар.

Күзәтү пункты	Пунктның географик координатлары	Диңгез өсте тигезлегеннән биеклеге, м	Һаваның уртача температурасы, °С		Атмосфера явым-төшемнәренең уртача еллык күләме, мм
			июль	январь	
Псков	57° т.к. 28° көнч.о.	42	+17,4	– 6,9	628
Иваново	57° т.к. 41° көнч.о.	111	+18,4	– 9,5	611
Балахна	57° т.к. 44° көнч.о.	63	+19,0	–11,6	542
Ижевск	57° т.к. 53° көнч.о.	155	+18,7	–13,5	532

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын, климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар. Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга

таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1)	Алексей: «Россиянең Европа өлешендә һава температурасы январьдә көньяктан төньякка таба барганда түбәнәя».
2)	Анна: «Россиянең Европа өлешендә һава температурасы январьдә көнбатыштан көнчыгышка барган саен түбәнәя».
3)	Пётр: «Торак пункт диңгез өслегеннән никадәр түбәнрәк урнашса, атмосферада явым-төшемнәр шуның кадәр күбрәк».
4)	Светлана: «Торак пунктның диңгез өслегеннән биеклеге арткан саен һава температурасы январьда түбәнәя».

782. Россиянең Европа өлешендәге берничә торак пунктта яшәүче укучылар июль һәм январь айларында һаваның уртача температурасы турындагы җирле метеостанцияләрнең күпьеллык күзәтүләренә нигезләнгән мәгълүматлар белән алмашканнар.

Укучылар тарафыннан тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Пунктның атамасы	Географик координатлары	Диңгез өсте тигезлегеннән биеклеге, м	Июльдә һава температурасы, °С	Январьдә һава температурасы, °С °
Николаевско	58° т.к. 30°	89	+16,9	–7,2

е	көнч.о.			
Бөек Новгор од	58° т.к. 32° көнч.о.	24	+17,2	–8,6
Рыбинск	58° т.к. 38° көнч.о.	102	+18,4	–9,9
Киров	58° т.к. 49° көнч.о.	165	+18,1	–14,2

Җыелган мәгълүматлар география дәресләрендә өйрәнелгән нинди закончалыкларны раслыйлар?

1) Россиянең Европа өлешендә һава температурасы июльдә биеклеккә бәйле түбәнәя.

2) Россиянең Европа өлешендә һава температурасы январьдә көнбатыштан көнчыгышка барган саен түбәнәя.

3) Россиянең Европа өлешендә һава температурасы июльдә төньяктан көньякка хәрәкәт иткәндә күтәрелә.

4) Россиянең Европа өлешендә һава температурасы январьдә биеклекә бәйле күтәрелә.

783. Кояш кайсы шәһәрдә 23 нче сентябрьдә горизонт өстенә Мәскәү вакыты буенча барысына караганда да иртәрәк күтәрелә?

1) Николаевск

2) Бөек Новгород

3) Рыбинск

4) Киров

784. Кайсы чүлнең ясалуы салкын агымга бәйле?

1) Гоби

2) Ливия

3) Намиб

4) Кызылком

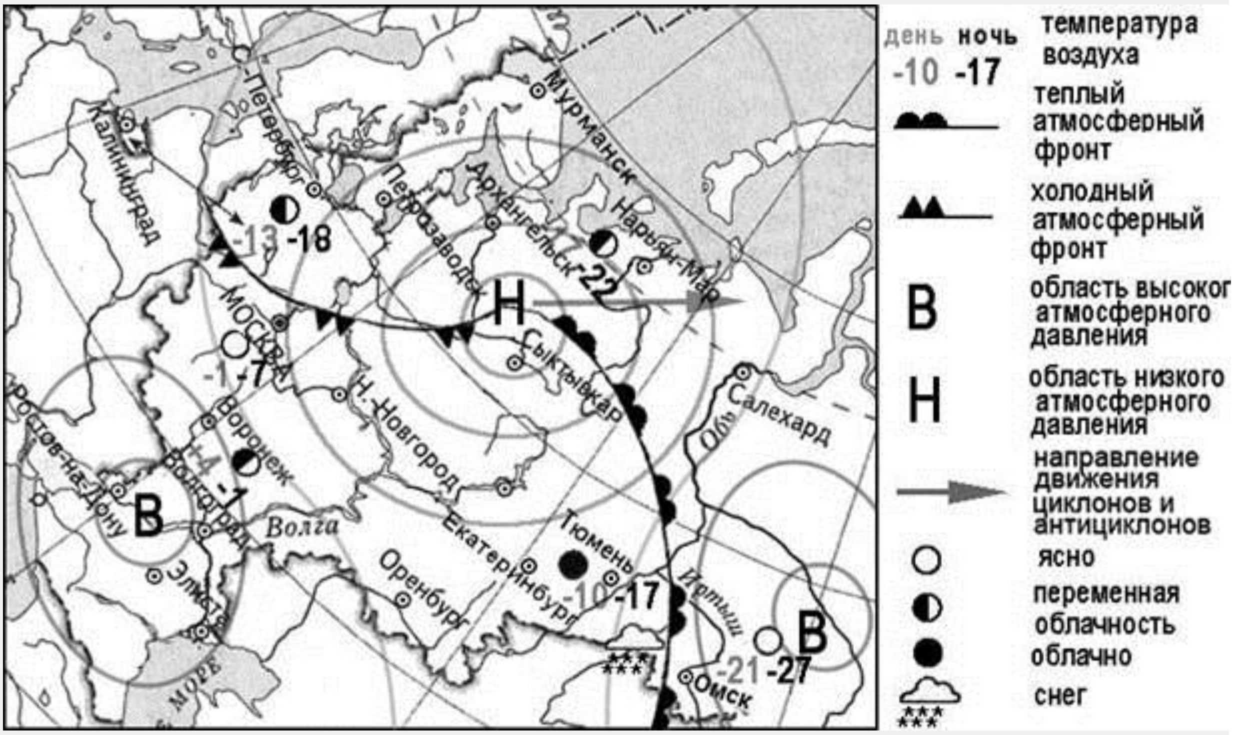

785. Картада күрсәелгән кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән зонада?

1) Омск

2) Сыктывкар

3) Ростов-Дон

4) Элиста

786. Һава торышы картасы 2010 нчы елның 17 нче январенә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Санкт-Петербург

2) Мәскәү

3) Түбән Новгород

4) Омск

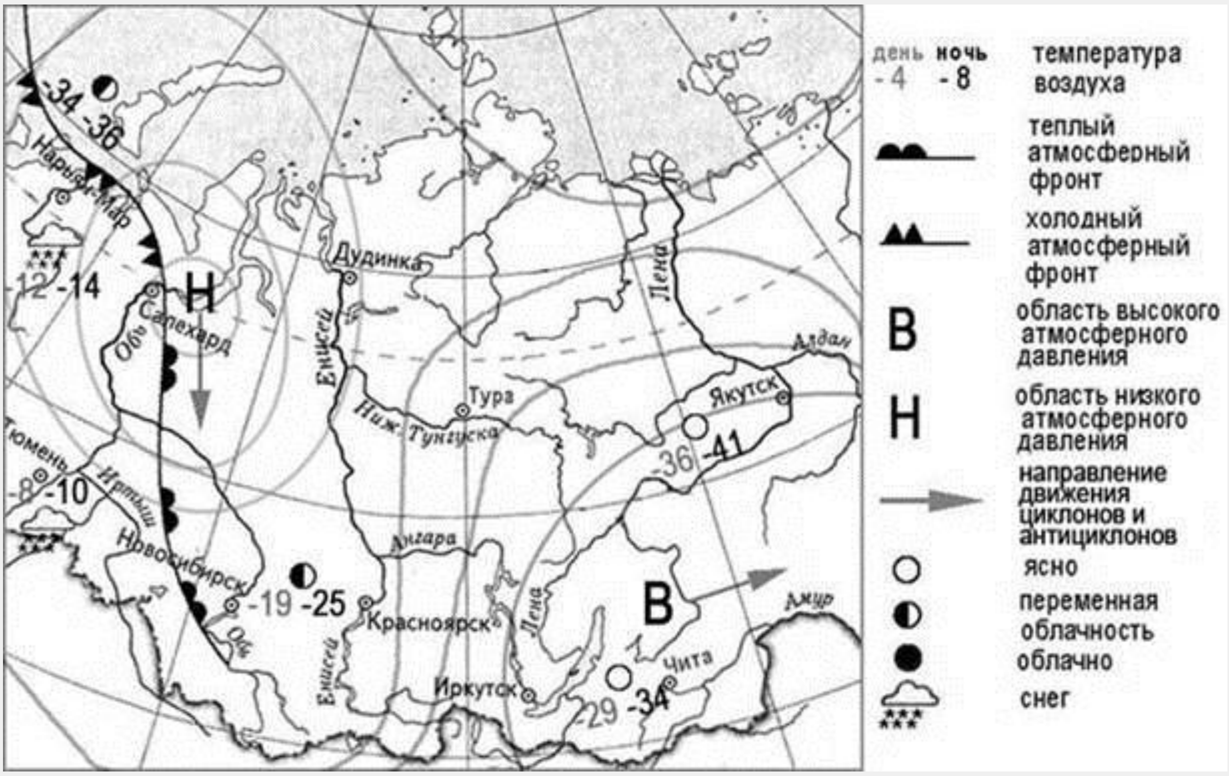

787. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән зонада?

1) Иркутск

2) Салехард

3) Чита

4) Якутск

788. Һава торышы картасы 1 нче февральгә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Нарьян-Мар
2) Новосибирск
3) Чита
4) Якутск

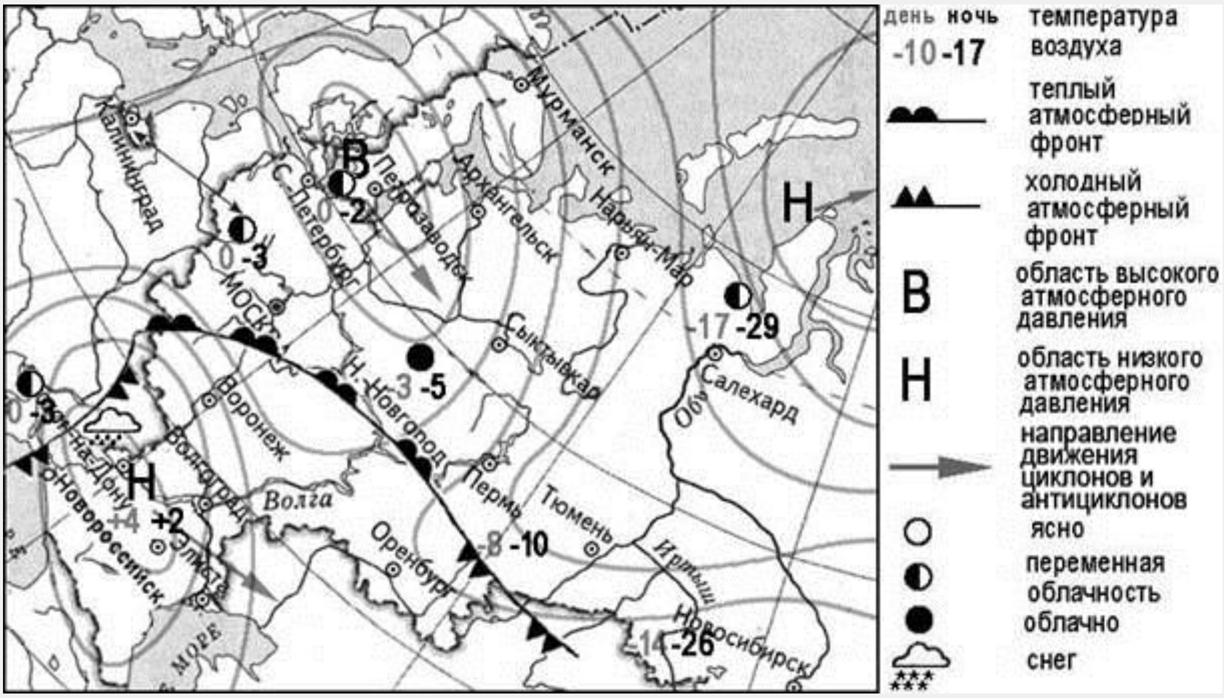

789. Һава торышы картасы 2009 нчы елның 1 нче февраленә

төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Мәскәү

2) Новороссийск

3) Түбән Новгород

4) Санкт–Петербург

790. Кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Волгоград

2) Новороссийск

3) Петрозаводск

4) Элиста

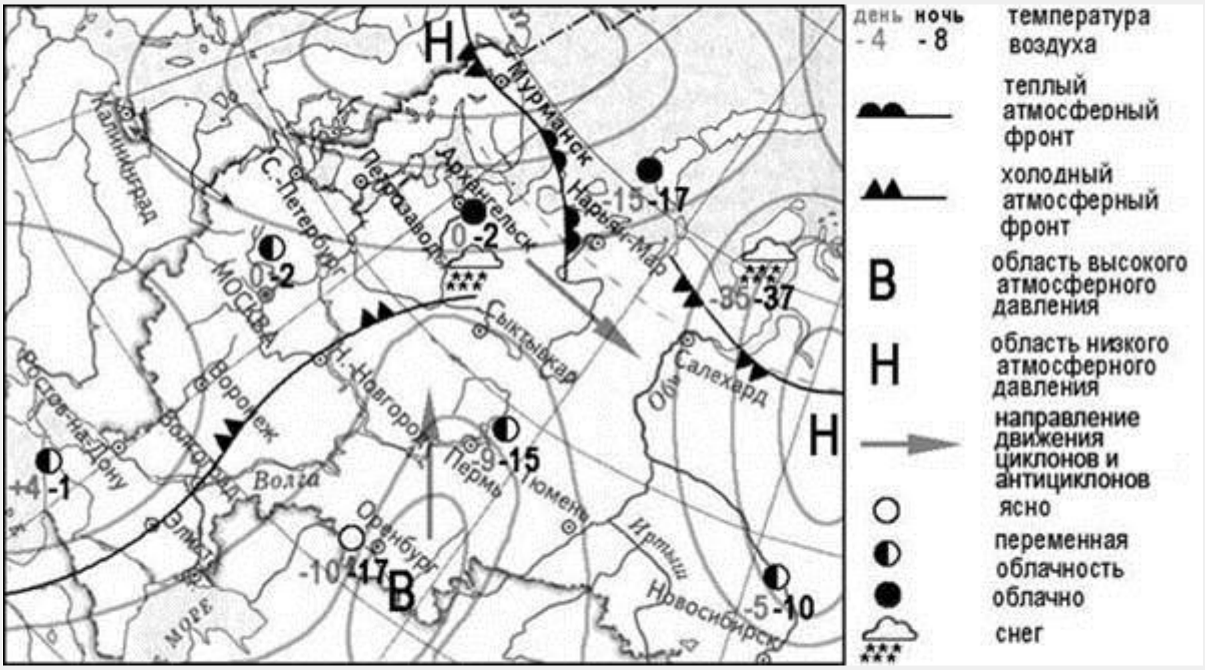

791. Кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Мурманск

2) Оренбург

3) Салехард

4) Санкт-Петербург

792. Һава торышы картасы 2009 нчы елның 1 нче февраленә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Оренбург

2) Пермь

3) Новосибирск

4) Нарьян-Мар

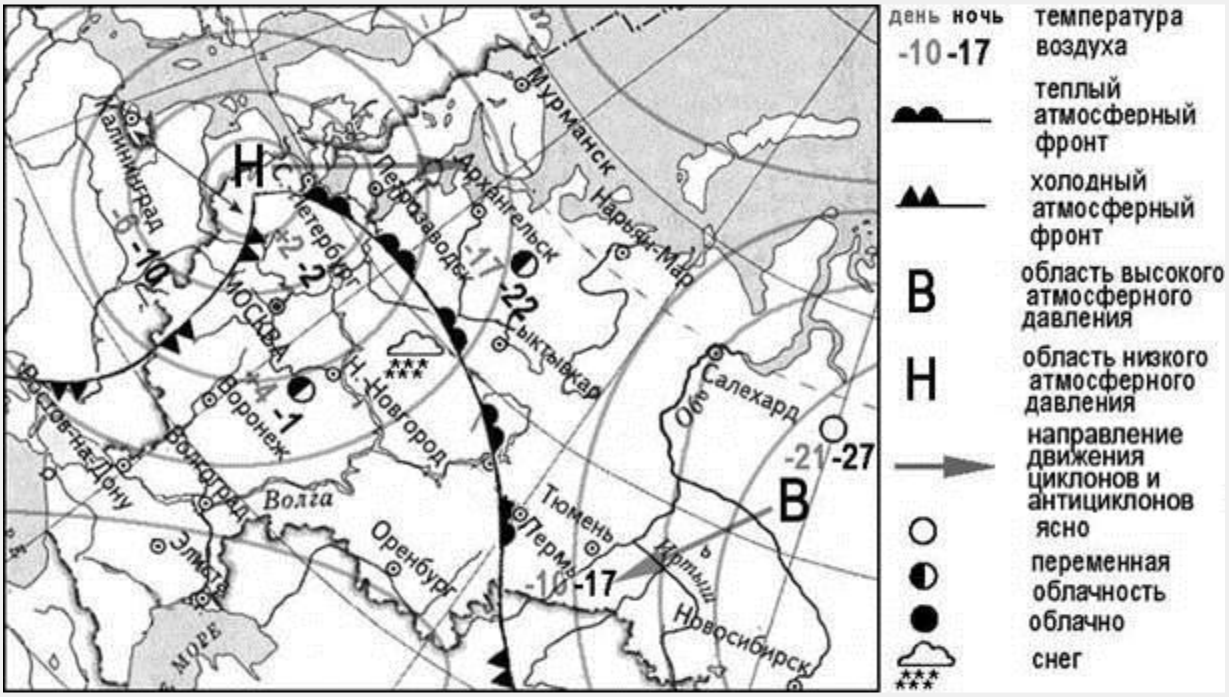

793. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән зонада?

1) Төмән

2) Салехард

3) Новосибирск

4) Петрозаводск

794. Һава торышы картасы 2010 нчы елның 7 нче февраленә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Мәскәү
2) Новосибирск
3) Пермь
4) Салехард

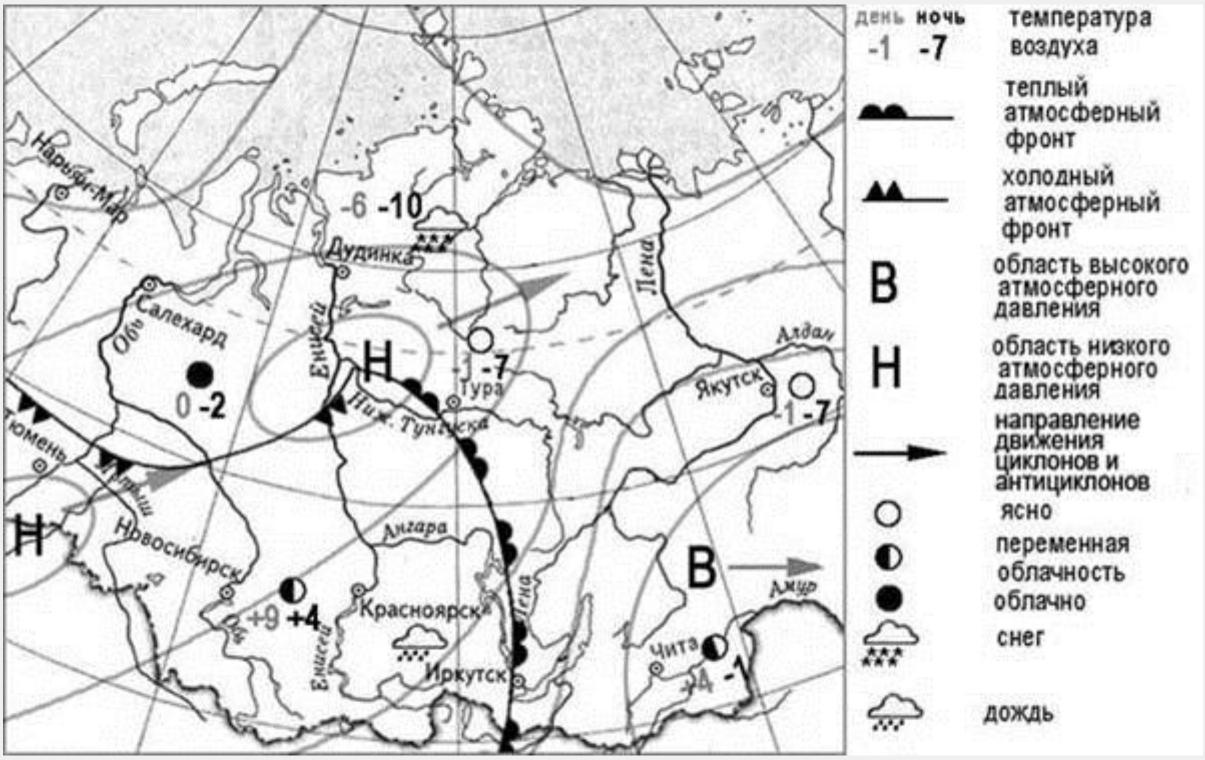

795. Һава торышы картасы 1 нче мартка төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Иркутск

2) Новосибирск

3) Төмән

4) Якутск

796. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Новосибирск

2) Төмән

3) Тура

4) Чита

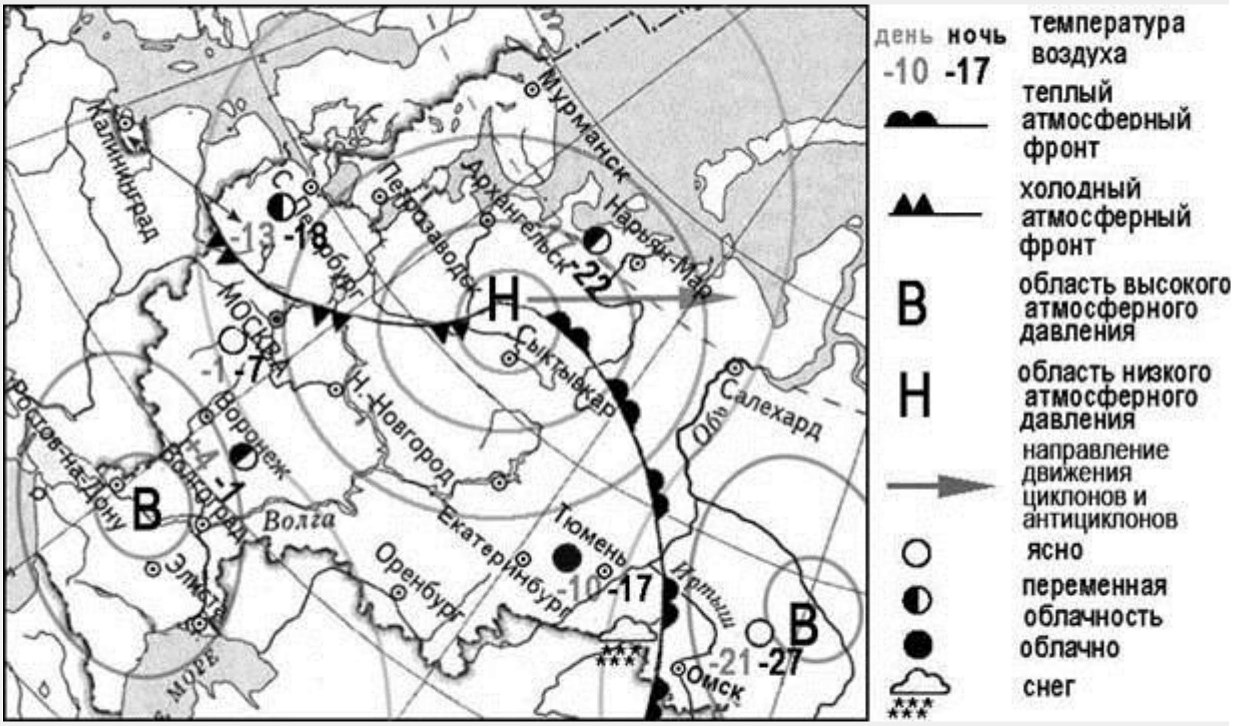

797. Һава торышы картасы 2011 нче елның 17 нче январенә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый суытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Мәскәү

2) Омск

3) Төмән

4) Элиста

798. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Архангельск

2) Сыктывкар

3) Ростов-Дон

4) Түбән Новгород

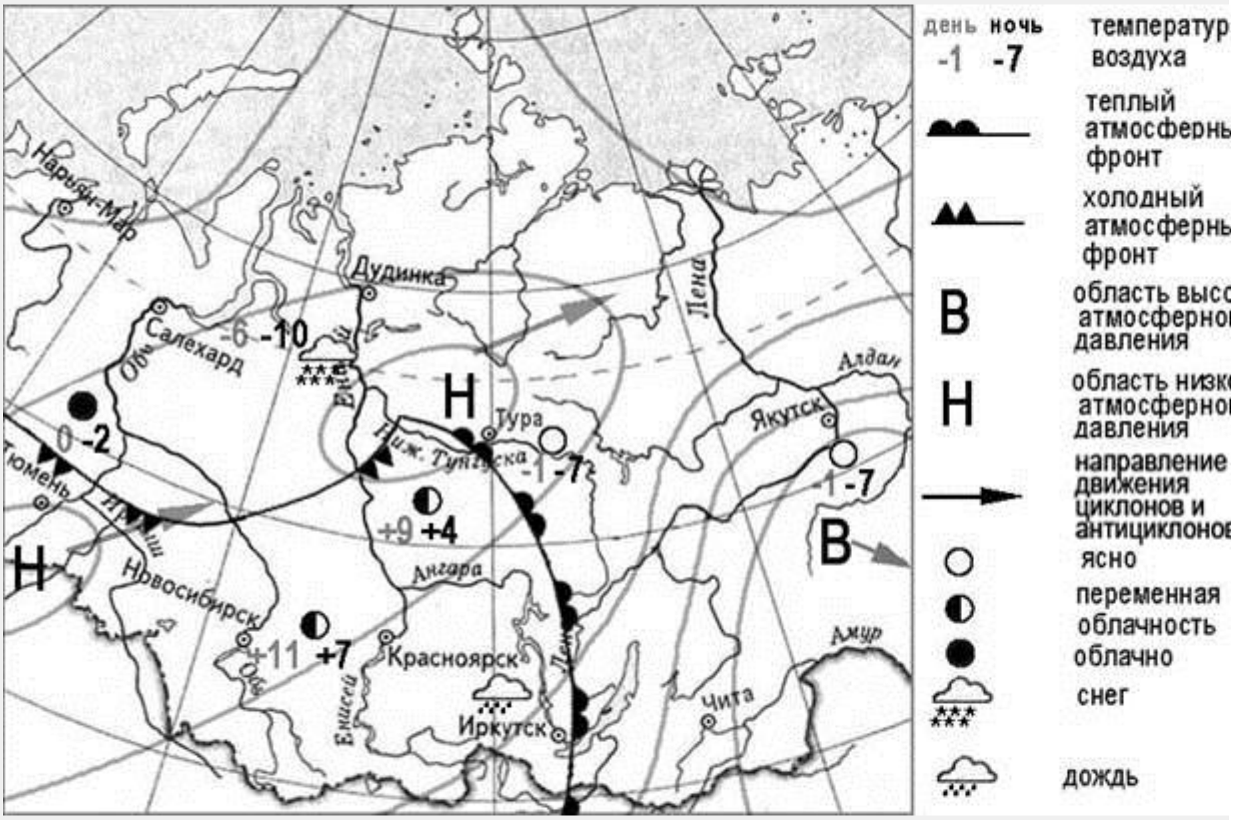

799. Һава торышы картасы 2 нче мартка төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Новосибирск

2) Якутск

3) Тура

4) Төмән

800. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Новосибирск

2) Якутск

3) Тура

4) Төмән

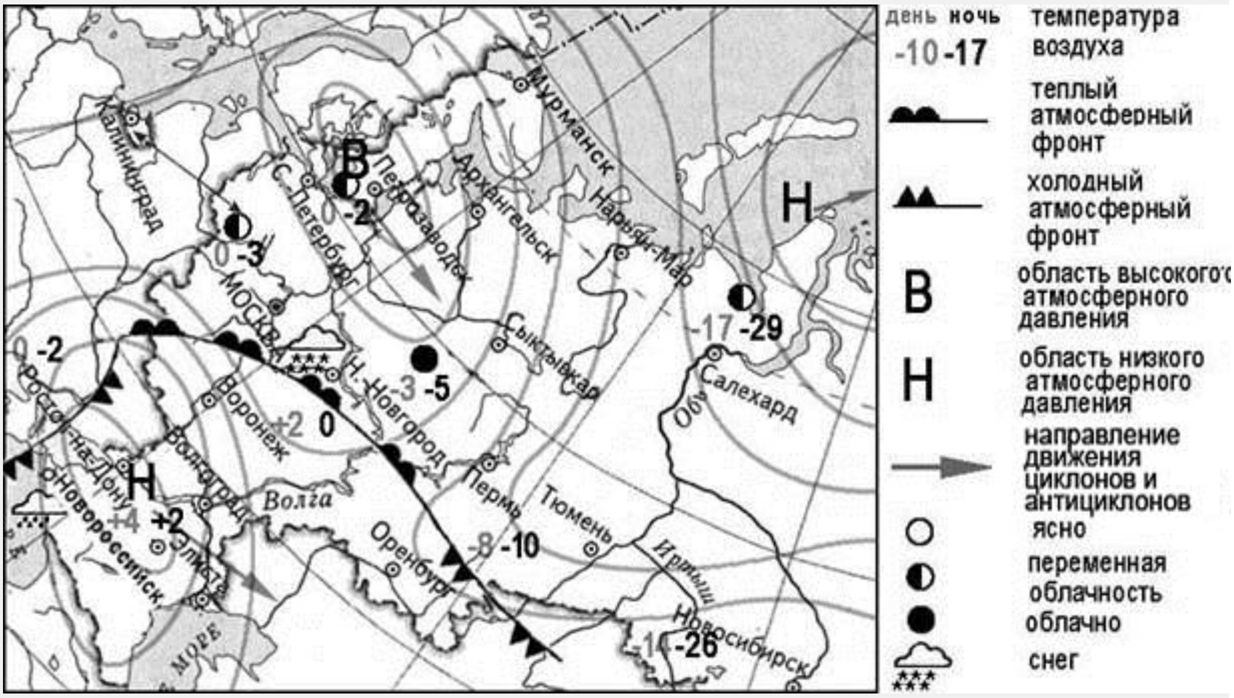

801. Һава торышы картасы 2009 нчы елның 27 нче январенә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Новосибирск

2) Салехард

3) Ростов-Дон

4) Түбән Новгород

802. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән зонада?

1) Архангельск

2) Петрозаводск

3) Ростов-Дон

4) Санкт-Петербург

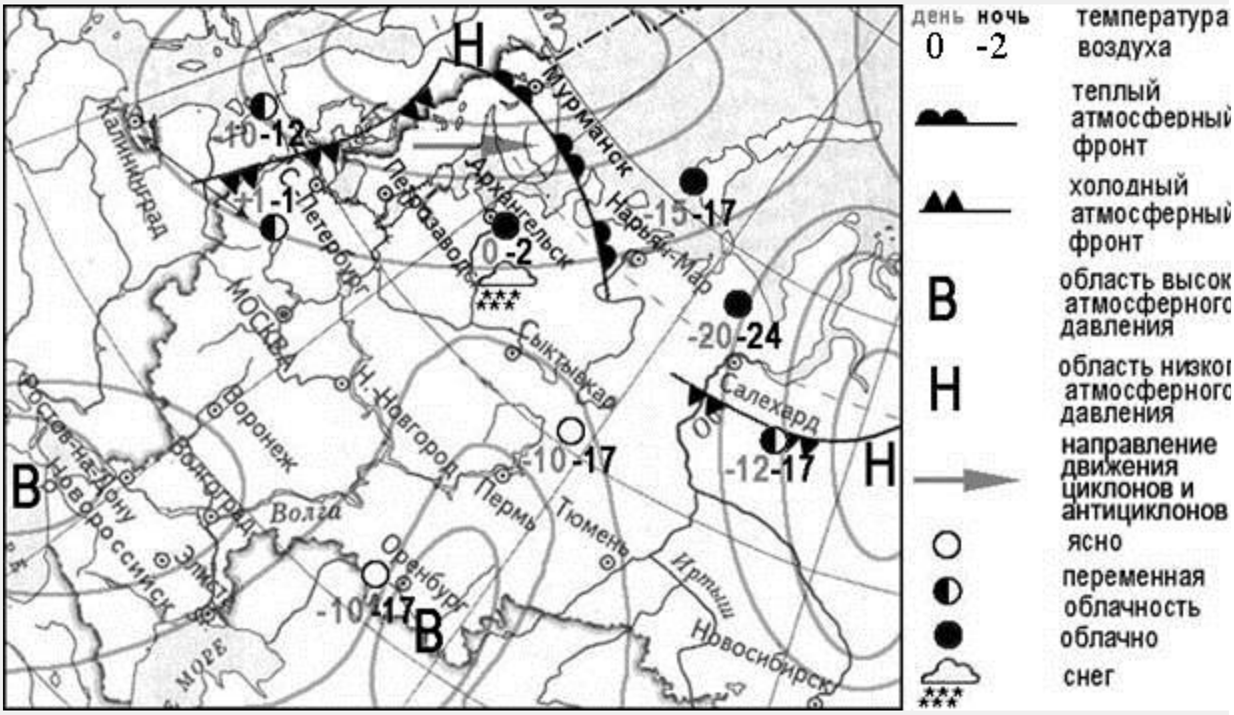

803. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән зонада?

1) Оренбург

2) Мурманск

3) Пермь

4) Новороссийск

804. Һава торышы картасы 2009 нчы елның 1 нче мартына төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Мурманск

2) Оренбург

3) Салехард

4) Санкт-Петербург

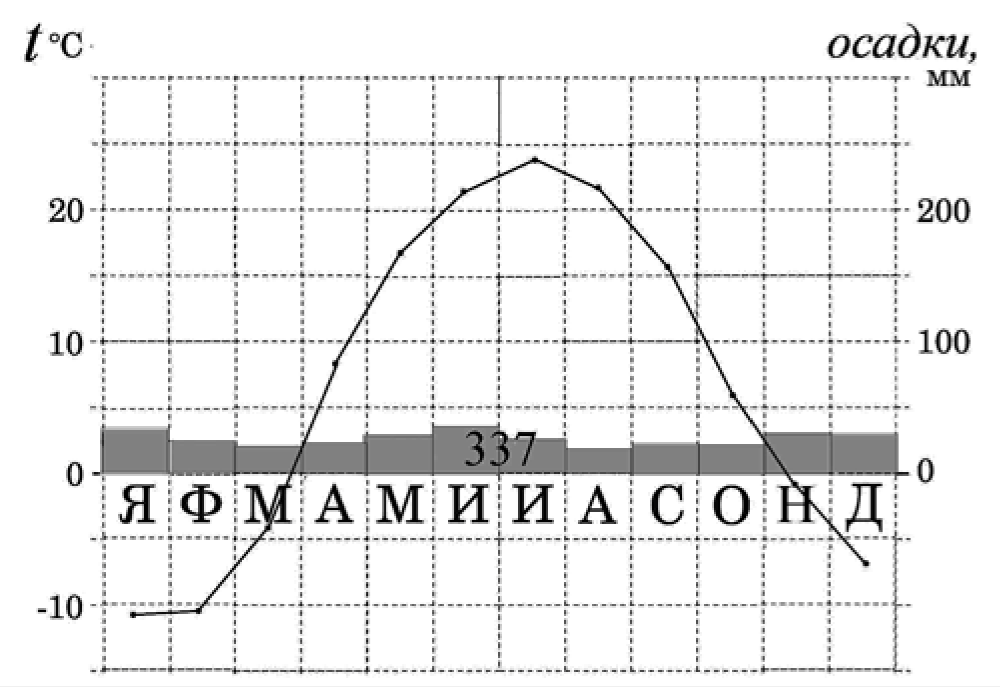

805. А пункты өчен һава температурасының еллык амплитудасын билгеләгез. Җавабыгызны сан белән языгыз.

806. А пункты климаты турындагы дөрес раслауны билгеләгез.

1) Март аенда атмосферадагы явым-төшемнәре июнь аендагыга караганда күбрәк.

2) Июль һәм августта атмосферадагы явым-төшемнәрнең уртача күләме 337 мм.

3) Апрель һәм сентябрьдә һаваның айлык уртача температурасы якынча бертигез.

4) Җәйге айларның уртача температурасы 20°С тан югары.

---

807. Стромболи – Тиррен диңгезендә Сицилия утравы һәм Апеннин ярымутравының көньяк чите арасында урнашкан утрау-вулкан. Ул Липар утраулары төркеменә керә һәм савыктыргыч ләм ванналары алырга килүче туристларның яраткан ял урыннары булып тора. Утрауда вулкан атылу гадәти күренеш булып тора, кайбер очракларда алар хәтта районда паром йөрүгә дә комачауламыйлар.

Ни өчен бу районда вулканнарның еш атылуы күзәтелә?

Җавабыгызны аерым биткә яки бланкка языгыз, башта биремегезне номерын күрсәтегез.

808. Стромболи утравының урнашкан урынын ачыклау өчен кайсы картаны сайларга кирәк?

1) Азия

2) Төньяк Америка

3) Европа

4) Австралия

Пункт А

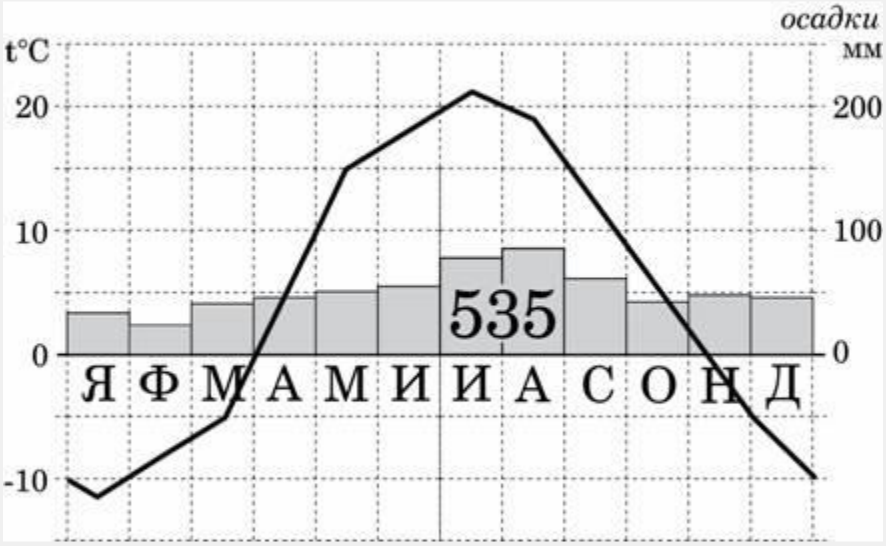

809. Климатограмма мәгълүматларына нигезләнеп, А пункты климаты турындагы дөрес раслауны билгеләгез.

1) Һаваның уртача айлык температурасы апрель һәм октябрь айларында бертигез диярлек.

2) Атмосферадагы явым-төшемнәрнең иң күп өлеше июльгә туры килә.

3) Һаваның айлык уртача температурасы уңай күрсәткечкә генә ия.

4) Атмосферадагы явым-төшемнәрнең еллык уртача күләме 600 мм дан артмый.

810. Климатограммадан файдаланып, һава температурасының А пункты өчен, еллык амплитудасын билгеләгез. Җавабыгызны саннар белән языгыз.

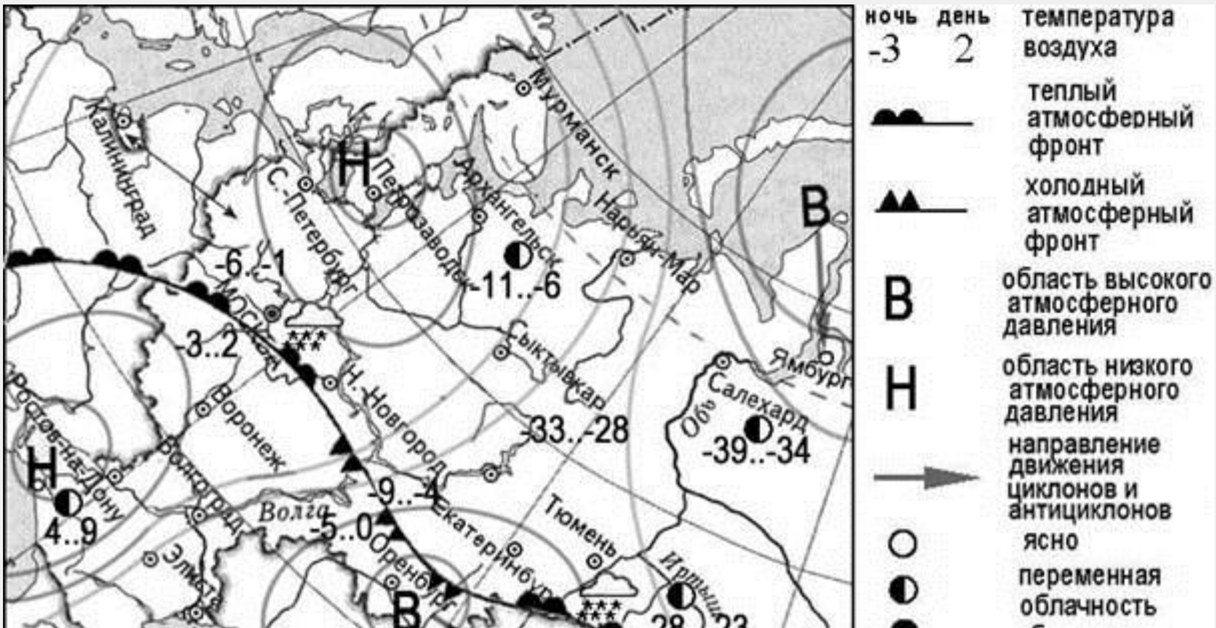

811. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән

зонада?

1) Омск

2) Петрозаводск

3) Салехард

4) Оренбург

812. Һава торышы картасы 13 нче февральгә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы бар?

1) Архангельск

2) Оренбург

3) Мәскәү

4) Салехард

Пункт Z

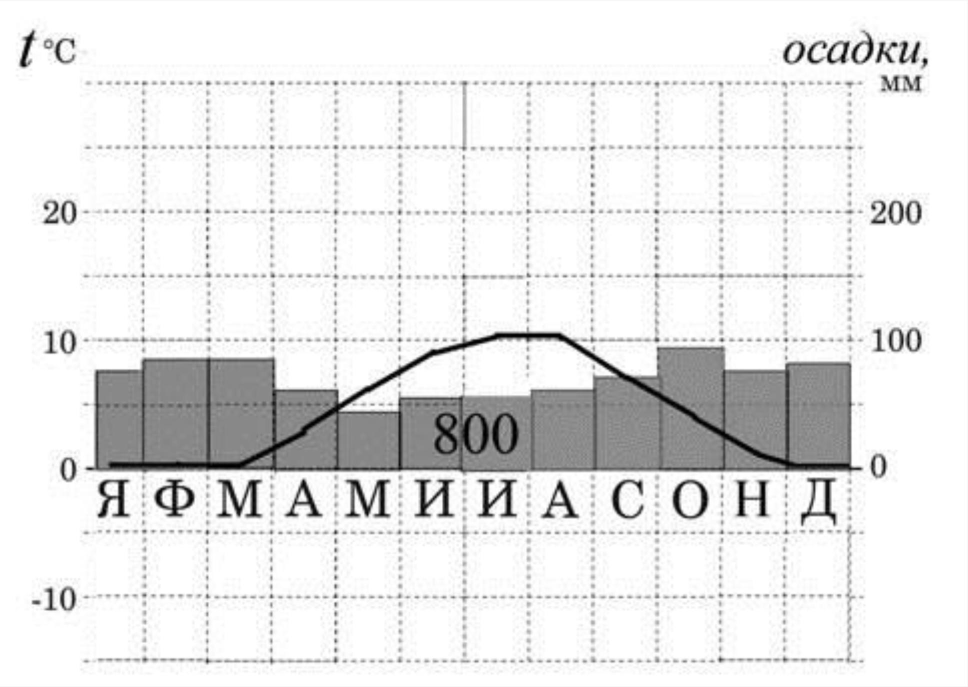

813. Климатограмма мәгълүматларыннан файдаланып, **Z** пункты климаты турындагы дөрес раслауны билгеләгез.

1) Һаваның уртача айлык температурасы мартта һәм октябрь айларында бертигез диярлек.

2) Атмосферадагы явым-төшемнәрнең иң күп өлеше июльгә туры килә.

3) Һаваның айлык уртача температурасы уңай күрсәткечкә генә ия.

4) Атмосферадагы явым-төшемнәрнең еллык уртачакүләме 900 мм дан артмый.

814. Климатограмма мәгълүматларыннан файдаланып, һава

температурасының **Z** пункты өчен, еллык амплитудасын билгеләгез. Җавабыгызны саннар белән языгыз.

815. Кайсы шәһәрдә 22 нче июньдә көннең озынлыгы иң кыска?

1) Любань

2) Иваново

3) Кирсанов

4) Элиста

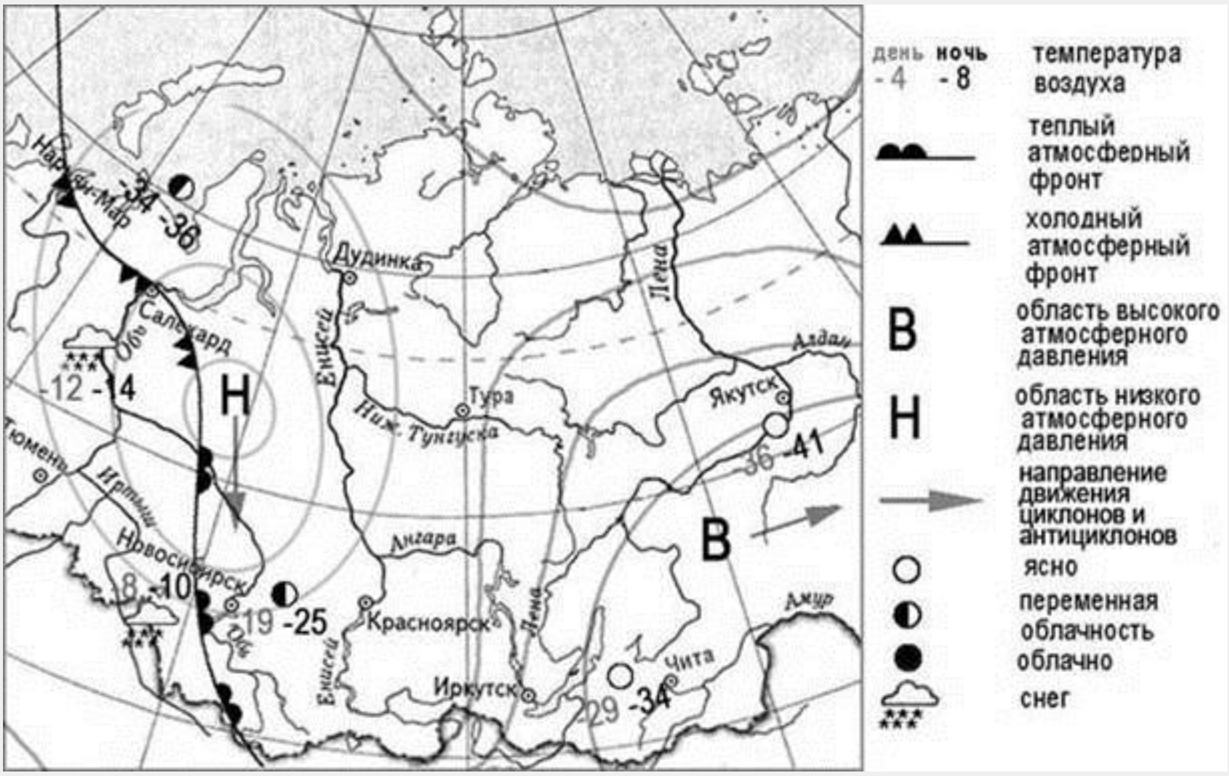

\

816. Һава торышы картасы 1 нче февральгә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Нарьян-Мар

2) Салехард

3) Новосибирск

4) Якутск

817. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Нарьян-Мар

2) Салехард

3) Новосибирск

4) Чита

818. 12 нче сентябрьдә Индонезия яр буйларында координаталары 3° т.к. 98° көнч.о. булган ноктада Рихтер шкаласы буенча 8,4 балл көчле җир тетрәү була, шуның артыннан ук берничә тапкыр җир асты селкетүләре кабатлана. Әлеге стихия нәтиҗәсендә кимендә 17 кеше һәлак була. Өч метрлы дулкын Суматра утравындагы балыкчылар поселогына китереп бәрә, ул йөзләгән торак йортларны җимерә, 90 якын кеше зыян күрә.

Поселокны җимергән әлеге дулкын ничек дип атала?

819. Ни өчен бу районда җир тетрәүләр еш була?

Нигезләнгән җавабыгызны аерым биткә языгыз, башта биремнең номерын күрсәтегез.

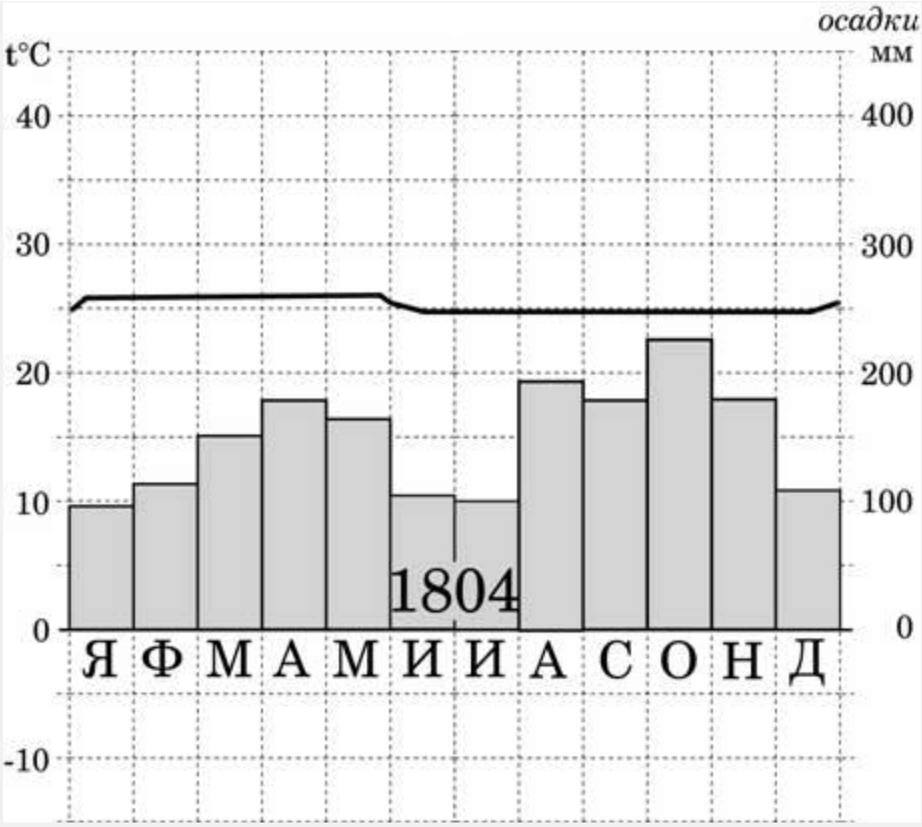

820. Климатограмма мәгълүматларыннан файдаланып, А пункты өчен һава температурасының еллык амплитудасын билгеләгез. Җавабыгызны сан белән языгыз, климаты турындагы дөрес раслауны билгеләгез.

821. Климатограмма мәгълүматларыннан файдаланып, А пунктының климаты турындагы дөрес раслауны билгеләгез.

1) Октябрь аенда һаваның айлык уртача температурасы апрельгә караганда югарырак.

2) Декабрь аенда явым - төшемнәр март аена караганда күбрәк була.

3) Уртача айлык һава температурасы бары тик уңай

	күрсәткечкә ия.
4)	Явым - төшемнәрнең уртача еллык күләме 2000 мм дан артып китә.

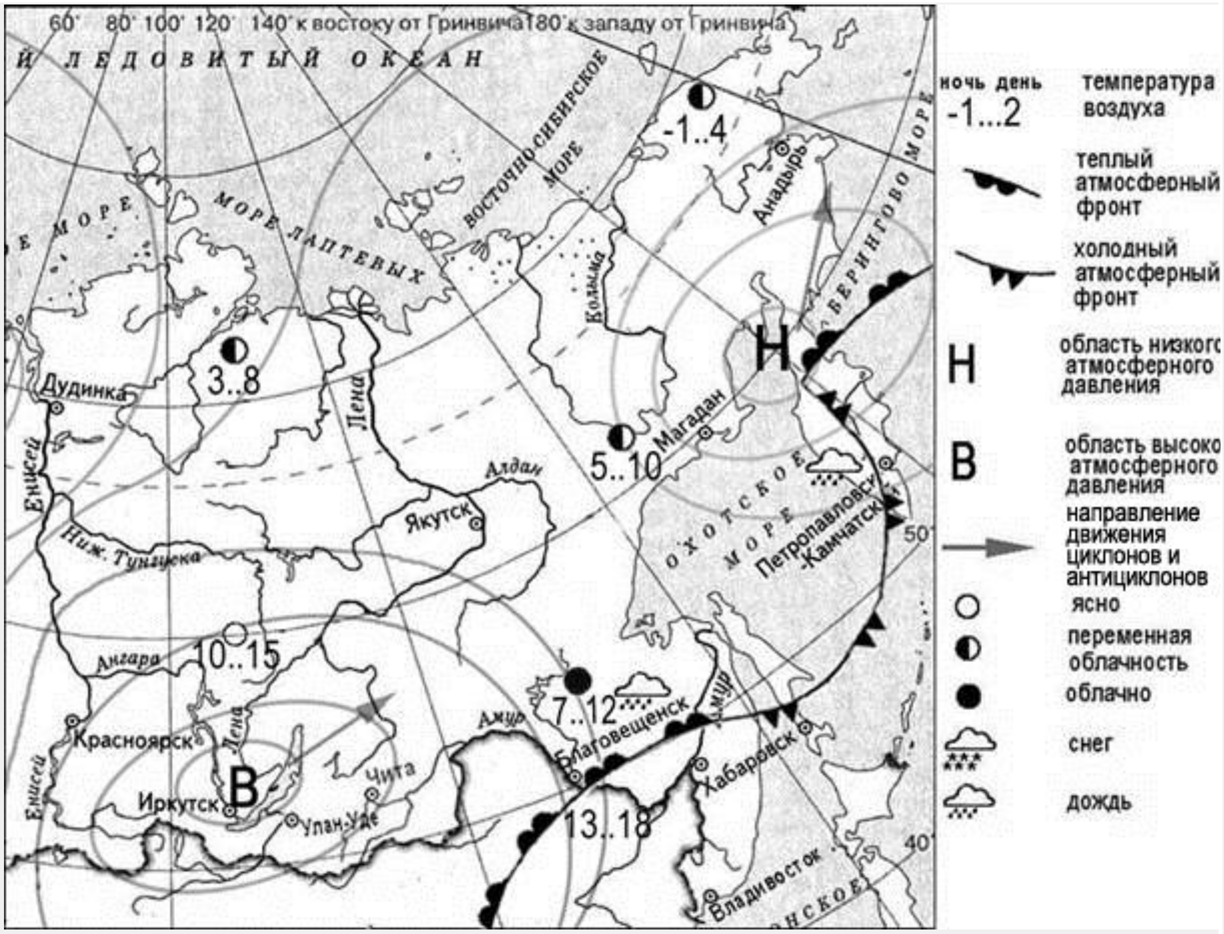

822. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Иркутск

2) Улан-Удэ

3) Чита

4) Магадан

823. Һава торышы картасы 20 нче августка төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Магадан

2) Петропавловск-Камчатка

3) Благовещенск

4) Чита

824. Американың Калифорния штатында 6,5, магнитудалы җир тетрәү була. Ул шактый матди зыян салса да, корбаннар булмый. Җир терәүдән аеруча Гумбольдт шәһәре зыян күрә, ул Сан-Францискодан төньякка 400 км да урнашкан.

Ни өчен АКШның көнбатыш ярларында даими рәвештә җир тетрәү ихтималы зур?

Җавабыгызны аерым битләргә яки бланкларга языгыз, башта биремегезнең номерын языгыз.

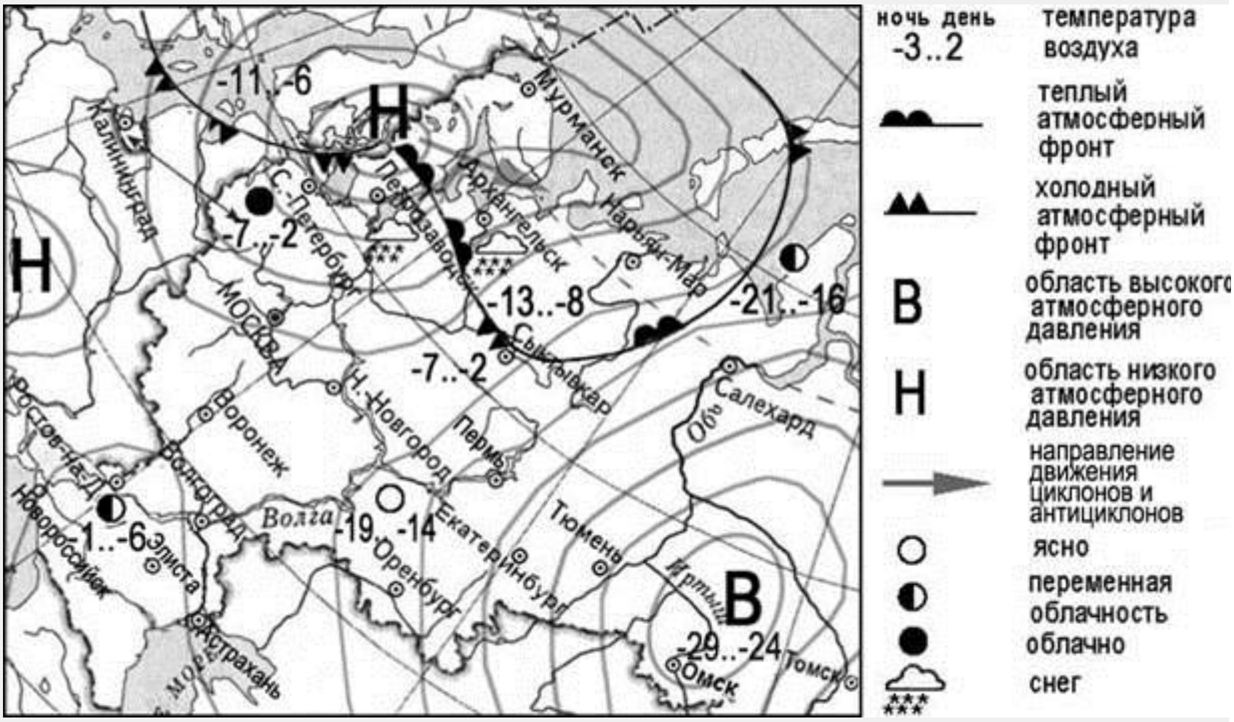

825. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән зонада?

1) Томск

2) Оренбург

3) Петрозаводск

4) Төмән

826. Һава торышы картасы 4 нче январьгә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне һава температурасының күтәрелү ихтималы зур?

1) Архангельск

2) Санкт-Петербург

3) Калининград

4) Омск

827. Япон халкына вулканнар җирендә яшәү язмышы төшкән. Японлылар мең еллар дәвамында “ут тавы” на якын яшиләр. Илдә, килеп чыгышы ягыннан вулкан булган, 250 тау бар, шуларның 108е актив вулканнар. Даими рәвештә вулкан ату куркынычы, вулкан ату китергән сынаулар, аларда бик үзенчәлекле милли сыйфатлар формалаштырган.

Япония территориясендә вулканнарның күп булуы нәрсә белән аңлатыла?

Җавабыгызны аерым битләргә яки бланкларга языгыз, башта биремегезнең номерын языгыз.

828. Россиянең берничә торак пунктында яшәүче укучылар җирле метеостанцияләрнең июль, январь айларында һаваның уртача температурасы турындагы күпьеллык күзәтүләре мәгълүматлары белән алмашканнар. Укучылар тарафыннан тупланган әлеге мәгълүматлар түбәндәге таблицада китерелә.

Күзәтү пункты	Пунктның географик координатлары	Диңгез өсте тигезлегеннән биеклеге, м	Һаваның уртача температурасы, °С		Атмосфера явым-төшем булган көннәрнең еллык саны
			июль	январь	
А	49° т. к. 54° көнч. о.	121	+ 21,9	– 14,8	80
Б	53° т. к. 51° көнч. о.	53	+ 20,6	– 13,2	94
В	56° т. к. 47° көнч. о.	83	+ 19,8	– 12,8	125
Г	56° т. к. 42° көнч. о.	118	+ 18,3	– 9,7	110

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларын, климатик үзенчәлекләр белән географик урыны арасындагы бәйлелекне ачыклау максаты белән анализлап чыкканнар Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Вова: «Көнбатышка таба июльдә кызуырак».

2) Саша: «Көньяк – көнчыгышка барган саен температураның еллык амплитудасы югарырак».

3) Дарья: «Пунк никадәр югарырак урнашкан булса, явым-төшемнәр шулкадәр ешрак».

4) Света: «Төньяк – көнбатышка барган саен, явым-төшемнәр сирәгрәк».

829. Кайсы торак пунктта 22 нче июньдә көн озынлыгы иң кыска?

1) А

2) Б

3) В

4) Г

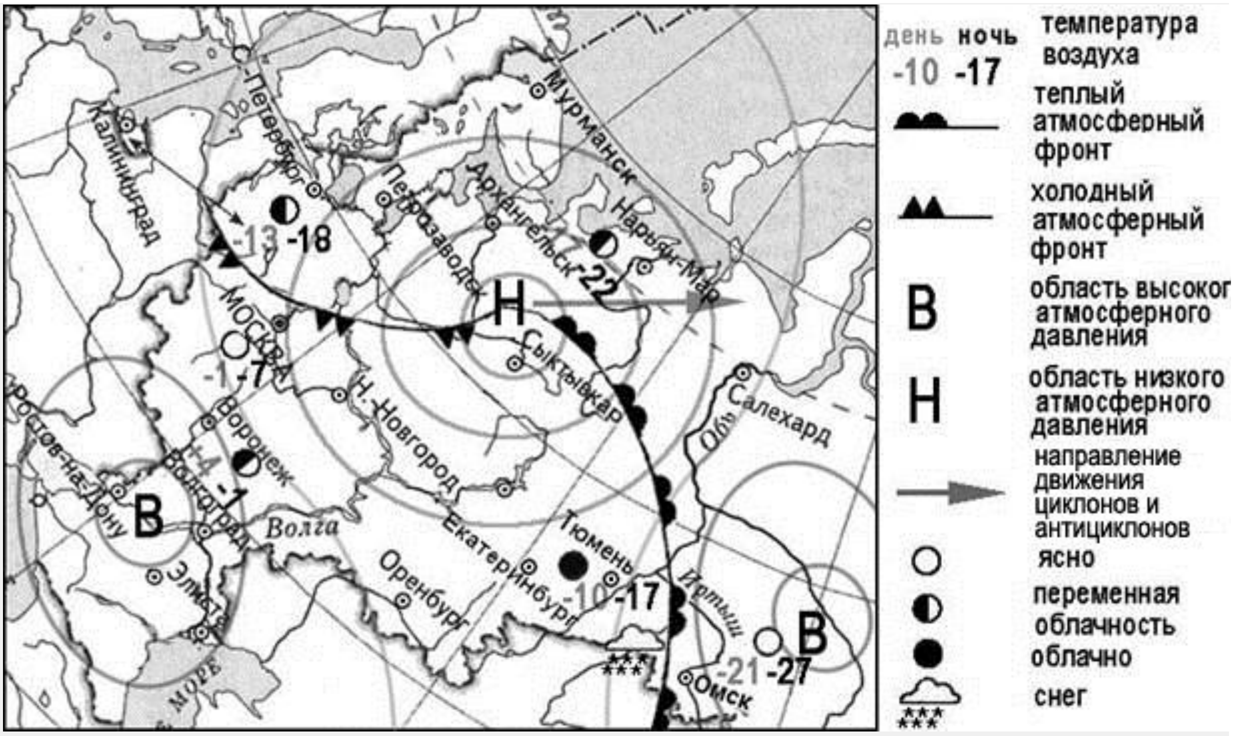

830. Һава торышы картасы 17 нче январьгә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында икенче көнне шактый җылытып җибәрү ихтималы зуррак?

1) Санкт-Петербург

2) Мәскәү

3) Түбән Новгород

4) Омск

831. Кайсы шәһәр циклон хакимлек иткән зонада?

1) Омск

2) Сыктывкар **3)** Ростов-на-Дону **4)** Элиста

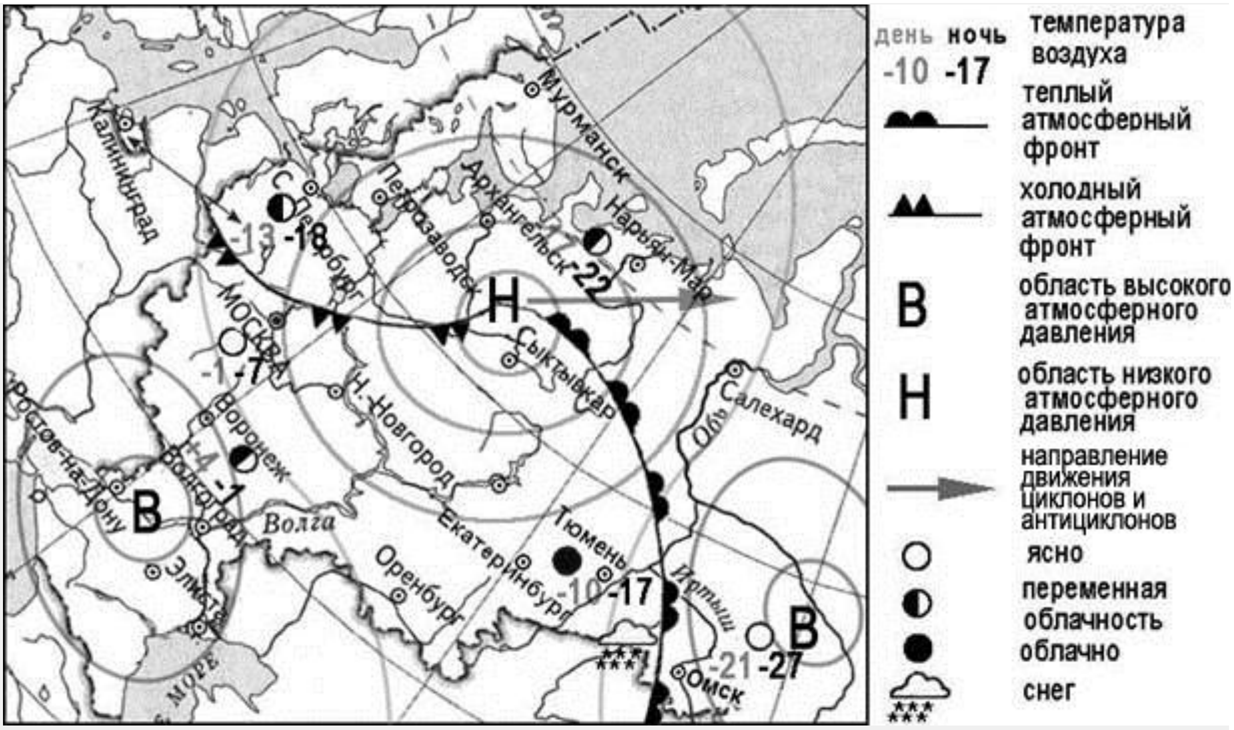

832. Һава торышы картасы 17 нче январьгә төзелгән. Картада бирелгән шәһәрләрнең кайсында алдагы көндә шактый суытып җибәрү ихтималы зур?

1) Мәскәү

2) Омск

3) Төмән

4) Элиста

833. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Архангельск

2) Сыктывкар

3) Ростов-Дон

4) Түбән Новгород

834. Россиянең көньягындагы бер мәктәп укучылары 21 нче мартта шәһәр читендәге бер биек булмаган тау башына компас буенча көнбатыштан көнчыгышка таба хәрәкәт итеп, походка барганнар. Алар ярты сәгать саен кыска тукталышлар ясаганнар, шул вакытта һава температурасын, атмосфера басымын үлчәгәннәр һәм Кояшның горизонт өстеннән биеклеген

билгеләгәннәр. (Маршрутның тукталыш нокталары куелган схемасы рәсемдә күрсәтелгән).

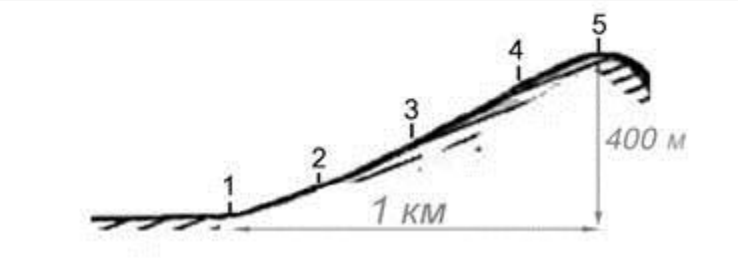

Аларның күзәтүләре биргән нәтиҗәләр түбәндәге таблицада бирелә.

Нокта №	Күзәтү вакыты	Һава температурасы, °С	Атмосфера басымы, мм тр. б.	Кояшның горизонт өстеннән биеклеге
1	9 с. 00 мин.	+10 °С	750	16°
2	9 с. 30 мин.	+11 °С	740	20°
3	10 с. 00 мин.	+12 °С	730	24°
4	10 с. 30 мин.	+13 °С	720	28°
5	10 с. 55 мин.	+14 °С	710	32°

Таблицадагы мәгълүматлар география дәресендә өйрәнгән кайсы закончалыкны раслыйлар?

1)	Климатның континентальлеге көнбатыштан көнчыгышка юнәлешендә арта.
2)	Һава температурасы биеклеккә бәйле рәвештә түбәнәя.
3)	Кояшның биеклеге урынның географик киңлегенә бәйле үзгәрә.
4)	Атмосфера басымы биеклеккә бәйле рәвештә төшә.

835. Россиянең берничә торак пунктында яшәүче укучылар җирле метеостанцияләрдән 2013 нче елның 5 нче февралендә алынган мәгълүматлар белән алмашканнар. Алар җыйган мәгълүматлар түбәндәге таблицада чагылдырылган.

Пунктның атамасы	Географик координатлары	Көн озынлыгы	Кояшның төш вакытында горизонт өстеннән биеклеге	Һаваның тәүлеклек уртача температурасы
Воронеж	51° т. к. 39° көнч.о.	9 ч. 24 мин.	22,5°	–1 °С
Казан	55° т.к. 49° көнч.о.	8 ч. 57 мин.	18,6°	–3 °С

Киров	58° т.к. 50° көнч.о.	8 ч. 33 мин.	15,6°	–2 °C
Вологда	59° т.к. 39° көнч.о.	8 ч. 27 мин.	14,9°	–6 °C

Укучылар туплаган әлеге мәгълүматларны алынган характеристикалар арасындагы бәйләнешне ачыклау максаты белән анализлыйлар. Укучыларның нәтиҗәләре төрлечә булган. Мәгълүматларга таянып, кайсы укучы дөрес нәтиҗә чыгарган?

1) Наташа: "Көнчыгыштан көнбатышка таба хәрәкәт иткәндә, Кояшның горизонт өстеннән биеклеге кими.

2) Света: «Көньяктан төньякка хәрәкәт иткәндә, көннең озынлыгы арта».

3) Саша: «Төньяктан көньякка хәрәкәт иткәндә, Кояшның горизонт өстеннән биеклеге арта».

4) Миша: «Көнбатыштан көнчыгышка таба хәрәкәт иткәндә, һава температурасы төшә».

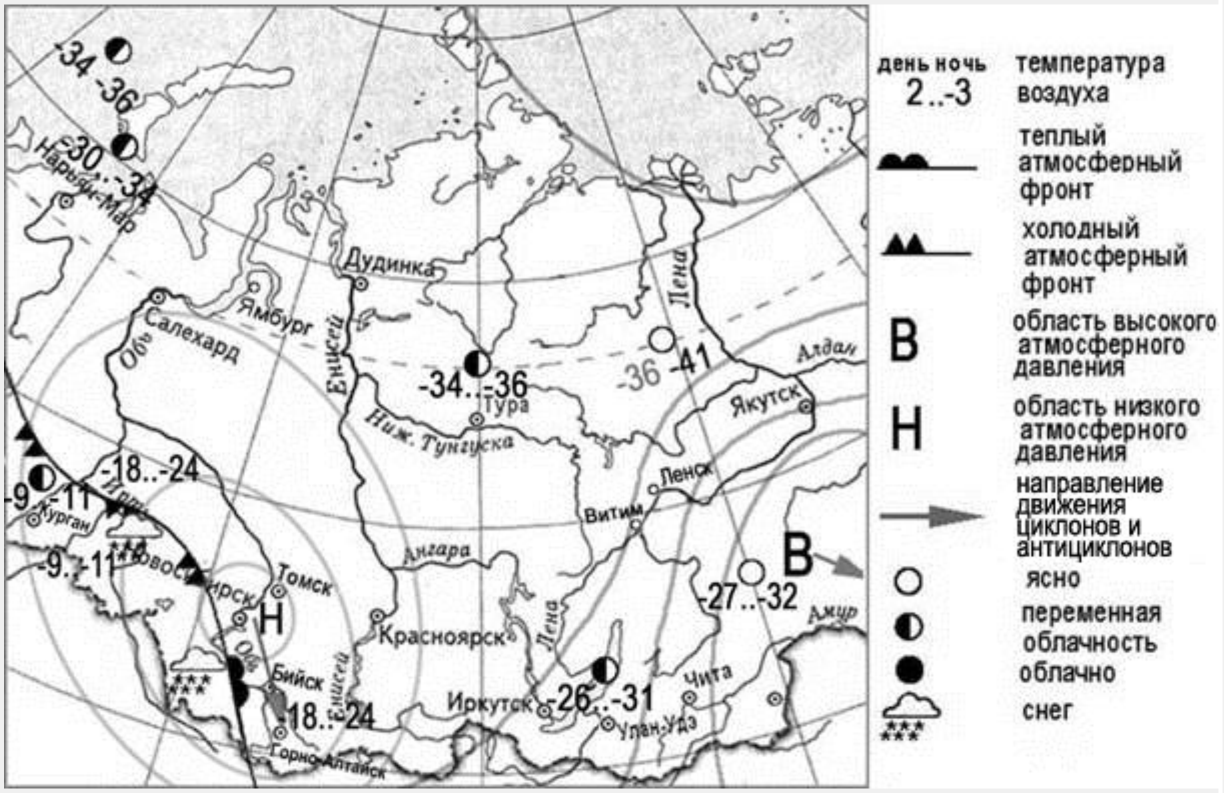

836. Һава торышы картасы 10 нчы январьга төзелгән. Бирелгән шәһәрләрнең кайсында алдагы көндә шактый суытып җибәрү ихтималы зур.

1) Ленск

2) Курган

3) Чита

4) Бийск

837. Картада күрсәтелгән кайсы шәһәр антициклон хакимлек иткән зонада?

1) Курган

2) Новосибирск

3) Салехард

4) Якутск